

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

MILLAINEN DEMOKRATIA KENIA ON?
Kvantitatiivinen tutkimus kansalaisten näkemyksistä

Tuomas Koivisto
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Kaisa Herne

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-opin opintosuunta

KOIVISTO, TUOMAS: Millainen demokratia Kenia on? Kvantitatiivinen tutkimus kansalaisten käsityksistä

Pro gradu -tutkielma, 70 s., 3 liitettä.

Helmikuu 2019

Afrikan valtioita, yhteiskuntia ja poliittisia järjestelmiä tunnetaan länsimaisista lähtökohdista heikosti. Kylmän sodan päätyttyä Afrikan valtiot alkoivat laajamittaisesti demokratisoitua, mutta vaalivilpit, poliittinen väkivalta sekä heikot ja hajonneet valtiot viittaavat siihen, että maaosan demokratisoituminen on pysähtynyt tai taantunut. Tutkielmassa tarkastelen Kenia demokratiaa tapaustutkimuksena ja yhtenä näkemyksenä Saharan eteläpuolisen Afrikan demokratisoitumisesta.

Tutkielmassa tarkastellaan demokratisoitumisen viitekehityksessä, millainen demokratia Kenia on. Tähän tutkimuskysymykseen etsitään vastauksia selvittämällä, millainen Kenian poliittinen järjestelmä on sekä tutkimalla, kuinka kenialaiset kokevat demokratian Keniassa ja mitkä tekijät selittävät näitä kokemuksia. Lisäksi tarkoituksena on tutkia, mitä afrikkalaiselle valtiolle luonteenomaiset uuspatrimoniaaliset vallan eri ulottuvuudet demokratiaa rajoittavina tekijöinä merkitsevät kansalaisten, demokratian ja valtion välisille suhteille. Tutkielmassa käytetään aineistona sitoutumattoman yleisafrikkalaisen tutkimusverkoston Afrobarometrin keräämiä kyselyvastauksia kuudennen kierroksen Afrobarometrissa, joka on julkaistu vuonna 2017. Vastauksia analysoidaan soveltaen ristiintaulukointeja sekä monimuuttujamenetelmiä.

Tutkielman tulosten mukaan Kenian valtioinstituutiot eikä hallinto toimi vapaan demokratian edellyttämällä tavalla. Kuitenkin kenialaiset mieltävät Kenian enemmän demokraattiseksi kuin epädemokraattiseksi valtioksi. Toisaalta merkittävä osa kansalaisista ei tunne käsitettä demokratia ylipäätään. Analyysien valossa erityisesti etnisuus jakaa kenialaisten käsityksiä Kenian demokraattisuudesta sen perusteella, onko kansalainen kokenut tulleen syrjityksi etnisen taustansa vuoksi. Tutkielman tuloksissa osoitetaan myös positiivinen korrelaatio kansalaisten käsityksissä demokratian institutionaalisten ulottuvuuksien toimivuuden ja valtion demokraattisuuden välillä.

Avainsanat: Kenia, Afrikka, demokratia, demokratisoituminen, etniset ryhmät, poliittiset instituutiot, uuspatrimonialismi

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	- 1 -
1.1. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys	- 2 -
1.2. Aikaisempi tutkimus ja tutkimuksen tavoitteet	- 4 -
2. DEMOKRATIASOITUMISEN EDELLYTYKET KEHITTYVÄSSÄ MAASSA	- 6 -
2.1. Demokratian määritelmä	- 6 -
2.2. Demokratisoituminen.....	- 12 -
2.3. Afrikkalaisen valtion luonteenpiirteet demokratisoitumista hidastavina ulottuvuuksina	- 19 -
2.3.1 Demokratisoituminen Afrikassa	- 19 -
2.3.2 Uuspatrimonialismi demokratisoitumisen hidasteena	- 22 -
3. KENIAN POLIITTINEN JÄRJESTELMÄ	- 29 -
3.1. Demokratia Keniassa	- 29 -
3.2. Perustuslailliset pyrkimykset uuspatrimonialismin kitkemiseksi	- 35 -
3.3. Kenian etnisten ryhmien poliittisuus.....	- 38 -
3.3.1. Etniset ryhmät	- 40 -
3.3.2. Poliittinen toiminta FPTP-järjestelmän puitteissa	- 43 -
4. AINEISTO JA MENETELMÄT	- 47 -
4.1. Aineiston esittely	- 47 -
4.2. Menetelmälliset valinnat.....	- 50 -
5. TULOKSET	- 59 -
5.1. Lineaarinen regressioanalyysi – kenialaisten demokraattisuuskäsityksiä selittävät tekijät	- 59 -
5.2. Logistisen regressioanalyysi – kenialaisten demokratiakäsitteen tuntemista selittävät tekijät.....	- 63 -
5.3. Keskeiset tulokset.....	- 64 -
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	- 66 -
LÄHTEET	- 71 -
LIITTEET	- 79 -

Taulukko- & kuvioluettelo

Kuvio 1. Kenian demokratiaindeksin kehitys 2006–18.	s. 32
Taulukko 1. Kenian demokratian laatu kolmella indeksillä mitattuna.	s. 34
Taulukko 2. Vaalit ja monietniset puoluekoalitiot Keniassa 1963–2017.	s. 41
Taulukko 3. Ristiintaulukointi Kenian provinssien ja etnisten ryhmien välillä.	s. 45
Kuvio 2. Demokratian ymmärtäminen.	s. 49
Taulukko 4. Mitä demokratia merkitsee vastaajalle? (luokitellut vastaukset).	s. 50
Taulukko 5. Ristiintaulukointi kansalaisten näkemysten Kenian demokraattisuuden ja demokratian toimivuuden välillä.	s. 53
Kuvio 3. Summamuuttuja: Kenian demokraattisuus.	s. 54
Taulukko 6. Ristiintaulukointi kenialaisten etnisten ryhmien ja syrjinnän kokemusten välillä.	s. 57
Taulukko 7. Kenialaisten demokratiakäsityksiin vaikuttavat tekijät. Lineaarinen regressioanalyysi.	s. 61
Taulukko 8. Sosiodemografisten tekijöiden vaikutus siihen, tuntevatko kansalaisten käsitteen demokratia. (0 = Ei tunne merkitystä, 1 = Tuntee merkityksen). Logistinen regressio (OR).	s. 63

Lyhenneluettelo

CIA	Central Intelligence Agency
DPI	Democracy Perception Index
EIU	Economist Intelligence Unit
EU	Euroopan unioni
FPTP	First-past-the-post-vaalitapa
KANU	Kenya African National Union
KPLC	Kenya Power and Lighting Company
NARC	National Rainbow Coalition
NCPB	National Cereals and Produce Board
NYS	National Youth Service
PNU	Party of National Unity
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1. JOHDANTO

Yhä tänä päivänä länsimaissa valtaväestön tulkinnat Saharan eteläpuolisesta Afrikasta pohjautuvat stereotypioihin, joiden juuret yltävät aina 1700-luvulle Carl von Linnén klassikkoon *Systema Naturae*, jossa mustat afrikkalaiset leimattiin laiskoiksi ja kataliksi. (Löytty & Rastas 2011, 23–30; Bayart 1993, 1.) Näitä siirtomaa-aikakaudella muovautuneita stereotypioita ei olla onnistuttu kokonaan karistamaan, vaikka yleistykset ja mielikuvat mustasta Afrikasta ovat jo pitkään olleet aikansa eläneitä. Länsimaissa erityisesti Saharan eteläpuolinen Afrikka näyttäytyy yhtenä suurena monoliittina, mikä on absurdi yleistys. Kuten esimerkiksi Grosz-Ngaté, Hanson & O’Meara (2014) huomauttavat, Afrikka on toiseksi suurin manner maailmassa, jossa elää yli miljardi ihmistä viidenkymmenenneljän itsenäisen valtion alueella. Lisäksi Afrikassa puhutaan yli kahtatuhatta kieltä, mikä on lähes kolmannes kaikista puhutuista kielistä maailmassa. (Grosz-Ngaté, Hanson & O’Meara 2014, 2–3.)

Tutkielmassani tarjotaan yksi näkemys Saharan eteläpuolisen Afrikan valtiojärjestelmien nykytilasta. Tarkastelen tapaustutkimuksena Kenian demokratiaa. Kenian poliittinen järjestelmä koostuu monista yhteiskuntaa leikkaavista tasoista ja rakenteista, mutta erityisesti etnisten ryhmien rooli Kenian poliittisessa kulttuurissa on merkittävä. Tutkielmassani selvitetään Kenian demokratisoitumiskehityksestä kumpuavia vaikutuksia siihen, kuinka kenialaiset mieltävät demokratian ja kuinka tämä heijastuu Kenian poliittiseen järjestelmään. 1990-luvun alussa tehdyt poliittisen järjestelmän uudistukset suurimpana monipuoluejärjestelmän käyttöönotto sekä vuonna 2010 käyttöönotettu uusi perustuslaki ovat olleet askeleita demokraattisemman yhteiskunnan luomiseksi. Uuden perustuslain keskeisimpinä tavoitteina on ollut voimistaa valtiosääntöä, vahvistaa hyvää hallintoa ja hallinnon demokratisoitumista kansalaisten silmissä. Kuitenkaan valtioinstituutiot tahi hyvän hallinnon periaatteet eivät toimi vapaan demokratian edellyttämällä tavalla tämän päivän Keniassa. Vaikka demokratisoitumista onkin tapahtunut, valtiolla on merkittäviä ongelmia erityisesti vaalien oikeudenmukaisessa ja vapaassa toteuttamisessa. (Akech 2011, 394; Kramon & Posner 2011, 90, 97; EIU Democracy Index 2017, 7, 17 & 31; Transparency International 2018.)

Maailmanpankin (2017) mukaan uusitun perustuslain lisäksi Kenian varsin nuori ja kasvava väestö, suhteellisen dynaaminen ja eteenpäin katsova yksityinen sektori, verrattain koulutettu

työvoima, parantunut infrastruktuuri ja Kenian keskeinen rooli Itä-Afrikassa ovat elementtejä, jotka antavat Kenialle mahdollisuuden nousta yhdeksi Afrikan suurimmista menestystarinoista. Kenian talous on myös yksi ripeimmin kasvavista Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Vuonna 2016 kasvu oli 5,8 prosenttia. (Maailmanpankki 2017.)

Edellä mainituista edellytyksistä huolimatta Kenian demokratisoitumiskehitys on ollut vaivalloista (ks. esim. Nasong'o & Murunga 2007). Miksi juuri Kenia omaa tällaista potentiaalia nousta Afrikan menestystarinaksi? Ensisilmäykseltä Kenia näyttää vain yhdeltä samasta puusta veistetyltä itäafrikkalaiselta valtiolta siinä missä Tansania tai Uganda, sillä nykyisillä valtioilla on jokseenkin yhtenevä historia niin kolonialismia edeltäneeltä, kolonialistiselta kuin itsenäisyydenkin ajalta. Valtioinstituutiot ja poliittiset järjestelmät kuten puolue- ja vaalijärjestelmät ovat muovautuneet samankaltaisiksi Iso-Britanniasta itsenäistymisen jälkeen. Siltikin näennäisestä samanlaisuudesta huolimatta itäafrikkalaiset valtiot ovat instituutioiden sisällä mitä erilaisemmat ja verrattaessa muihin Afrikan valtioihin erot ovat entistä suuremmat. (Tordoff 2002, 1–5.) Afrikkalaisilla valtioilla on siis erilaisia lähtökohtia demokratisoitumiseen ja yleisesti länsimaissa niitä ymmärretään melko huonosti (ks. esim. Berman 1998, 307–308).

1.1. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys

Tutkielmani tarkastelee demokratiaa liberaalidemokratiana. Erityisesti etnisyyteen pohjautuva poliittinen järjestelmä sekä sen vaikutukset demokratisoitumisen ongelmiin vaikuttavat läpileikkaavasti koko yhteiskuntaan, mutta näkyvät selvimmin vaali-instituutiossa. Näin ollen tutkimuksessa analyysiosiota edeltävissä luvuissa huomioidaan tutkimusongelman ilmeneminen liberaalidemokratian kontekstissa. Koska Kenian demokratian suurimmat ongelmat koskettavat nimenomaan vaaleja, ei suppeampaa vaalidemokratiakäsitystä sovi kokonaan poissulkea. Kenian demokratian tilasta on olemassa asiantuntija-arvioita, mutta näiden lisäksi demokratisoitumisen edistymiseksi on hyvä tietää, miten tavalliset kansalaiset kokevat demokratian.

Tutkielman olennaisin tutkimuskysymys on: *Millainen demokratia Kenia on?* Tähän kysymykseen pyrin vastaamaan etsimällä vastauksia tätä tutkimuskysymystä tarkentaviin alakysymyksiin: *Millainen on Kenian poliittinen järjestelmä, kuinka kenialaiset kokevat*

maansa demokratian ja mitkä tekijät selittävät kokemusta? Lähestyn tutkimusongelmaa tarkastelemalla lähtökohtaisesti yksilötasolla etnisen taustan, mutta myös poliittisten institutionaalisten ulottuvuuksien: poliittisen osallistumisen, vaaliprosessin, kansalaisvapauksien, oikeusvaltion ja hallinnon toimivuuden ja demokratiakäsitysten välisiä suhteita. Tutkimusongelmaa täydentää vertaileva näkökulma, joka tarkastelee demokratiakäsityksiä eri etnisten ryhmien välillä. Etniset ryhmät ovat olleet eriarvoisessa asemassa Keniassa riippuen siitä, mitkä etniset ryhmät ovat olleet kiinni valtiovallassa, siksi on olennaista selvittää, eroavatko eri etnisten ryhmien käsitykset demokratiasta syrjinnän kokemusten perusteella.

Akateemisessa keskustelussa on pohdittu paljon demokratisoitumista haittaavia tekijöitä, mutta heijastuvatko nämä tekijät kenialaisten käsityksiin siitä, kuinka he mieltävät järjestelmänsä? Tutkimuksessa käsiteltävien keskeisten muuttujien osalta, erityisesti etnisten taustan kohdalla, on keskusteltu paljon afrikkalaiselle valtiolle luonteenomaisesta uuspatrimoniaalisesta vallasta ja sen ulottuvuuksista. Mitä nämä demokratiaa rajoittavat tekijät merkitsevät kansalaisten, demokratian ja valtion välisille suhteille? Tutkimusongelman kattava käsittely edellyttää Kenian poliittisen järjestelmän erityispiirteiden tarkastelua demokratisoitumisen viitekehyksessä.

Käsittelen tutkimuskysymystä yksilötasolla kvantitatiivisin menetelmin. Toimijoista on operationalisoitu yksilötason muuttuja, millä pyritään selvittämään eri tekijöiden selitysvoimaa siihen, kuinka demokraattisena kansalaiset Keniaa pitävät. Analyysiosiossa yksilötasolla etnisestä ryhmästä on operationalisoitu yksilön etnistä taustaa, poliittisella osallistumisen kohdalla kansalaisaktiivisuutta, vaaliprosessin osalta käsityksistä vaalien vapaudesta ja reiluudesta, hallinnon toimivuuden kohdalla kansalaisten käsityksiä yhteisten asioiden hoitamisen onnistumisesta, oikeusvaltion osalta kansalaisten käsityksiä kenialaisten tasa-arvoisesta kohtelusta lain edessä ja kansalaisvapauksien kohdalla käsityksistä ilmaisunvapaudesta sekä yhdistymisoikeudesta mittaava muuttuja. Analyysissä kontrolloidaan lisäksi sosiodemografiset muuttujat ikä, sukupuoli, koulutustaso ja asuinprovinssi. Nämä muuttujat mahdollistavat aineiston rikkaamman erittelyn ja kuvailun. Kvantitatiivisten menetelmien lisäksi tutkimuskysymykseen etsitään vastausta kansainvälisiä asiantuntija-arvioita vertaamalla.

1.2. Aikaisempi tutkimus ja tutkimuksen tavoitteet

Afrikasta on tehty yhteiskuntatieteellistä tutkimusta läpi vuosikymmenten, mutta pitkälti länsimaisista lähtökohdista käyttäen meille tuttuja legalistisia ja normatiivisia käsitteitä lähestymistapana, mikä on aiheuttanut ongelmia ymmärtämään maanosan tapahtumakulkuja ja arvioimaan tulevaa. Esimerkiksi Afrikassa itsenäistyneissä valtioissa siirryttiin 1960-luvulla laajalti autoritaarisiiin järjestelmiin. Tätä kehityskulkua länsimaiset akateemikot eivät pystyneet kritisoimaan, vaan kuviteltiin, että Afrikan tuoreet itsenäiset valtiot voisivat yhtäkkiä muuttaa yhteiskuntansa perustavaa laatua olevat rakenteet ja institutionalisoida vakaan demokraattisen hallinnon vain vaihtamalla johtajat sekä muuttamalla perustuslakia ja yleistä poliittista ilmapiiriä. Yksi seuraus kyvyttömyydestä ymmärtää autoritaarista kehitystä oli kiinnostuksen puute Afrikan poliittisia järjestelmiä kohtaa. Tämä siksi, että 1970 ja -80-luvuilla Afrikan valtioissa ei juurikaan pidetty vapaita monipuoluevaaleja tai harjoitettu parlamentarismia. Afrikasta kiinnostuneet yhteiskuntatieteilijät keskittyivät maanosan kasvaviin taloudellisiin ongelmiin, kylmän sodan kriiseihin ja kolonialismin jälkipyykkiin. (Diamond 1989, 24; Laakso 2011, 97–98.)

Tutkielman aihetta koskettavaa tutkimusta, jossa Kenian demokratiaa tutkitaan määrällisesti kansalaisten näkemysten pohjalta ei ole mainittavasti tehty. Dalia Research -järjestö on yhteistyössä organisaatioiden the Alliance of Democracies ja Rasmussen Global kanssa luonut demokratiakäsitysindeksin. Tässä indeksissä on tutkielmani suuntaisesti tehty suppea kysely kenialaisille. Se tyytyy kuitenkin käsittelemään vastaajia kansakuntana eikä erittele esimerkiksi etnisen taustan puitteissa vastauksia. Tämän indeksin keskeisenä tuloksena Kenian osalta voidaan pitää sitä, että kaiken kaikkiaan kansalaisilla on heikko usko hallinnon responsiivisuuteen (Democracy Perception Index 2018, 5). Tästä Kenian hallinnon heikosta responsiivisuudesta ja huonosti toteutuvasta tilivelvollisuudesta olen kirjoittanut toisaalla (Koivisto 2016).

Demokratiaa Keniassa on tutkittu paljon muista tulokulmista. Erityisesti Nasong'on ja Murungan toimittamassa teoksessa: *Kenya: The Struggle for Democracy* (2007) on käyty läpi laaja-alaisesti Kenian demokratisoitumisen haasteita. Teoksessa on eritelty kansalaisyhteiskunnan, oppositiopolitiikan, uusien sukupolvien, naisten, älymystön, lainvalvontaelinten, hallinnon sekä kahden- ja monenvälisten lainoittajien ja kansainvälisten avustajien vaikutuksia Kenian demokratiaan. Heidän näkemyksensä mukaan Kenian

demokratisoituminen on kiinni vallanjaon uudelleenjärjestämisestä, siten, että huomio on reilussa päätöksenteossa. He tarkoittavat sekä poliittisen että taloudellisen vallan hajauttamista horisontaalisesti presidentti-instituutiolta parlamentille, oikeuslaitokselle ja muulle hallinnolla, mutta myös vertikaalisesti uudistetuille paikallishallinnon yksiköille. Tärkeää on myös sisällyttää asteittain mukaan päätöksentekoon uuden sukupolven johtajuutta, jonka visio ylittää seuraavia vaaleja pidemmälle. (Nasong'o & Murunga 2007, 15.)

Tutkielman tavoite on tuottaa kokonaan uusia ja täydentäviä näkökulmia kenialaisten käsityksistä demokratiastaan ja Kenian poliittisesta järjestelmästä. Vaikka tämä tutkimus painottuu yksilötasolle, tarjoaa etnisten ryhmien vertailu uudenlaisen näkökulman aihealueen tutkimukselle. Tässä kysyntäpuolen kontekstissa käsitykset demokratiasta Saharan eteläpuolisessa Afrikassa ovat jääneet vähälle huomiolle kotimaisessa kirjallisuudessa. Huomion kiinnittäminen Keniaan ja muihin Itä-Afrikan valtioihin on tärkeää viimeistään nyt, kun Afrikka näyttäytyy taloudessa tulevaisuuden mantereena, ja maailmanlaajuinen kiinnostus koko Afrikkaa kohtaan tulee vain kasvamaan (UNCTAD 2015). Siksi tässä tutkimuksessa pyritään tältä osin täydentämään erityisesti Afrikan osalta merkittäväksi jäänyttä tutkimusaukkoa. Kenia on yksi Suomen pitkäaikaisimmista kehitysyhteistyökumppaneista yhteistyön jatkuessa jo yli 30 vuoden ajan, joten suomalaisista lähtökohdista on perusteltua tuntea ja ymmärtää maan poliittista järjestelmään ja yhteiskuntaa paremman yhteistyön kehittämiseksi. Tämä on tärkeää, sillä globaalissa maailmassa yhteistyön merkitys tulee jatkossa entisestään lisääntymään. Ajankohtaista tämä on erityisesti nyt, kun Kenian kasvava talous ja kohisten kehittyvä kaupallinen toimintaympäristö tarjoavat entistä enemmän mahdollisuuksia myös yritysmaailmalle. (ks. esim. Ulkoministeriö 2016.)

Aineistona tutkielmassa käytetään yleisafrikkalaisen ja sitoutumattoman tutkimusverkoston Afrobarometrin keräämiä kyselyvastauksia kuudennen kierroksen Afrobarometrissa, joka on julkaistu vuonna 2017. Vastaukset koskevat kansalaisten asenteita muun muassa demokratiasta, hallintotavasta, taloudellisista olosuhteista ja niihin liittyvistä ilmiöistä.

Tutkielma etenee siten, että johdantoa seuraa tutkimuksen lähtökohtia avaava luku, joka taustoittaa tutkimusta demokratian, demokratisoitumisen ja sitä haittaavien erityisesti Afrikassa esiintyvien uuspatrimoniaalisten ulottuvuuksien viitekehyksessä. Kolmas luku keskittyy Kenian poliittiseen järjestelmään, johon viitekehyksen rakentavat alaluvut demokratian tilasta, demokratisoitumisen ongelmista Keniassa ja Kenian etnisten ryhmien

poliittisuudesta. Tutkielmani neljäs luku käsittää tutkimusaineiston ja analyysin menetelmällisten valintojen esittelyn. Viidennen luvun analyysiosissa saatujen tulosten yksityiskohtaisen tarkastelun jälkeen siirrytään tutkielman päättävään johtopäätöslukuun, jossa vastataan tutkimuskysymykseen analyysitulosten avulla. Johtopäätöksissä vastataan myös muihin tutkielman viitekehyksestä kumpuaviin ja tutkimuskysymystä täsmentäviin kysymyksiin.

2. DEMOKRATIASOITUMISEN EDELLYTYKET KEHITTYVÄSSÄ MAASSA

2.1. Demokratian määritelmä

Tässä luvussa tutkimuksen taustaa lähestytään demokratian, demokratisoitumisen ja sen edellytyksiä heikentävien uuspatrimoniaalisten ulottuvuuksien tulokulmista. Tutkielmassa sovelletaan demokratian käsitettä erityisesti siitä näkökulmasta, millaisiin käytänteisiin se on johtanut Kenian poliittisessa järjestelmässä ja miten eri tavoin ne ovat tulkittavissa kansalaisten keskuudessa. Perinteisesti politiikantutkimuksen piirissä kiinnostuksen kohteena ovat olleet valtioiden ja valtioita pienempien alueellisten poliittisten yksiköiden päätöksenteko (Setälä 2003, 9). Niin myös tässä tutkielmassa tarkastellaan demokratisoitumisen vaiheita Keniassa, ja yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia. Edellä mainitut elementit jäsentävät varsinaisen tutkimusongelman rakentumista, sekä tarjoavat näkökulmia siihen kuinka monitahoinen Kenian poliittinen järjestelmä ja koko yhteiskunta on.

Tutkielman keskeisin käsite on demokratia, jonka tunteminen avaa mahdollisuuden tulkita demokratisoitumisen edellytyksiä. Demokratiasta voidaan puhua kuvailevana käsitteenä, mutta myös normatiivisessa eli arvottavassa merkityksessä. Normatiiviset demokratiateoriat yrittävät rajata demokratian keskeisiä periaatteita sekä arvoa. Tämän tutkielman kontekstissa demokratiaa käsitellään nimenomaan normatiivisessa merkityksessä. (Setälä 2003, 11.) Kun puhutaan nykyaikaisesta demokratiasta, mielletään se yleisimmin käsittämään menettelyllisiä¹ mekanismeja ja instituutioita kuten vapaita ja oikeudenmukaisia monipuoluevaaleja (Fukuyama 2014a, 1327).

¹ Englanniksi Procedural.

Ajatus poliittisesta tasa-arvosta on aikojen saatossa arkipäiväistynyt sitä mukaan, kun 1700-luvulta lähtien demokraattisten ideoiden ja uskomusten laajentuminen alkoi. Nykyään demokratiaa pidetään ihanteellisena järjestelmänä, ja sillä on tänä päivänä varsin myönteinen kaiku. Tällä hetkellä vallitsevat modernit demokratiakäsitykset mielletään sellaisina menettelytapoina, joilla tehdään kaikkia määrättyyn ihmisyhteisöön kuuluvia jäseniä päätöksiä. (Setälä 2003, 5 & 9; Dahl 2006, 1–2.) On kuitenkin syytä huomata, että puhuttaessa demokratiasta eri toimijat antavat sille eri merkityksiä ja käsite on näin ollen monitulkintainen. Sitä käytetään kuvailevana käsitteenä ja toisaalta normatiivisessa merkityksessä, josta edelleen johdettujen normatiivisten demokratiateorioiden sisään mahtuu suuri joukko eri tulkintoja liittyen arvoihin, instituutioihin ja käytäntöihin (Setälä 2003, 9–10 & 28–29). Tästä syystä eri yhteyksissä esiin nousevana käsitteenä demokratiaan täytyy suhtautua kriittisesti, sillä käsitettä käytetään kirjallisuudessa tarkoittamaan eri asioita. Toisaalta demokratialla saatetaan tarkoittaa vain ihannetta, jotakin mitä kohden pyrkiä, eikä sille välttämättä ole empiiristä vastinetta missään todellisessa yhteiskunnassa. Toisin sanoen demokratiaa pidetään myös päämääränä itsessään erittelemättä sen kummemmin, miksi siihen pitäisi pyrkiä (Setälä 2003, 9; Teorell et al. 2016, 4.)

Viimeisten kuluneiden vuosikymmenten aikana demokratiasta on muodostunut melko menestyksekkäs järjestelmä maailmassa. 2000-luvun alussa YK:n mukaan 140 valtiossa ja kahdella kolmasosalla koko maapallon väestöstä oli käytössä monipuoluejärjestelmä. Autoritaaristen järjestelmien määrä on tippunut kahteenkymmeneenkuuteen, kun niitä vielä vuonna 1985 oli 67. Vaikka demokratian nimeen vannoville tämä näyttäytyy huikeana menestystarinana, on syytä huomioida, että demokratia on kukoistanut määrällä mitattuna, vaan ei niinkään laadullisesti – kun tarkastellaan, kuinka demokratia tosiasiallisesti valtioissa toimii. Vaikka useimmat valtiot ovat muovanneet itsensä demokraattisiksi, samaan aikaan suuressa osa valtioista, joihin lukeutuvat myös vanhat ja vakiintuneet demokratiat, on havaittavissa, että kansalaiset ovat pettyneitä vallitsevaan järjestelmään². (Ringén 2008, 284–5; ks myös EIU Democracy Index 2017 & Freedom House 2018a.) Viime aikoina akateemisessa kirjallisuudessa on keskusteltu demokratian uhista, joilla viitataan muun muassa vallalla oleviin demokratian vastaisiin suuntauksiin esimerkiksi Unkarissa ja Puolassa (Ágh

² Esimerkiksi Eric Lane ja Michael Oreskes (2008) ovat huomanneet, että Yhdysvaltojen perustuslaki, joka on tukenut Amerikan edistystä yli kahden vuosisadan ajan, on menettänyt otteensa valtiosta, minkä johdosta kansalaiset enenevässä määrin jättävät sen huomioimatta ja eliitti hyödyntää sitä (Lane & Oreskes 2008).

2018, 42). Lisäksi niin äänestysaktiivisuus kuin puoluejäsenyydetkin ovat vähentyneet monissa valtioissa (Invernizzi-Accetti & Wolkenstein 2017, 98–99).

Demokratiaa on tutkittu paljon ja sillä on monia eri määritelmiä. Yksi siteeratuimmista tulkinnosta demokratiasta kuuluu Joseph Schumpeterille. Hänen vuonna 1942 julkaistussa minimidemokratian klassikkoteorioiden joukkoon kuuluvassa teoksessa *Capitalism, Socialism & Democracy* demokratia määritellään sellaiseksi institutionaaliseksi järjestelyksi poliittisten päätösten tekemiseksi, missä poliittiset johtajat saavuttavat päätösten tekemiseen tarvittavan vallan kilpailulla ihmisten äänistä (Schumpeter 1992, 269). Setälän (2003) mukaan käsitykset demokratiasta vaalikilpailuna edustavat minimalistista käsitystä demokratiasta. Näkemyksen mukaan demokratiaan riittää se, että päätöksentekijät valitaan säännöllisin väliajoin vaaleilla, joihin liittyy kilpailua. Tällöin kansalaisten poliittinen osallistuminen pelkistyy pitkälti vain vaaleissa äänestämiseksi. Käsitys minimalistisesta demokratiasta on helppo mieltää elitistisenä, sillä näin nähtynä kansalaisilla jää hyvin pieni rooli yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. (Setälä 2003, 14 & 60.) Tätä alleviivaa Schumpeterin näkemys, jonka mukaan demokratian puitteissa kansalaiset äänestävät vaaleissa houkuttelevinta ehdokasta, ja toisaalta vain tällä tavoin voivat vaikuttaa siihen, millaista politiikkaa harjoitetaan (Schumpeter 1992, 263).

Vastaavasti Robert Dahl määritteli demokratian vuonna 1971 poliittiseksi järjestelmäksi, jonka eräs laadullinen ominaisuus on toimia responsiivisesti kaikkia tai lähes kaikkia kansalaisia kohtaan (Dahl 1971, 2). Dahl ei kuitenkaan käyttänyt termiä demokratia kuvaamaan nykyaikaista edustuksellista demokratiaa. Sen hän säilytti tarkoittamaan ihanteellista järjestelmää, jolla ei ole empiirisiä verrokkeja. Moderneja edustuksellisia demokratioita hän kuvasi käsitteellä polyarkia. Käsitteen laajasta vaikutusvallasta huolimatta, se ei ole levinnyt kuitenkaan laajalle. (Pateman 1970, 9; Teorell et al. 2016, 4.) Dahlin (1989) mukaan polyarkiat ovat tunnistettavissa seitsemästä³ instituutiosta ja käytännöstä, jotka kuuluvat seuraavasti: Poliittiset vallankäyttäjät valitaan perustuslain nojalla vaaleilla. Valitut edustajat valitaan ja vaihdetaan suhteellisen säännöllisissä, reiluissa ja vapaisissa vaaleissa. Käytännössä jokaisella aikuisella on oikeus äänestää vaaleissa. Suurimmalla osalla aikuisista on myös oikeus asettua ehdolle. Kansalaisilla on taattu oikeus ilmaisunvapauteen; erityisesti oikeus kritisoida päättäjiä,

³ Käytän tässä yhteydessä Dahlin vuoden 1989 mallia polyarkioista. On huomionarvoista, että polyarkioiden kriteerien lukumäärä vaihtelee Dahlin eri teoksissa. Alun perin niitä oli kahdeksan ja vuoden 1998 teoksessa lähes sama sisältö on tiivistetty kuuteen kriteeriin. (Dahl 1989, 233; Dahl 1998, 92; Teorell et al. 2016, 4.)

päätöksiä sekä vallitsevia ideologioita. Kansalaisilla on pääsy vaihtoehtoihin tiedonlähteisiin, jotka eivät ole hallituksen tai jonkin yksittäisen ryhmän hallinnassa. Kansalaisilla on oikeus muodostaa ja liittyä valtiovallasta irrallisiin ja riippumattomiin yhdistyksiin, kuten poliittiset puolueet ja etujärjestöt, jotka voivat pyrkiä vaikuttamaan hallitukseen osallistumalla vaaleihin tai muilla rauhanomaisilla keinoilla. (Dahl 1989, 233.)

Dahlin käsityksessä demokratiasta esiin nousevat poliittisen tasa-arvon ja autonomisen mielipiteiden muodostamisen periaate. Dahlille poliittinen tasa-arvo tarkoittaa ennen muuta mahdollisuuksien tasa-arvoa. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kansalaisilla pitäisi olla mahdollisuus osallistua poliittiseen päätöksentekoon, mutta heitä ei saa velvoittaa osallistumaan. Autonomisella mielipiteiden muodostamisella hän tarkoittaa sitä, että lähtökohtaisesti jokainen aikuinen on paras arvioimaan itse omia etujaan ja hyvinvointiaan. (Dahl 1989, 105 & 115; vrt. Setälä 2003, 85–86.)

Dahlin määritelmä demokratiasta on Schumpeterin demokratiamääritelmää kehittyneempi monelta kantilta. Schumpeterin edellyttämää vaalien kilpailullisuutta Dahl jatkaa polyarkian määritelmässään kattavilla vaalien aidon ja reilun kilpailullisuuden institutionaalisilla ehdoilla. Myös Dahlin polyarkioilta edellyttämä inklusiivisuus, eli vaatimukset yhtäläisistä poliittisista oikeuksista, mahdollistaa kilpailullisten järjestelmien erottelun muista. Vaikka Dahl antaa määritelmässään merkittävän aseman vaali-instituutioille, hän kuitenkin kiinnittää huomiota vaalien kilpailullisuutta laajempiinkin vaatimukseen. Aito kilpailu vaaleissa ei toteudu ilman vaihtoehtojen esiintuomista tai mahdollisuutta toimia kollektiivisesti niiden puolesta. Dahlin polyarkioissa tuodaan esiin sanan- ja ilmaisunvapaus sekä edellytys opposition toiminnan rajoittamattomuudelle. Dahl vaatii tasa-arvon toteutumista koko poliittisessa päätöksentekoprosessissa aina agendan määrittelystä äänestämiseen siinä missä Scumpeterille demokratia siis pelkistyy vain kamppailuksi äänistä. (Setälä 2003, 88–90.) Dahlin kriteerien laaja suosio johtuu osaltaan näiden muodollisten instituutioiden kuten vaalien ja poliittisten oikeuksien painottumisesta. Ne soveltuvat empiiriseen tutkimukseen, jossa tarkoituksena on erottaa edustukselliset demokratiat muista, mutta niillä on myös mahdollista arvioida demokratisoitumisen astetta erilaisilla numeerisilla mittareilla. (Setälä 2003, 88–89 & 190.)

Esimerkiksi Yhdysvaltalaisen Freedom Housen demokratian vapautta kuvaavassa indeksissä on tunnistettavissa merkkejä Dahlin polyarkiasta (Freedom house, 2018a).⁴

Myöhemmässä kirjallisuudessaan Dahl (2006) tuo esiin demokratian ideaalin liittyvän kehäpäätelmän. Demokratian ideaali edellyttää sitä, että poliittinen tasa-arvo on toivottavaa, ja jos demokratia nähdään tavoitteena tai ideaalina, niin tällöin poliittisen tasa-arvon tulee olla tavoite tai ideaali. Tästä huolimatta, kuten Dahl huomauttaa, yhä tänä päivänä autoritääriset hallitsijat, jotka täysin kieltävät käytännön tasolla vaatimuksen ja ajatuksen tasa-arvosta, yleisesti saattavat sen hyväksyä ideologisissa lausunnoissaan. Edelleen demokraattisiksikin mielletyissä valtioissa kansalaiset, jotka seuraavat tarkkaan poliittisia realiteetteja voivat havaita ristiriidan poliittisen tasa-arvon ja käytännön poliittisten saavutusten välillä. (Dahl 2006, 1–2.) Vapaita ja oikeudenmukaisia vaaleja voidaan pitää instituutiona, joka toimii nykypäivänä lakmustestinä demokratialle. Se tuo kuitenkin mukanaan määritelmällisiä ongelmia. Vaaleja voidaan järjestää monin erilaisin tavoin. Tärkeämpää kuin tapa itsessään on se, että vaalit tuottavat demokraattisia arvoja. Myös sellaiset vaalitavat, jotka eivät välttämättä ole demokraattisia, voivat tuottaa vastaavanlaisia lopputuloksia. Niinpä se, miksi demokraattisia vaalitapoja arvostetaan, johtuu sen tuottamista demokraattisista arvoista, kuten Dahlinkin esiin nostama tasa-arvoinen mahdollisuus kaikille osallistua ja vaikuttaa. (Ringen 2007, 22–23.)

Demokratiaan liittyvät keskeiset käsitteet

Edellä demokratiaa on lähestytty tasa-arvon näkökulmasta sekä minimidemokratiana, jossa kansalaisten poliittinen osallistuminen tarkoittaa lähinnä äänestämistä vaaleissa. Setälän (2003) mukaan se ei suoranaisesti ole demokratian kannalta ongelma, vaikka kansalaisille jäisikin vain äänestäjän rooli. Hän huomauttaa, että demokraattisissa vaaleissa toteutuva retrospektiivinen vallankäyttö voi legitimoida vallitsevaa järjestelmään, jos se tekee päättäjäistä tilivelvollisia kansalaisille (Setälä 2003, 27–28). Minimalistissa demokratiamääritelmässä edellytetään lisäksi jonkinlaista responsiivisuutta – yhteyttä kansalaisten päätöksentekoa koskevien arvioiden ja vaalien tulosten välillä (Setälä 2003, 76–77).

⁴ Toki Freedom Housen indeksissä painotetaan muutakin kuin vain Dahlin polyarkian edellyttämiä demokraattisen järjestelmän kansalaisoikeuksia. Freedom House pisteyttää valtiot kaikkiaan 25 erilaisen kansalais- ja poliittisia oikeuksia mittaavan indikaattorin perusteella. (Freedom House, 2018a.)

Näinpä demokratiakäsitteeseen liittyy olennaisesti käsitteet tilivelvollisuus ja responsiivisuus. Responsiivisuudessa on kyse siitä heijastavatko demokraattiset päätökset kansalaisten mielipiteitä (Pennock 1952, 790). Toimiva responsiivisuus edesauttaa kansalaisten osallistumista julkiseen päätöksentekoon siten, että he voivat ilmaista omia näkemyksiään ja vaikuttaa esimerkiksi päätöksenteon ja lakien suunnitteluun, kehitykseen ja täytäntöönpanoon sekä kiistojen selvittämiseen. Responsiivisuus ei oikeuta holhoavaan tulkintaan kansalaisten tarpeista tai ylhäältä alaspäin tyrkytettyihin ratkaisuihin. Toisin sanoen esimerkki toimivasta responsiivisuudesta on, että kansanedustaja on menetellyt tavalla, joka täyttää kansalaisen odotukset. (Hydén 2010, 2; Chirwa & Nijzink 2012, 3–5.)

Tilivelvollisuuskäsitteen ydin voidaan puolestaan tiivistää Hydénin (2010) argumenttiin siitä, että poliittinen tilivelvollisuus sisältää kahden toimijan välisen suhteen. Toisen osapuolen, eli edustajan (agentin), odotetaan suorittavan tiettyjä tehtäviä vastauksena odotuksiin, joita toinen osapuoli (päämies tahi toimeksiantaja) asettaa. (Hydén 2010, 2). Onnistuakseen tilivelvollisen tulee siis täyttää tilivelvollisuuttaan ja raportoida taholle, jolla on valta saada tietoa arvioidakseen tilivelvollisen toimintaa. Tilivelvollisuudella on ennakkollinen ulottuvuus, joka tarkoittaa selvitys- ja perusteluelveloitetta, johon kuuluu avoimuus ja läpinäkyvyys siitä, mihin tietoon tehdyt päätökset perustuvat. Tilivelvollisuuden edellytyksiin kuuluvat tietoon perustuva politiikka sekä ohjaus. (Ijiri 1975, 32.) Viime vuosikymmeninä tilivelvollisuudella on ollut merkittävä vaikutus Afrikan kehitykselle. Kehitystä ei tapahdu ilman sen liittämistä hyvän hallinnon periaatteisiin, joissa tilivelvollisuudesta on tullut erityisen tärkeä. Se näyttäytyy vaalien tukemisessa, kansalaisyhteiskunnassa ja niin ikään julkisen sektorin reformeissa. (Hydén 2010, 2.)

Tehokkaasti toimiva demokratia koostuu monista mekanismeista, joiden joukossa on demokratian suoma mahdollisuus luoda kannustimia ja toisaalta sanktioita vaaleilla valituille edustajille, jotta nämä toimisivat responsiivisesti ja ottaisivat kansalaisten tarpeet huomioon. (Burnell 2008, 11). Sanktiointikeinoista, joita yleisesti käytetään kansanedustajien pakottamiseksi toimivaan päämiehen haluamalla tavalla, Chirwa & Nijzink (2012) luettelevat muun muassa viraltapano tai erottaminen, rikossyytteet, siviilioikeudelliset muutoksenhakukeinot, julkisista viroista jääväminen, ankara arvostelu vaalien yhteydessä ja julkinen halveksinta. (Chirwa & Nijzink 2012, 5). Toisaalta kannatuksen menettäminen ja pelko uudelleenvalinnan epäonnistumisesta ovat myös syitä, jotka ohjaavat kansanedustajia toimivaan tilivelvollisesti. Ajatus responsiivisesta hallinnasta perustuu oletukseen, että

poliittiset päätökset riippuvat kansalaisten preferensseistä suhteessa eri politiikkavaihtoehtoihin. Kansalaisten preferenssien yhteen niputtamisessa on kuitenkin monia ongelmia, ja olennainen pohdinnan paikka on siinä, miten responsiivisuus toteutuu edustuksellisessa demokratiassa. (Setälä 2003, 53.)

Kun demokratia ajatellaan Dahlin polyarkioiden tapaan laajempanana demokratiana kuin vain vaalidemokratiana, tarkoittaa se menettelyllistä demokraattista tilivelvollisuutta yhdistettynä oikeusvaltion⁵ käsitteeseen (Fukuyama 2014a, 1327). Tämän myötä nähdään, että Demokratia ei ole binäärinen on-off -tila, vaan pikemmin jatkumo, joka sallii eriasteisia onnistuneita institutionalisointeja.⁶ Demokratia ymmärrettynä siis laajasti liberaalina demokratiana on itsessään heterogeeninen kokoelma instituutioita ja toimintamalleja, joka voi olla olemassa erilaisissa muodoissa ja eri asteisina. (Fukuyama 2014a, 1329.) Tämä on avain demokratisoitumisprosessin ymmärtämiseen, johon paneudutaan seuraavassa alaluvussa.

2.2. Demokratisoituminen

Demokratisoitumiskirjallisuudessa on tutkittu demokratisoitumista selittäviä tekijöitä ja toisaalta selvitetty syitä demokratian puutteeseen. Kuten demokratian käsitteeseen itsessään, niin myös demokratisoitumisenkin suhteen on löydettävissä erilaisia näkemyksiä ja tulkintoja. Eräinä tulokulmina demokratian puuttumiselle on pidetty esimerkiksi taloudellisia, uskonnollisia, historiallisia sekä kulttuurista kumpuavia syitä (Vanhanen 2008, 48–49). Toisaalta kansallisella ja kansainvälisillä areenoilla tapahtuvan vallankäytön katsotaan vaikuttavan demokratisoitumiskehitykseen. Toistaiseksi akateemisessa keskustelussa ei kuitenkaan olla päästy yhteisymmärrykseen siitä, mitä ovat tärkeimmät demokratisoitumiseen vaikuttavat tekijät. Eikä akateemisessa tutkimuksessa olla onnistuttu riittävässä määrin huomioimaan kaikkia demokratisaatioon liittyviä ulottuvuuksia. (Galbreath 2012, 29–30.) Whitehead (2006) on käynyt läpi erilaisia demokratisoitumiseen vaikuttavia tekijöitä, joista hän on vetänyt sen johtopäätöksen, että poikkeuksia löytyy enemmän kuin kausaalisia säännönmukaisuuksia (Whitehead 2006, 129–133). Tämän perusteella demokratisoitumiselle on hankalaa esittää yhtenäistä teoreettista viitekehystä.

⁵ Englanniksi Rule of law. Oikeusvaltiokäsite tarkoittaa sääntöjoukkoa, jotka heijastelevat yhteiskunnan näkemyksiä oikeudesta (justice) (Fukuyama 2014a, 1327).

⁶ Esimerkiksi aiemmin mainittu Freedom house arvioi maailman valtioita ja pisteyttää nämä 0–4 pisteellä 25 erilaisella mittarilla, siten että maksimipisteet ovat 100. Näiden pisteiden avulla määritetään kansalais- ja poliittiset oikeudet valtioissa, joko vapaiksi, osittain vapaiksi tai ei-vapaiksi. (Freedom House, 2018a.)

Demokratisoitumisen teoretisoinnin juuret

Demokratisoitumisen teoretisoinnin juuret yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa ajoittuvat 1950-luvulle, jolloin ensimmäisinä selityksinä demokratisoitumiselle Daniel Lerner piti modernisoitumista tarkoittaen lukutaidon yleistymistä, tiedotusvälineiden kehitystä ja poliittista osallistumista. Seymour Martin Lipset puolestaan löysi omissa tutkimuksissaan selittäväksi tekijäksi yhteiskunnan vaurauden ylipäättään (Lerner 1958, 43–75; Lipset 1960 48–60.) Tutkiessaan demokratian edellytyksiä Pennock toi esiin jo vuonna 1979 julkaistussa teoksessaan *Democratic Political Theory* paljon jatkotutkimuksia ja pohdintaa synnyttäneen näkemyksen siitä, että edellytykset demokratialle eivät ole samoja ajasta ja paikasta riippumatta. Kuitenkin demokratiaan vaikuttavista edellytyksistä hän nostaa esiin muun muassa kansallistunteen, uskonnon, lukutaidon sekä kyvykkään valtiojohdon tai eliitin. (Pennock 1979, 207 & 209.) Pennockin jälkeen tuoreemmassa kirjallisuudessa esimerkiksi Dahl (1998) on tutkinut ja eritellyt edelleen edellytyksiä demokratialle. Hän näkee demokratisoitumiseen vaikuttavan useampia taustatekijöitä: Armeijan ja poliisin toiminnan pitää olla valvottua, usko demokratiaan sekä demokraattinen poliittinen kulttuuri, valtion täytyy olla riippumaton demokratiavastaisista ulkopuolisista vaikutteista, moderni markkinatalous ja heikko sosiokulttuurinen pluralismi, jolla Dahl viittaa vähäiseen määrään toisistaan suuresti poikkeaviin etnisiin ryhmiin. (Dahl 1998, 145–165.)

Samuel P. Huntington (1991) esitti Pennockin tapaan, että demokratisoitumiseen vaikuttaa monet paikalliset tekijät ja näiden yhdistelmät, eikä tämän perusteella ole yksiselitteisiä universaaleja riippumattomia demokratisoitumista selittäviä tekijöitä. Huntington katsoo, että taloudelliset, kulttuuriset, rakenteelliset tai muut sosiodemografiset tekijät ovat välttämättömiä, mutta eivät riittäviä syitä poliittiselle muutokselle. Nämä yleisen tason tekijät siis luovat olosuhteet demokratisoitumiselle, mutta ne eivät tee demokratisoitumisesta välttämätöntä. (Huntington 1991, 107.) Samassa laajalti viitatussa teoksessaan Huntington puhuu demokratisoitumisen aalloista. Hänelle demokratisoitumisen aalto on ryhmä siirtymiä epädemokraattisista poliittisista järjestelmistä demokraattisiin. Nämä siirtymät tapahtuvat määrätyn ajanjakson aikana ja ovat merkittävästi yleisempiä, kuin siirtymät vastakkaiseen suuntaan. (Huntington 1991, 15.) Acemoglu et al. (2014) ovat Huntingtonin linjoilla siinä suhteessa, että näkevät demokratisoitumisen toteutuvan aalloissa. Heidän erityisesti demokratian ja talouskasvun suhdetta analysoineessa tutkimuksessaan huomiota saavat alueelliset aallot, joissa demokratisoituminen etenee naapurivaltiosta toiseen. He myös

osoittavat tutkimuksessaan positiivisen korrelaation demokratian ja bruttokansantuotteen kasvun välillä. (Acemoglu et al. 2014, 24.) Huntingtonin tulkinnat ovat kohdanneet kuitenkin laajaa kritiikkiä ja hänen näkemyksiään aalloista sekä näiden vasta-aalloista pidetään laajalti liiallisina yksinkertaistuksina (ks. esim. Berg-Schlosser 2006, 18). Whitehead (2006) on todennut, että Huntingtonin teoreettiset lähtökohdat kolmelle demokratisaatioaalolle olivat häilyviä ja empiirinen perusta tutkimuksen taksonomiale oli huolimaton (Whitehead 2006, 120).

Viimeaikaisia demokratisoitumisteoretisointeja

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on jatkettu Pennockin ja Huntingtonin viitoittamaa keskustelua demokratisoitumisen säännönmukaisuuden puutteesta. Esimerkiksi Galbreath (2012) korostaa sitä seikkaa, että jokainen valtio on uniikki, eikä missään valtiossa demokratia tai poliittinen järjestelmä toimi samalla tavalla. Näin myös demokratisoitumiseen vaikuttavat niin monet eri selittävät elementit, että on mahdotonta kuvitella demokratisoitumisprosessin etenevän kaikkialla samantapaisesti. Galbreath kuitenkin katsoo, että nykypäivän demokratisoitumiseen liittyvät ongelmat eivät enää kumpua valtion modernisoitumisesta tai eliitin ja koneistojen hallintatavoista, vaan ennemminkin demokratisoitumisessa on tänä päivänä kyse siitä, kuinka valtaa käytetään kansainvälisesti ja kansallisesti. Kansainvälisellä tasolla globaalit vallanpitäjät eivät yksin vaikuta demokratiakehitykseen⁷, mutta demokratisaation edistymistä muovaavat maailmanlaajuisten auktoriteettien vaikutusvalta ja kiistat vähintään yhtä paljon kuin kansallisen tason politiikkakin. Tästä osoituksena voidaan nähdä esimerkiksi afrikkalaisten valtioiden muuttunut rooli kansainvälisessä toimintaympäristössä, johon vaikuttaa itse toimintaympäristön muutokset, mutta myös afrikkalaisten poliittisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden valinnat. (Laakso 2011, 100 & Galbreath 2012 29–30.) Esimerkkejä maailmanmittakaavan demokratiaan vaikuttavista tekijöistä ovat muun muassa siirtomaavallan purkautuminen, mikä johti 1960-luvulla laajamittaisiin pyrkimyksiin vastaitseenäistyneiden Afrikan valtioiden demokratisoimiseksi. Itäisen Euroopan maiden EU-ehdokkuuksissa ja jäsenvaltioiksi tulemisessa EU edellytti ja edellyttää valtioita demokratisoitumista. Lisäksi Afrikan kontekstissa sotilaallinen vallankumous ja tätä seuraava siirtymäkauden hallinto ovat tilanteita, jossa valtion ulkopuoliset voimat voivat vaatia demokratisoitumista esimerkiksi kehitysavun edellytyksenä. (Whitehead 2006, 120.)

⁷ Galbreath viittaa Arabikevääseen ja Tunisian, Egyptin sekä Libyan esimerkkeihin (Galbreath 2012, 29).

Galbreath katsoo, että demokratisoitumisen edistäminen muotoutuu turvallisuuden viitekehyksessä. Hän pitää turvallisuuden käsitettä aliteoretisoituna aiheena demokratisoitumistutkimuksessa. Galbreath huomauttaa, että turvallisuuden puute on heikentänyt monia valtioita, jotka ovat tehneet suuria edistysaskeleita poliittisesti ja taloudellisesti. Yhteiskunnallisen ja inhimillisen turvallisuuden kunnioittamisen puute tarjoaa kuitenkin selityksiä sille, miksi osa valtioista on palannut autokraattisiin hallinnon tapoihin tai miksi jotkin valtiot eivät koskaan edes lähteneet edistämään demokraattisia uudistuksia. Näinpä Galbreath vaatii, että demokratian edistämiseen tähtäävien linjausten ja hankkeiden täytyy rohkaista myös inhimillisen turvallisuuden kehittämistä yhtenä demokratian ulottuvuutena. (Galbreath 2012, 38.)

Tämä inhimillinen turvallisuus ja valtion suorituskyky ovat keskeisiä kansallisen voimannäytön ulottuvuuksia, jotka määrittelevät demokratisoitumista kansallisella tasolla. Nämä ovat kriittisiä toimia demokratialle, sillä ilman demokratian luomaa turvallisuutta kansallisella ja yksilötasolla demokratiaan siirtyminen epäonnistuu. (Galbreath 2012, 29.) Galbreath viittaa valtion suorituskyvyllä valtion kyvykkyyteen ja valmiuteen tuottaa demokraattista hallintaa. Tämä on edellytys onnistuneelle demokratisoitumiselle, jossa on Galbreathin mukaan kyse kansankunnan ja valtion uudelleen rakentamisesta yhtä paljon kuin valtasuhteiden uudelleenjaostakin. Kansakunnan rakentamisprosessi kuuluu merkittävänä osana demokratisoitumiseen. Galbreath erottaa sen valtion rakentamisesta ja katsoo, että näiden eri prosessien välinen suhde on johtanut valtion sisäisiin sekä valtioiden välisiin konflikteihin. Kansakunnan⁸ rakentamisessa on kyse siitä, kenelle valtio kuuluu, eli se on prosessi, jossa valtioinstituutioita pyritään saamaan tukemaan omaa ryhmää enemmän kuin muita. Vastaavasti valtion rakentaminen⁹ ja suorituskyky tarkoittavat pyrkimystä luoda kaikille tasa-arvoisia instituutioita. Ainoastaan ideaaliyhteiskunnassa jokaisella valtaa tavoittelevalla ryhmällä on sellaiset yhtäläiset valtaresurssit, joita liberaali demokratia edellyttää. Todellisuudessa tähän ei päästä. Se ei kuitenkaan ole demokratisoitumisen tai yhteiskuntarauhan kannalta ongelma, kunhan valtio pystyy tuottamaan julkisia hyödykkeitä kaikille huolimatta näiden sidonnaisuuksista eri ryhmiin ja välttämään yksityisen varallisuuden kasaantumista yhdelle ryhmälle, sillä kansallisella yhtenäisyydellä on merkittävä vaikutus demokratisaatiokehitykseen. (Galbreath 2012, 35–36 & 43.)

⁸ Galbreath käyttää englannin kielistä termiä Nation-building (Galbreath 2012, 35).

⁹ Galbreath käyttää englannin kielistä termiä State-building (Galbreath 2012, 35).

Kansallisen tason vaikutuksista on kirjoittanut myös Vanhanen (2003), joka esittää tutkimuksissaan, että erilaisten resurssien¹⁰ jakautumisella valtioissa on merkittävä vaikutus demokratian asteeseen. Hän perustelee väitteensä sillä, että poliittiset valtopyrkimykset muodostavat osan yleismaailmallisesta kamppailusta olemassaolosta, ja tämän kamppailun osanottajilla on taipumus turvautua kaikkiin saatavilla oleviin resursseihin. (Vanhanen 2003, 183.) Näinpä Vanhasen näkemys demokratisoitumisesta yhdistyy aiemmin mainittuun Dahlin vaatimukseen vähäisestä sosiokulttuurisesta pluralismista sekä Galbreathin ajatukseen valtion rakentamisesta tasa-arvoprojektina.

Samansuuntaisesti Putnam (1993) on havainnut, että erilaiset sosiaaliset jännitteet vaikuttavat merkittävässä määrin yhteiskunnan vakauteen. Hänelle sosiaalisen pääoman rakentaminen on haaste, mutta avain demokratian toimivuudelle ja vakauden luomiselle. Sosiaalisella pääomalla hän tarkoittaa yhteiskunnan piirteitä, jotka parantavat yhteiskunnan tehokkuutta helpottamalla koordinoitua toimintaa yhteiskunnassa. Tällaisia piirteitä tai ominaisuuksia ovat esimerkiksi luottamus, normit ja verkostot. Korruptiolle, jota kehittyvissä maissa yleisesti esiintyvänä toimintatapana avataan tarkemmin seuraavassa pääluvussa, luo helposti otolliset puitteet ihmisten epäluottamus toisiinsa. Tämä korostuu, jos hyvän hallinnon periaatteita ja normeja ei riittävässä määrin noudateta. Kansalaisten ryhmittymisen etnisesti tai uskonnon perusteella on omiaan lisäämään yhteiskunnallista epävarmuutta ja kasvattaa konfliktin riskiä. Tämä riski kasvaa, mikäli edellä mainitut ryhmittymät kokevat keskinäiset eronsa suuriksi eikä niiden välillä tapahdu riittävää vuoropuhelua. Lisäksi hyvin toimivassa demokratiassa kyvykkäällä kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä tehtävä. Se että ihmiset osallistuvat yhteiskuntaan valtiosta irrallisissa organisaatioissa, lisää kansalaisten poliittista aktiivisuutta sekä keskinäistä luottamusta, mikä on demokratian toimivuuden kannalta ratkaisevaa. Toimelias yhdistystoiminta on edistänyt demokraattisempaa poliittista kulttuuria erityisesti Afrikassa. (Putnam 1993, 89–90, 116, 167, 185; Tripp 2000, 194; ks. myös. Dahl 1998, 145–165.) Kenian kohdalla Berg-Schlosserin (2015) havainnot konflikteista yhteiskuntien sisällä alleviivaavat etnisen polarisaation vaikutusta demokratisoitumiselle. Hän toteaa, että vaikka väkivaltaiset konfliktit ovat korostuneita kahden yhteisön yhteiskunnissa, joissa toinen sosiaalinen ryhmä tuntuu pysyvästi hallitsevan toista¹¹, niin konflikteja voi syntyä ja syntyikin myös Kenian tapaisissa valtioissa, joissa on muutamia isoja ryhmittymiä, muttei yhtäkään hallitsevaa.

¹⁰ Resursseilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi maata, vettä, mineraaleja, koulutusta, ynnä muita hyödykkeitä ja hyvinvointia yleensä.

¹¹ Esimerkiksi tapaukset Pohjois-Irlanti, Kypros, Sri Lanka ja Zimbabwe (Berg-Schlosser 2015, 348).

Tällaisissa tapauksissa järjestelmä voi johtaa toisaalta erilaisiin koalitioihinkin. (Berg-Schlosser 2015, 348.)

Valtion koon voidaan katsoa olevan demokratisoitumista selittävä tekijä. Jos valtio on pieni, se on todennäköisemmin myös homogeenisempi kuin suurempi valtio, jolloin ihmiset jakavat lähtökohtaisesti enemmän samankaltaisia arvoja. (Hadenius 1992, 126–127; Diamond & Tsalik 1999, 117–119.) Tämä täytyy nähdä kuitenkin vain varauksella ja laajana yleistyksenä. Esimerkiksi Ruanda on varsin pieni valtio niin väkiluvulla kuin pinta-alalla mitattuna, mutta silti se on ollut mitä jakaantunein valtio. Tämä on myös johtanut kohtalokkaisiin yhteydenottoihin ja heikkoon demokratiaan. Toisaalta Intia on väkiluvultaan valtava ja varsin heterogeeninen valtio – ja tunnetaan maailman suurimpana demokratiana.

Denk & Silander (2011) osoittavat, että kaikki valtiot mukaan lukien demokraattisiksi mielletyt – kuten edellä mainittu Intia – kohtaavat eritasoisia haasteita demokratisoitumisessa. Yksi haaste on voimistaa demokraattisia instituutioita valtioissa, jotka käyvät läpi demokratisoitumisprosessia, jolloin demokratian vakiinnuttaminen on edelleen huomiota tarvitseva asia. Toisaalta myös vakiintuneissa ja vakaisissa valtioissa riittää haasteita muun muassa siinä, kuinka valmistaa demokraattisia instituutioita soveltamaan demokratian ideoita uusissa globalisaation ja lisääntyvän kansainvälistymisen olosuhteissa. Täydellisesti toimivaa demokratiaa ei käytännössä ole olemassa. Monet valtiot täyttävät demokratian kriteerit esimerkiksi Freedom Housen indeksissä oikeusvaltion suhteen, mutta eivät selviä puhtain paperein vaaliprosessien läpiviennistä. (Denk & Silander 2011, 30–35.)

On olemassa yhteiskuntia, joissa on useita puolueita ja vaaleja, mutta ne eivät silti ole demokratioita. Kansalaisilla täytyisi olla vallanpitäjistä riippumattomia itsenäisiä mielipiteitä. Tämä asettaa vaatimuksia muun muassa kansalaisten poliittiselle harkinnalle, saatavilla olevaan informaatioon, keskinäiseen kommunikaatioon ja poliittiseen järjestäytymiseen. (Setälä 2003, 28.) Fukuyama (2014) esittää, että moderni liberaali demokratia on mahdollinen, kun valtiovalta hyväksytään osana oikeusvaltiota, tilivelvollisuus valtiossa toteutuu ja oikeusvaltioperiaatteet ja tilivelvollisuus ovat tasapainossa keskenään. Toisin sanoen valtion täytyy olla riittävän voimakas, jotta se pystyy toimimaan yhteiskunnan puolesta, mutta toisaalta valtiovallan vallankäytöllä on oltava rajat. (Fukuyama 2014a, 1327–1328.). Täytyy muistaa, että demokratian käsitteellä on häilyvät rajat sen merkityksen ollessa monitulkintainen. Näin ollen ei ole itsestään selvää minkälaisiin instituutioihin ja käytäntöihin sillä viitataan. Valtioiden

voivat olla liian voimakkaita ja polkea väestön oikeuksia tai toimia vastoin kansalaisten tahtoa, tai ne voivat olla liian rajoittavia tai kykenemättömiä tarjoamaan julkishyödykkeitä, kuten turvallisuutta ja peruspalveluja. Silti ne voivat periaatteessa olla demokraattisia ainakin joidenkin mittareiden valossa.

Historian vaikutusta demokratisoitumiseen on lähtökohtaisesti tutkittu kolonialismin perinnön pohjalta. Iso-Britannian siirtomaavallalla on katsottu olevan merkittävä rooli demokraattisten järjestelmien luomiseksi entisiin siirtomaihin. Afrikan ja Kenian suhteen Iso-Britannian siirtomaavallan perintö demokraattisen hallinnon muodon syntymisessä on nähty merkittävänä, sillä useissa tutkimuksissa on katsottu siirtomaavallan edesauttaneen demokratisoitumiskehitystä. (Anckar 2011, 18.) Myron Weiner (1987) on havainnut, että kaikki toisen maailman sodan jälkeen itsenäistyneet entiset siirtomaat, joilla on yhtäjaksoinen demokraattinen nykyhistoria, ja joiden väkiluku on vähintään miljoona asukasta ovat Iso-Britannian entisiä siirtomaita. Tämä pätee myös suurimpaan osaan pienemmistä valtioista. (Weiner 1987, 20.) Tätä voidaan selittää sillä, että ennen itsenäisyyden myöntämistä siirtomailleen britit vaativat yleensä, että heidän siirtomaansa hyväksyivät demokraattisen hallinnon osaksi poliittista järjestystään (Ghai 1988, 3–4). Toisen näkemyksen mukaan Iso-Britannian myötävaikutus demokratiakehitykseen on toissijaista. Kyse on enemmän siirtomaavallan pitkästä kestosta. (Huntington 1984, 206 ja Hadenius 1992, 131–133.) Se, että siirtomaa on ollut vuosikymmeniä tietyn siirtomaavallan alaisuudessa, on juurruttanut jonkin asteisia demokraattisia konventiota ja kulttuuria.

Kaiken kaikkiaan edellä esitellyistä moninaisista demokratisoitumisen syistä on erittäin vaikeaa luoda kokonaisvaltaisia malleja demokratisoitumisesta, saati eksakteja politiikkaohjeita. On selvää, että erilaisissa yhteiskunnissa monet edellä mainituista demokratisoitumisen syistä vaikuttavat eri tavoin ja voimakkuuksin.

2.3. Afrikkalaisen valtion luonteenpiirteet demokratisoitumista hidastavina ulottuvuuksina

2.3.1 Demokratisoituminen Afrikassa

Tutkimuskohteeni on Kenia ja ennen kaikkea sen demokratia Kenia on esimerkki siitä, kuinka kehittyvissä maissa erityisesti Afrikassa demokratisoituminen ei ole edennyt odotetusti valtioiden itsenäistymisestä lähtien. Tässä luvussa tarkastellaan demokratisoitumista Afrikassa sekä pohditaan demokratisoitumiskehityksen esteitä. Samalla tarkastellaan afrikkalaisen valtion luonnetta yleisemmin, jotta ymmärrys demokratisoitumiseen vaikuttavista kerrostumista avautuu paremmin lukijalle.

Keskustelu Afrikan demokratisoitumisesta, kehityksestä ja poliittisesta muutoksesta on ollut jokseenkin ristiriitaista akateemisessa kirjallisuudessa. Muun muassa yhdistymisvapaus, vaalikilpailu ja kansalaisten mahdollisuudet valvova vallankäyttäjien vastuullisuutta eli pitää heitä tilivelvollisina ovat parantuneet. Kuitenkin kylmän sodan päättymisestä alkaneen Afrikan laajamittaisen demokratisoitumisen aikana ja vielä edelleenkin havainnot merkittävistä vaalivilpeistä, poliittisesta väkivallasta sekä heikoista ja hajonneista valtioista kertovat kuitenkin siitä, että demokratisoituminen on pysähtynyt tai taantunut. (Laakso 2011, 97).

Kirjallisuudessa puhutaan usein Afrikan itsenäistymisen aikakaudesta, jolla tarkoitetaan 1960-luvun alusta muutaman vuoden kestänyttä ajanjaksoa, jonka aikana valtaosa Afrikan valtioista irtaantui siirtomaavallasta saaden itsenäisyyden. Nämä nuoret vastaitsenäistyneet valtiot olivat suurelta osin köyhiä, takapajuisia ja varsin alttiita maailmantalouden heilahduksille. Toisaalta valtioilla oli kehittymätön poliittinen kulttuuri, mikä tarkoitti heikkoja instituutioita kuten puolueet, parlamentit ja kansalaisyhteiskunnan toiminnot yleensä. (Tordoff 2002, 1–2.) Tämän voidaan katsoa johtuvan pitkälti siitä, että siirtomaavallan aikaiset viranomaiset heikkensivät siirtomaavallan aikana yhteiskuntien vanhoja ja perinteisiä hallinnon muotoja korvatessaan ne emämaasta tuoduilla. Sittemmin luopuessaan siirtomaaherruudesta, monet entiset siirtomaat eivät jääneet varmistamaan rakentamisensa modernien instituutioiden säilymistä uusissa itsenäistyneissä valtioissa. Lopputuloksena monet Afrikan valtioista yrittävät yhä edelleen rakentaa demokratiaa ja oikeusvaltioita yhtäaikaisesti taistellen äärimmäistä valtion heikkoutta vastaan. (Fukuyama 2014a, 1328.)

Itsenäistymisen ja siitä muodostuvan suvereenin valtion synnyn kriteeriksi Afrikassa riitti, että alue oli aiemmin ollut siirtomaavallan alaisuudessa. Sisäinen yhtenäisyys, hallinnolliset resurssit tai taloudelliset realiteetit olivat toissijaisia tai peräti merkityksettömiä. Näinpä Afrikan valtioiden itsenäistymisaikakaudella kansainvälisten toimijoiden joukkoon liittyi merkittävä määrä YK:n tunnustamia uusia afrikkalaisia valtioita, jotka olivat niin juridisesti kuin kansainvälisen oikeuden ja -yhteisön näkökulmasta lainmukaisia toimijoita. Käytännössä kuitenkin monien uusien kansallisvaltioiden asukkaille nämä uudet valtiot jäivät merkitykseltään hämäräksi ja toiminnoiltaan etäisiksi. (Jackson & Rosberg 1986.) Itsenäistyneiden valtioiden pakkovaalta- ja hallintakoneistojen resurssit riittivät toimimaan lähinnä pää- ja suurkaupunkien alueilla. Eikä niiden kyky kerätä veroja tai tarjota julkisia palveluja edes kaupungeissa ollut riittävää, joten kansalaisille etniset ja paikalliset organisoitumismuodot säilyivät uusia valtiota mielekkäämpinä. (Laakso 2011, 113.) Myös Ekeh (1990) arvioi kansalaisten ja valtioinstituution välistä jännitettä Afrikassa näiden valtioiden syntyhistorian kautta. Kun ne luotiin etäisen ja vieraan siirtomaavallan alaisuudessa, omasta suvusta, kyläyhteisöstä tai etnisestä ryhmästä muodostui valtiota luontevampi viiteryhmä. Tätä viiteryhmää kansalaiset eivät kokeneet osana valtiorakenteita, vaan nimenomaan yksilön suojaverkkona valtion mielivaltaa vastaan. Myös johdonmukainen integrointi yhteiskuntaan oli vähäistä. Jos kansalaiset tunnistivatkin olevansa jonkin valtion kansalaisia, eivät he tieneet, mitä siitä voi seurata tai hyötyä. (Ekeh 1990, 685–691; Laakso 2011, 113; vrt. World Trade Press 2010, 17.) Näinpä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kansalaisten usko valtioinstituutioihin ja demokratiaan ei lähtökohdiltaankaan ole ollut suurta.

Demokratisoitumisen yhtenä ulottuvuutena voidaan pohtia institutionaalisen demokratian vaikutusta yhteiskuntaan. Institutionaalinen demokratia ei ole ainoastaan edellytys demokratian laadun arvioinnille, vaan instituutiot ja laatu ovat yhteydessä toisiinsa. Enemmistö- ja konsensushakuiset demokratiat edustavat institutionaalisin termein määriteltynä erilaatuisia demokratian asteita. Konsensusdemokratian tärkein instituutio on suhteellinen vaalitapa. (Lijphart 2011, 18.) Ringein (2007) on tutkimuksissaan osoittanut sen tuottavan korkeampaa demokratian laatua kansalaisille kuin enemmistövaalitavan (Ringin, 2007 42). Tämän pohjalta suhteellinen vaalitapa on merkittävä vaikuttaja demokratian laadulle. On kuitenkin syytä huomata, että edustuksellisen demokratian teoriat eivät vastaa kysymykseen siitä, minkälainen järjestelmä olisi Afrikassa sopivin (Laakso 2011, 115). First-past-the-post-enemmistövaalitapa ja sen päivitettyjä sovellutuksia oli käytössä kaiken kaikkiaan 45 valtiossa vuonna 2015. FPTP-vaalitavalle on keskeistä yhden hengen vaaliipiirit, joista valitaan eniten ääniä saanut ehdokas.

Afrikassa tämä vaalitapa on käytössä viidessätoista maassa, pääosin entisissä brittiläisissä siirtomaavaltioissa. (IDEA 2015; Warioba 2011, 22). Kolmannessa pääluvussa avataan tarkemmin Keniassa käytössä olevaan First-past-the-post-vaalitapaan ja sen vaikutuksiin Kenian demokratiaan ja poliittiseen järjestelmään.

Enemmistövaalitavan sopivuutta etnisyyden pohjalta varsin jakautuneisiin valtioihin ja yhteiskuntiin on kirjallisuudessa pohdittu jonkin verran. Voidaan ajatella, että suhteellinen vaalitapa olisi etnisille vähemmistöille enemmistödemokratiaa oikeudenmukaisempi, jos valtio muodostaisi yhden ja ainoan vaalipiirin. Kaikista haitallisinta poliittiselle vakaudelle afrikkalaisissa valtioissa ovat tilanteet, joissa kaksi riittävän tasavahvaa etnisesti määräytynyttä puoluetta tai koalitiota kamppailevat vallasta. (Laakso 2011, 108, 115.) Demokratian kannalta rohkaisevaa on, että etnisyyden merkitys näyttää Lindbergin tutkimusten mukaan ylipäättään vähentyvän poliittisessa järjestäytymisessä vaalihistorian pidentyessä. (Lindberg 2006, 148.) Laakso (2011) pitää historiallisia kokemuksia tärkeinä ja täsmentää, että järjestelmän vakiintuminen kertoo puolueiden sopeutumisesta kyseiseen järjestelmään. Vaikka vakiintumisen voidaan katsoa olevan hyvästä demokratisoitumisen kannalta, voivat esimerkiksi puoluekoalitioiden muodostaminen tai marginaalipuolueen osallistaminen päätöksen teossa legitimoida toisten vähemmistöjen kannalta varsin epäoikeudenmukaisen vaalitavan. Enemmistövaalitapojen epädemokraattisuus on usein seurausta ennemminkin sen alttiudesta väärinkäytöksille kuin järjestelmästä sinänsä, ja siksi esimerkiksi vaalijärjestelmä- ja vallanjakomalleista, liittovaltiorakenteesta tai paikallisesta sekä puolueiden sisäisestä päätöksenteosta kehittyvissä maissa tulisi käydä kriittistä keskustelua. Lisäksi olennainen seikka demokratian vakiintumiselle useissa afrikkalaisissa valtioissa on ollut se, että oppositiolle on annettu aito mahdollisuus ja merkityksellinen rooli poliittisessa järjestelmissä. Tällä on päästy asteittain eroon nollasummapelin asetelmasta, jossa vaalivoitto merkitsee kaiken vallan saamista omiin käsiin samalla, kun vaalitappio yhtä lailla tarkoittaa kaiken menettämistä. (Laakso 2011, 115–116.)

Tässä tutkielmassa demokratisoitumista on käsitelty muun muassa siitä näkökulmasta, kuinka ulkopuolinen vallankäyttö vaikuttaa valtioiden sisäisiin asioihin ja demokratisoitumiseen. Kaiken kaikkiaan Afrikan ja myös Kenian demokratisoituminen on vaativa prosessi, joka ei ole seurannut mitään lineaarisia kehityspolkuja. Nasong'o & Murunga (2007) väittävät, että antidemokraattiset voimat kumpuavat Keniankin tapauksessa valtion sisältä, mutta kulkeutuvat myös ulkopuolelta. Afrikassa erityisesti monen- ja kahdenväliset luotonantajat ovat tukeneet

demokratiaa, mutta näillä on ollut myös pyrkimys vahvistaa autoritaarisia taipumuksia. Tämä on kannustanut yhteiskunnallisia liikkeitä sopeutumaan paitsi sisäisiin demokratian haasteisiin niin myös ulkoisiin haittoihin. (Nasong'o & Murunga 2007, 10.) Kylmän sodan päättymisen jälkeen Afrikassa avoimien vaalien järjestämistä, perustus- ja vaalilakien uudistuksia, parlamentaarista työtä sekä yleisemmin kansalaiskasvatusta ovat merkittävästi tukeneet kansainvälinen ja alueellinen yhteisö, kehitysapua myöntävät valtiot sekä instituutiot ja toiset Afrikan valtiot. (Laakso 2011, 114.) Esimerkiksi juuri Keniassa kehitysapua on käytetty vipuvartena edistämään demokratisoitumista. Kenialla ei ole katsottu olevan pakottavaa tarvetta käyttöönottaa monipuoluejärjestelmää. Reformi kuitenkin toteutettiin sen jälkeen, kun Neuvostoliiton romahdettua Kenian keskeinen sijainti Afrikan sarven suurvaltakamppailussa menetti merkityksensä. Tästä seurasi, että länsimaissa kiinnostus Keniaa kohtaan väheni, ja pohjoismaiden johdolla kehitysapua ruvettiin ohjaamaan vähemmän Keniaan, koska presidentti Daniel Arap Moi ei edistänyt demokratiaa. (Tordoff 2002, 234–235; Meredith 2011, 400–404.)

2.3.2 Uuspatrimonialismi demokratisoitumisen hidasteena

Tässä alaluvussa paneudutaan uuspatrimoniaalisuuden käsitteeseen erityisesti siitä näkökulmasta, kuinka uuspatrimoniaaliset vallan ulottuvuudet tyypillisinä afrikkalaisen valtion luonteenpiirteinä heikentävät demokratisoitumisen edellytyksiä. Uuspatrimoniaalisuuden käsitteen esittelyn jälkeen jatkan sen vallan ulottuvuuksien: korruptio, klientilismi ja "Big Man" -presidentialismin määrittelyllä. Ne ovat Brattonin (2007) mukaan epämuodollisina instituutioina erityisen olennaisia tekijöitä selittämään demokratiakehityksen vaikeuksia Afrikassa (Bratton 2007, 98 vrt. Erdmann & Engel 2006). Klientelismillä tarkoitetaan niin sanottua isäntä–renki -suhdetta, jossa valtiovalta, päätöksenteko ja hegemonia ovat riippuvaisia näiden suojele- ja vastapalvelussuhteista toimijoihin, jotka ovat julkisen vallan ulkopuolella. Laakso (2011, 98). Kpundeh (2004) määrittelee korruption julkisen viran väärinkäytöksi yksityisen edun nimissä. (Kpundeh 2004, 121). "Big Man" -presidentialismilla puolestaan tarkoitetaan johtajan – ei puolueen tai ideologian – ympärille rakentuvaa yhteiskuntaa (Fukuyama 2014b, 427).

Vaikka Afrikassa siirryttiin 1990-luvun alussa laajamittaisesti monipuoluejärjestelmiin, ei uusi järjestelmä muuttanut monia afrikkalaisen poliittisen järjestelmän piirteitä tai poliittista

kulttuuria, joka oli ollut vallalla jo aiemmin yksipuolue- ja autoritäärisissä järjestelmissä. Yksi tällainen piirre oli laajalti Afrikassa vallitseva uuspatrimoniaalinen presidentiaalinen hallintomuoto yhdistettynä klientelismiin ja kokonaisvaltaiseen voitontavoitteluun, jolla tarkoitetaan johtajien pyrkimyksiä päästä keinoja kaihtamatta käsiksi valtiovaltaan, hyödyntämään valtion resursseja omiin tarkoituksiin ja nousemaan lain yläpuolelle. (Van de Walle 1999, 29.) Uuspatrimoniaalisessa hallinnossa valta ja poliittinen toiminta keskittyvät henkilöön enemmän kuin toimenkuvaan tai puolueeseen, huolimatta siitä, mitä perustuslaki sanoo. Hallitsija, Afrikassa usein elinikäisesti virassaan toimiva presidentti, hallitsee valtiokoneistoa ja on itse lain yläpuolella. Uuspatrimonialismille on tunnusomaista, että myös virkamiehet keskittyvät toimissaan haalimaan henkilökohtaista omaisuutta enemmän kuin palvelemaan yhteiskuntaa. Lisäksi klientelistiset riippuvuus- ja uskollisuussuhteet ovat mukana kaikissa poliittisen ja hallinnollisen järjestelmän toiminnassa. Valtion päämies ja tämän sisäpiiri heikentävät muodollisen valtiohallinnon tehokkuutta klientelistisellä toiminnalla ylläpitääkseen poliittista järjestystä. (Bratton & Van de Walle 1997, 62.)

Ajatus patrimoniaalisesta valtiosta ja siihen liitettävistä ulottuvuuksista ovat lähtökohtia, kun tutkitaan demokratiaa ja sen demokratisoitumista hidastavia syitä Keniassa ja Afrikan kehittyvissä maissa laajemmin. Patrimoniaalinen valtio voidaan nähdä hallitsijan (presidentin) ja tämän lähipiirin omistusten jatkeena, missä politiikankin katsotaan olevan vain yksi hallitsijan henkilökohtaisen omaisuuden osista. Koko valtiokoneisto on valjastettu hallitsijan palvelukseen sisäpiirin ulkopuolelta palvelemaan hallitsijan tarkoituksia. (Fukuyama 2014a, 1327.) Uuspatrimoniaalisuus on sekajärjestelmä, joka voidaan mieltää patrimoniaalisen oikeusjärjestyksen moderniksi muodoksi (Erdmann & Engel 2006, 8). Uuspatrimoniaalisessa hallinnossa on kyse ulospäin modernilta tai peräti demokraattiselta vaikuttavasta valtioista, jossa on kaikki olennaiset oikeusvaltion elementit kuten perustuslaki, presidentti, ministeriöitä, oikeusjärjestys ja pyrkimys henkilöitymättömään valtakoneistoon. Tosiasiallisesti hallituksen ja valtiovallan toiminnan ytimessä on kuitenkin pyrkimys päästä käsiksi valtion resursseihin ja jakaa niitä, perheen, oman etnisen ryhmän ja muiden sisäpiiriin kuuluvien kesken. (Fukuyama 2014b, 427.) Afrikassa niin demokratisoitumista kuin taloudellistakin kehitystä on haitannut tämä poliittisen eliitin moraaliton ja eripuraa aiheuttava kilpailu valtiovallasta, minkä eliitti verhoaa puheiksi yhtenäisistä etnisistä yhteisöistä. Tästä akateemisessa kirjallisuudesta käytetään joskus termiä *poliittinen tribalismi* (Lonsdale 1994, 132; Klopp 2002, 269.)

Shmuel Noah Eisenstadt otti tietävästi ensimmäisenä käyttöön uuspatrimonialismi-käsitteen teoksessaan *Traditional Patrimonialism and Modern Neopatrimonialism* (1973) erotuksena perinteisestä patrimonialisuudesta, jonka Max Weber vuoden 1922 teoksessaan *Economy and Society* määritteli tarkoittamaan sääntöihin perustuvaa oikeusjärjestystä, jossa hallinnolliset ja armeijan toimijat käyttivät valtaa ja olivat tilivelvollisia ainoastaan hallitsijalle. Uuspatrimonialisuudessa yhdistyy yhtäaikaista ja osin yhteen nivoutuneesti perinteisen patrimonialisuuden elementtejä sekä rationaalis-byrokraattinen järjestelmä. Uuspatrimonialisuus on poliittisen vallan muoto, jolle on ominaista valtioinstituution ja vallankäyttäjien roolien ja käyttäytymisen arvaamattomuus ja siitä johtuva epävarmuus ja turvattomuus. Tämä turvattomuus ylläpitää järjestelmää. Uuspatrimonialisuuden ongelmana nähdään, että se estää muodollisten instituutioiden mahdollisuuksia tarjota demokratialta edellytettävää universaalia hyvinvointia ja tasa-arvoa. Valtioissa vallitseva politiikka määräytyy yksittäisten kiinnostusten ja linjausten pohjalta epämuodollisesti, jopa niin että Afrikassa epämuodollinen politiikka on ulottuvuutena ja syvärakenteena muodostunut institutionaaliseksi epämuodollisuudeksi. Muodolliset julkiset instituutiot ja niiden toimintaa tukeva politiikka eivät toimi kansalaisten mielissä riittävän legitiimisti, mikä johtuu näistä uuspatrimonialisen hallinnon tuottamista toimintakyvyn rajoituksista. Tämä näyttäytyy pohjasyynä sille, miksi Afrikassa valtioiden kyky tarjota palveluita, järjestää koulutusta tai suojella omia kansalaisiaan on tyypillisesti nähty heikompana kuin suvun tai etnisen ryhmän merkityksen yksilölle. (Erdmann & Engel 2006, 8; 18–19; Laakso 2011, 113; vrt. Fukuyama 2014b, 429–430.) Kuten alaluvussa viimeaikaisista demokratisoitumisen teoretisoinneista mainittiin, demokratisoitumisen edistäminen muotoutuu osin turvallisuuden viitekehyksessä. Galbreathin (2012) mukaan yhteiskunnallisen ja inhimillisen turvallisuuden kunnioittamisen puute selittävät sitä, miksi demokratisoituminen sakkaa osassa maailman valtioista (Galbreath 2012, 38). Demokratian edistäminen edellyttää inhimillisen turvallisuuden kehittämistä yhtenä demokratian ulottuvuutena. Näin ollen uuspatrimonialinen valtio voidaan nähdä jo lähtökohdiltaan ristiriitaisena järjestelmänä verrattuna demokraattiseen, kun demokratia koetaan säännöllisiä vaaleja järjestävää minimivaltiota laajemmassa merkityksessä.

Seuraavaksi käydään läpi uuspatrimonialisen vallan ulottuvuuksia: klientelismi, korruptio ja ”Big Man” -presidentialismi, jotka esiintyvät yleensä yhdessä. Ne ovat vakaita, säännönmukaisia, luontevia ja tästä syystä Afrikassa arvossa pidettyjä käyttäytymismalleja, joihin poliittisessa toiminnassa ollaan totuttu. Nämä ovat niin syvään juurtuneita käytänteitä

afrikkalaisessa poliittisessa elämässä, että ne ovat muodostuneet todellisiksi poliittisiksi instituutioiksi. (Bratton 2007, 98.)

Klientelismi

Afrikan poliittisia järjestelmiä alettiin akateemisessa kirjallisuudessa lähestyä klientelisin ja uuspatrimoniaalisen valtion käsitteiden avulla 1980-luvulla. Uuspatrimoniaalisen valtion käsitteellä on juuria myös varhaiseen antropologiaan, joka kyseenalaisti länsimaiset käsitykset poliittisista organisoitumisen malleista. Se korostaa afrikkalaisen kulttuurin erityisyyttä. Erityisesti esiin nousi klientelismi, jonka myötä on mahdollista havaita riippuvuus ja vastavuoroisuus poliittisen osallistumisen mallina Afrikassa. Klientelismissä on kyse siitä, että kansalaiset valitsevat ja tukevat poliittisia päättäjiä näiden tarjoamien suorien materiaalistien palkkioiden tai suojelun toivossa, toisin kuin meille tutummin sen perusteella, kuinka päättäjien ajatellaan ajavan kannattajien etuja tai edustavan näiden arvomaailmaa. On täysin mahdollista, että klientelismi legitimoii vallankäyttöä, jolloin se mielletään hyväksi käytänteeksi, mutta sillä on taipumus muuttua pakottavaksi. Vallankäyttäjät voivat rangaista sellaisia ryhmiä, jotka eivät tue heitä ja toisaalta palkita niitä, jotka tukevat heitä. Palkitseminen voi konkreettisesti näkyä esimerkiksi siinä, että vaikka virkamiehet ja julkista valtaa käyttävät tahot saavat säännöllistä ja virallista palkkaa, toimikautensa aikana näillä on lisäksi tilaisuus päästä käsiksi usean muotoisiin laittomiin ja kyseenalaisiin vuokriin ja stipendeihin. Virkamiehille annetaan myös mahdollisuus harjoittaa pienimuotoista korruptiota. Valtion resursseja jaettaessa klientelistinen vastavuoroisuuteen rakentuva normatiivinen malli ajaa käytännössä etniset ryhmät eriarvoiseen asemaan, kun hallitseville etnisille ryhmille kumuloituu vaurautta toisten ryhmien kokiessa syrjintää. Tästä syystä malli on myös omiaan lisäämään korruptiota. Se on kohdannut epäoikeudenmukaisuutensa takia laajaa vastarintaa ympäri Afrikkaa. (Laakso 1997, 10–11 ja Laakso 2011, 98-99. kts. myös Lemarchand 1972; Bayart 1993, 32; Wrong 2009; Bratton & Van de Walle 1997, 62.) Tätä tukee myös Mozaffar et al. (2003) tutkimuksista kumpuava kiehtova havainto instituutioiden merkityksestä Afrikassa. Eräs heidän keskeisimmistä väitteistään on, että mitä vähemmän valtio on jakautunut etnisesti, sitä vahvemiksi poliittiset instituutiot kasvavat (Mozaffar et al. 2003, 388–390).

Klientelismi voidaan nähdä epäjärjestäytyneen yhteisön tuotoksena, jolla on taipumus ylläpitää sosiaalista hajanaisuutta ja epäjärjestystä yhteiskunnassa. Tähän näkökulmaan liittyy liiallinen yksilöiden eristäytyminen siten, että eristetyillä ei ole moraalista sidettä oman ryhmänsä

ulkopuolelle, jolloin he pitävät klientelismia erityisenä selviytymiskeinona yhteiskunnassa. Isäntä–renki -suhteet on nähty ainoana todellista käytännön voimaa tuottavina suhteina erittäin jakautuneessa kansalaisyhteiskunnassa, jossa ihmiset eivät sulaudu ja toimi keskinäisen luottamuksen perusteella vaan ainoastaan välttämättömyyden vuoksi. (Graziano 1973, 5 & 11.) Historiallisesti poliittisten puolueiden klientelistinen toiminta on ollut tärkeää ja on edelleen Kenian kaltaisissa monipuoluejärjestelmissä, joissa puolue lupaa tukea etnistä ryhmäänsä vastineena kannatukselleen. Tällaisissa valtioissa, jossa puoluejärjestelmä on heikko, henkilökohtaiset poliittiset sopimukset ovat arvokkaammassa asemassa kuin monissa demokraattisemmissa yhteiskunnissa. Lisäksi poliittiset johtajat pahentavat ryhmäkuntaisuutta politisoimalla lähtökohtaisesti epäpoliittisia tahoja, joita voivat olla esimerkiksi koulutus, kauppaliitot, osuuskunnat tai armeija. (Tordoff 2002, 113 & 119.)

Tänä päivänä käytännössä jokaisessa demokratiassa äänen ostaminen on laitonta ja tällainen toiminta pyritään nujertamaan esimerkiksi takaamalla vaalisalaisuus. Ongelmaksi ehdokkaiden ja puolueiden näkökulmasta muodostuu, kuinka varmistaa, että kansalaiset äänestävät ”oikein” klientelismien puitteissa ja siten hoitavat oman osansa isäntä–renki -suhteessa. Toisena osapuolena tässä suhteessa ehdokkaiden täytyy antaa vakuuttavia signaaleja siitä, että nämä toteuttavat lupauksensa henkilökohtaisista eduista. Kehittyvässä Afrikan valtioissa kansalaiset luottavat enemmän oman etnisen ryhmänsä edustajiin kuin muiden ryhmien edustajiin. Yksi selitys sille, miksi etninen äänestäminen on edelleen niin yleistä modernissa Keniassakin, on se, että etnisuus toimii uskottavana osoituksena siitä, että tietty poliittinen päättäjät toimittaa hyvinvointia tietyille kohdeyleisölle. (Fukuyama 2014, 138; Robinson 2017, 19.)

Korruptio

Korruptio on useissa valtioissa laitonta toimintaa, mutta usein raja lainkirjaimen ja käytännön laittomuuden välillä on epäselvä. On tapauksia ja valtioita, joissa korruptio nähdään peräti hyvänä instituutiona, joka edistää asioiden hoitamista. Käytännössä tämä tarkoittaa juuri uuspatrimoniaalisia tai muuten kankean ja itsetarkoituksellisen byrokratian kyllästämiä yhteiskuntia, joissa virallisten asioiden toimeenpanemisessa on hankaluuksia yleensä vähäisten resurssien vuoksi. Monissa Afrikan maissa valtiobyrokratia on tavallaan epäsuoraa vallankäyttöä, joka perustuu poliittiseen johtajuuteen, eikä sillä ole vallitsevasta poliittisesta järjestyksestä riippumatonta legitimiuden lähdettä. Eri valtiot, yhteiskunnat ja ihmiset

suhtautuvat korruptioon eri tavoin. Olosuhteissa, joissa korruptioon suhtaudutaan laajamittaisesti tuomitsevasti, sen kitkemiseen panostetaan enemmän kuin yhteiskunnissa, joissa korruptiota ei paheksuta, siitä ei liiammin rangaista, eivätkä kansalaiset usko, että korruption ilmenemiseen voidaan vaikuttaa. Usein juuri heikoissa valtioissa ja yhteiskunnissa korruptio on elimellinen osa yhteiskunnallista toimintaa. Niin kauan kuin korruption kyllästävä valtaeliitti ei ole aidosti tilivelvollinen toiminnassaan, korruptio pysyy vahvana instituutiona. Korruptio siis haittaa kehitystä ja osallistumiseen perustuvaa hallitsemista, kun se heikentää yhteiskunnan jäsenten luottamusta niin vallitsevaan poliittiseen järjestelmään kuin kanssatoimijoihinkin. Erityistä tyytymättömyyttä demokratian tilaan on havaittu valtioissa, joissa korruptio on laajamittainen ilmiö. Toisin sanoen luottamus toisiin ihmisiin, yhteiskunnan avoimuus ja vallankäytön läpinäkyvyys ovat edellytyksiä sille, että kansalaiset ovat tyytyväisiä demokratian tasoon. (Kpundeh 2004, 121; Paloheimo 2006, 138–139; Tordoff 2002, 137; Girling 2002, 11–13 & 30; Transparency International 2018.)

“Big Man” -Presidentialismi

Fukuyaman (2014b) mukaan varallisuuden uudelleenjakoa on kaiken sosiaalisen järjestyksen perustoiminto. Tänä päivänä toimivissa liberaaleissa demokratioissa hallitusten rooli on kontrolloida valtaeliittiä ja varmistaa tietty määrä varallisuuden uudelleenjakoa. Vastaavasti varhaisemmat sosiaaliset yhteisöt ja järjestelmät perustuivat johtajan tai ”Big Manin” kykyyn uudelleenjakaa vaurautta seuraajilleen. Tämä toiminta on historiallisesti paljon yleisempään kuin markkinoihin perustuva vaihdanta. (Fukuyama 2014b, 86.) ”Big Man” -presidentialismi voidaan nähdä perinteisen organisoitumismuodon modernina tulkintana samoin kuin uuspatrimoniaalisuus perinteisen patrimoniaalisuuden. Lisäksi presidentialismi helpottaa klientelismien toteutumista, kun valta on keskittyneenä johtajalle, johon kaikki valtasuhteet kulminoituvat. Afrikassa on tyypillistä, että presidentti jakaa varallisuutta ja kohdentaa valtion resursseja omalle kotiseudulleen sekä uskollisille kannattajilleen.

Afrikkalaisten valtioiden kansalaisten arvioissa kotimaansa demokratian laatua, he pohjaavat arvionsa luottamussiteisiin, erityisesti luottamukseen ”Big Man” presidenttiin, johon hallitus ja hallinto henkilöityvät (Bratton 2007, 109). Tämä uuspatrimoniaalisen hallinnan ulottuvuus kasvoi paikalliselta tasolta valtakunnan tasolle eri valtioissa, kun Afrikan itsenäistymisen aikaan politiikka eri valtioissa keskittyi presidentin tai ns. ”Big Man” -johtajan hahmon ympärille, jolle yksilöt vannoiivat uskollisuutta. Kun Afrikan itsenäistymisvaiheessa

poliittiset johtajat alkoivat muodostaa puolueita, niiden organisoituminen jäi usein vajavaiseksi eivätkä puolueet perustuneet niinkään ideologioille kuin ensin siirtomaavallan vastaisuudelle ja myöhemmin klientelisiin perustuen oman ryhmän asialle. Samaan aikaan poliittiset johtajat muokkasivat itsestään kuvaa osittain isähahmoksi ja toisaalta mafiapäälliköksi.¹² Afrikkalaisissa valtioissa presidentin auktoriteetti oli usein suuri eikä presidentti tyypillisesti jakanut valtaansa lainsäädäntöelinten, tuomioistuinten tai ministeriöiden kanssa, vaikka perustuslaki olisikin sitä edellyttänyt. On huomionarvoista, että suurelta osin vasta monipuoluejärjestelmien käyttöönoton jälkeen afrikkalaiset presidentit alkoivat noudattaa edes jossain määrin toimikautensa rajoituksia tai suostuivat rauhanomaisesti väistymään seuraajan tieltä. (Fukuyama 2014b, 427–428.)

Vielä nykyäänkin tämä afrikkalaisten järjestelmien johtajakeskeisyys on omiaan johtamaan tilanteeseen, jossa valta keskittyy yhdelle johtajalle, jonka asema hierarkian huipulla perustuu henkilökohtaisten suhteiden varaan. Absoluuttinen valta ja valvomattomuus johtavat helposti korruptioon, mikä ilmenee konkreettisesti henkilökohtaisten varallisuuden tavoitteluna. (Laakso 2011, 112–113.) Van de Walle (2003) kiinnittää huomiota presidentialismin epämuodollisiin ongelmakohtiin – näihin tilanteisiin, joissa valta on voimakkaasti henkilöitynyt presidenttiin perustuslaillisista sopimuksista huolimatta. Tällaisessa tilanteessa presidentti on lain yläpuolella, kontrolloi monissa tapauksissa huomattavaa osaa valtion varoista ilman vastuunalaisuutta kenellekään ja delegoi huomattavan vähän vaikutusvaltaansa tärkeissä kysymyksissä: presidentin ohella ainoastaan korkeimmalla valtion johdolla on sananvaltaa. (Van de Walle 2003, 310.) Erityisesti vaalien aikaan väkivaltaisuuksia ilmenee sen vuoksi, että valtiot rakenteet eivät estä sitä, tai väkivallan käyttäminen valtaanpääsyn keinona on usein hyödyllistä sen riskeihin nähden. Köyhissäkin valtioissa johtajien on mahdollista kasata pääomaa itselle pakkokeinoja käyttäen.¹³ Instituutioita Afrikassa on tutkinut Bratton (2007) kuitenkin väittää, että Afrikassa halutaan johtajat ja presidentit tilivelvollisen asemaan – vähintään vastaamaan kansanedustajille. Kyseessä oleva vähittäinen asennemuutos osoittaa, että "Big Man" -johtajan absoluuttista valtaa halutaan rajoittaa. (Bratton 2007, 106.)

¹² Eri Afrikan valtioissa luotiin erilaisia henkilökultteja johtajille. Osa maltillisempia, kun taas osa vietiin äärimmäisyyksiin. Esimerkiksi Kongon demokraattisen tasavallan ja Zairen presidentti Mobutu Sese Seko pukeutui leopardin nahasta tehtyyn hattuun ja aurinkolaseihin sekä käytti seremoniallista näyttävää sauvaa. Tansanian presidentti Julius Nyerere käytti itsestään termiä opettaja. Togon presidentti Gnassingbé Eyadéma loi ympärilleen salamyhkäisyyden verhon ja väitti omaavansa yliluonnollisia voimia. (Fukuyama 2014, 427.)

¹³ Esimerkiksi presidentti Mobutu Sese Seko tunnetaan maailmalla Zairen presidenttinä, joka harjoitti laajamittaista kleptokraattista diktatuuria (Acemoglu et al. 2004).

Tämä uuspatrimoniaalisia vallan ulottuvuuksia käsittelevä luku voidaan tiivistää Brattonia (2007) mukaillen. Hän katsoo, että uuspatrimonialismi heikentää muodollisten sääntöjen avulla julkisesti toimivan järjestelmän toimintaa Afrikassa laajamittaisesti. Näin ollen ihmiset käyttävät muita keinoja demokraattisen kehittymisen arviointiin. Epämuodolliset instituutiot, siteet, arvot ja käyttäytymismallit muovaavat afrikkalaisten suhtautumista politiikkaan. Tästä oivana esimerkkinä ovat presidentialismin myötä luodut ja ylläpidetyt luottamussiteet ”Big maniin”. Lisäksi niin kauan kuin klientelistinen uskollisten kannattajien palkitseminen realisoituu, epämuodolliset siteet ovat omiaan legitimoimaan hallintoa – nähtiin se demokraattisena tai ei. Toisaalta, jos poliittinen eliitti pystyy omimaan itsellensä ja omalle sidosryhmälleen käytössä olevat resurssit, kansalaisilla on taipumus kokea ympäristönsä korruptoituneena. (Bratton 2007, 109.) Näin ollen samassa yhteiskunnassa elävien kansalaisten käsitykset vallitsevan hallinnon legitimitetistä ja demokratian toimivuudesta eroavat merkittävästi sen perusteella, mihin ryhmään nämä kuuluvat ja kuinka tehokkaasti eri ryhmien johtohahmot onnistuneet haalimaan valtion varoja edustamilleen sidosryhmille.

3. KENIAN POLIITTINEN JÄRJESTELMÄ

3.1. Demokratia Keniassa

Tutkielman kolmas luku keskittyy Kenian poliittiseen järjestelmään, johon viitekehyksen rakentavat alaluvut Kenian demokratiasta, etnisten ryhmien poliittisuudesta ja poliittisesta toiminnasta vallitsevassa FPTP-vaalijärjestelmässä. Näiden avulla pyrin kuvaamaan, millaisessa poliittisessä ympäristössä kenialaiset elävät ja kuinka tämä vaikuttaa kansalaisten käsityksiin demokratiasta.

Tässä alaluvussa tarkastelen demokratian nykytilaa ja kehityssuuntia Keniassa. Käyn läpi kahden merkittävän demokratiaa mittavaan organisaation Freedom Housen sekä Economist Intelligence Unitin (EIU) julkaisemia demokratian tilaa kuvaavia indeksejä. Lisäksi vertaan näitä Dalia Researchin, vuonna 2017 perustetun Alliance of Democraciesin sekä Rasmussen Globalin Democracy Perception Indeksiin (DPI), siltä osin kuin nämä ovat keskenään vertailukelpoisia. DPI on laaja kansainvälinen kyselytutkimus, joka mittaa kansalaisten luottamusta hallitukseen eri valtioissa (Democracy Perception Index 2018, 1). Freedom House luokittelee Kenian osittain vapaaksi demokratiaksi ja EIU hybridijärjestelmäksi tarkoittaen

termillä demokraattisen ja autoritäärisen järjestelmän yhdistelmää. (Freedom House 2018a; EIU Democracy Index 2017, 64.)

Kenia on monipuoluedemokratia, jossa järjestetään säännölliset vaalit viiden vuoden välein, mutta poliittisia oikeuksia ja kansalaisvapauksia heikentävät merkittävästi laaja korruptio ja turvallisuusjoukkojen väkivalta. Keniassa toimittajat sekä kansalaisjärjestöjen edustajat kansalaisyhteiskunnan työntekijät kohtaavat työssään jatkuvaa häirintää ja pelottelua. Huolimatta viimeaikaisesta medianvastaisten lakien kumoamisesta, toimittajat voivat joutua edelleen syytetyksi turvallisuuslainsäädännön nojalla. Myös fyysinen väkivalta mediatyöntekijöitä kohtaan kasvoi vuoden 2017 vaalien yhteydessä. Tästäkin huolimatta media ja kansalaisyhteiskunta ovat Keniassa elinvoimaisia. (Freedom House 2018a; EIU Democracy Index 2017, 57.)

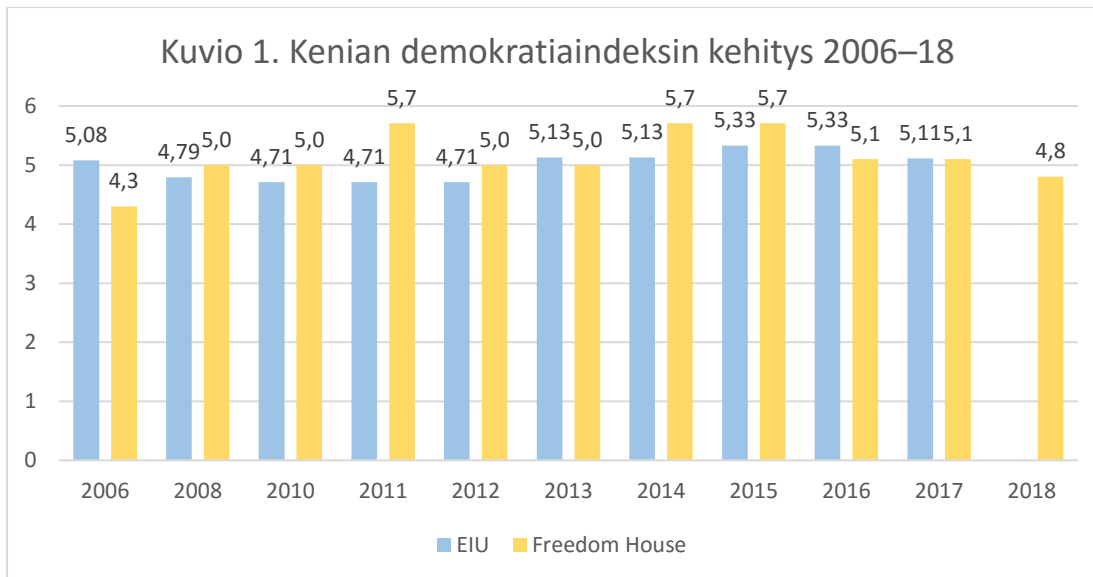
Economist Intelligence Unit julkaisee vuosittain raportin maailman valtioiden demokratian tilasta. Tämä demokratiaindeksi perustuu viiteen kategoriaan: Vaaliprosessi sekä pluralismi, kansalaisvapaudet, hallinnon toimivuus, poliittinen osallistuminen ja poliittinen kulttuuri. Näiden pohjalta EIU pisteyttää valtiot ja luokittelee ne joko täysiksi demokratioiksi, virheellisiksi demokratioiksi, hybridijärjestelmiksi tai autoritäärisiksi järjestelmiksi. Vuoden 2017 indeksissä Kenia oli 167 arvioidun maan joukossa sijalla 95- 5,11 pisteellä, maksimipisteiden ollessa 10,0.¹⁴ Tämän perusteella EIU arvioi Kenian hybridijärjestelmäksi. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa Kenia sijoittuu indeksissä varsin korkealle sijalle 15-kaikkiaan neljästäkymmenestä neljästä valtiosta. Edellä mainituista kategorioista parhaiten Kenia on pisteytetty poliittisen osallistumisen osalta pistein 6,67, maksimi kymmenestä. Se on parempi lukema kuin täysiksi demokratioiksi arvioiduissa Uruguayssa, Maltalla sekä Mauritiusella, joka on indeksissä Saharan eteläpuolisen Afrikan ainoa täysi demokratia. Vastaavasti vaaliprosessin ja pluralismin osalta Kenian menestys oli erittäin heikkoa, kun se saa ainoastaan pisteet 3,50. (EIU Democracy Index 2017, 2, 7.)

Keniaa syksyllä 2017 järjestetyt vaalit olivat todellinen testi vaalidemokratialle. EIU:n indeksin huonoja pisteitä vaaliprosessin ja pluralismin osalta selittävät ainakin presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen tulosten myötä esiinnousseet legaaliset ongelmat ja perustuslaillisen kriisin uhka. Kenian korkein oikeus sai aluksi osakseen suurta kiitosta siitä,

¹⁴ Parhaiten sijoittui Norja kokonaispistein 9,87 (EIU Democracy Index 2017, 5).

että se kumosi virheellisenä pidettyjen presidentinvaalien tuloksen. Kuitenkin korkeimman oikeuden määräämiä uusintavaaleja edeltänyttä ajanjaksoa varjostivat hallinnon kyvyttömyys tehdä sisällöllisiä uudistuksia sekä poliittinen väkivalta. Lisäksi oppositiolla oli vaalien alla suuret menestysodotukset, mutta epäselvät, vakiintumattomat ja kelvottomat institutionaaliset mekanismit vaaleja koskevien riitojen ratkaisemiseksi heikensivät sujuvan vaaliprosessin toteutumisen mahdollisuutta. Lopulta pääoppositiopoolueen ehdokas Raila Odingan boikotoi uusintavaaleja, mikä yhdistettynä uudistusten puutteeseen ja väkivaltaisuuksiin olivat omiaan heikentämään presidentti Uhuru Kenyattan vaalivoiton uskottavuutta. Uusintavaaleissa Kenyatta sai peräti 98 prosenttia äänistä boikotoinnista johtuneen vähäisen äänestysprosentin vuoksi. (EIU Democracy Index 2017, 34; Freedom House 2018a, 18.)

Kuvioon 1. on koottu EIU demokratiaindeksin ja Freedom House indeksin analyysit Kenian demokratian asteesta vuodesta 2006 alkaen. Vuonna 2007 järjestetyt vaalit ja niiden jälkeiset väkivaltaisuuDET olivat merkittävä takaisku Kenian poliittiselle järjestelmälle ja hallinnon legitimitetille (Wrong 2009). Siksi tarkastelujakso alkaa ajasta ennen näitä vaaleja, jotta voidaan tarkastella, vaikuttivatko nämä vaalit tulkintoihin Kenian demokraattisuudesta. Olen muuntanut kuvioon Freedom Housen skaalan vastaamaan EIU:n tapaa arvioida demokratiaa skaalalla 0–10. Kuviosta 1. nähdään, että Kenian pisteet eivät tarkastelujakson aikana ole merkittävästi kehittyneet. Varhaisimmassa EIU:n indeksissä Kenian pisteet olivat 5,08. Matalimmillaan pisteet ovat olleet vuosien 2010–2012 indekseissä 4,71 ja korkeimmillaan vuosien 2015 ja 2016 indekseissä pistein 5,33. Suurin harppaus kehityksessä oli 0,42 pistettä vuosien 2012 ja 2013 välissä, jonka jälkeen kokonaispisteet eivät ole enää laskeneet alle viiden. (EIU Democracy Index 2017, 17). Keniassa on aiemmin vuonna 2010 otettu käyttöön uusi perustuslaki, jonka tarkoitus on muun muassa ollut tehostaa valtiosääntöä ja edistää hyvää hallintoa. Tämä ei kuitenkaan näy nousevana trendinä Kenian pisteissä EIU:n demokratiaindeksissä. Freedom Housen tilastoinnissa Kenia kuuluu ei niin mairittelevaan joukkoon maita, joiden demokratian taso on heikentynyt absoluuttisesti eniten kymmenen vuoden tarkastelujaksolla (Freedom House 2018a, 10). Tässäkään indeksissä perustuslain käyttöönotolla ei näytä olevan merkitystä demokratisoitumiselle. Kenian olematonta demokratisoitumiskehitystä voidaan selittää ainakin kaksilla demokratian kannalta heikosti menneillä kansallisilla vaaleilla. Esimerkiksi se, että pääoppositioehdokas boikotoi vaaleja, näkyy Freedom Housen pisteytyksessä monessa kategoriassa heikentäen arvioita Kenian demokratiasta (Freedom House 2018b).

Lähdeaineistot: EIU Democracy Index 2017; Freedom House 2018a.

Siinä missä EIU luokittelee Kenian hybridijärjestelmäksi, Freedom Housen kolmiportaisessa jaottelussa Kenia jää vapaan ja ei-vapaiden kategorioiden väliseen osittain vapaiden valtioiden luokkaan. Kuten todettua, Freedom House arvio valtioiden demokratian tasoa ja vapautta poliittisten- ja kansalaisoikeuksien perusteella. Tuoreimmassa indeksissään Freedom House antaa Kenialle yhteisvapauspisteet 48, kun maksimi on 100. Sekä poliittisten että kansalaisoikeuksien puolella indeksissä katsotaan olevan paljon puutteita demokratian kannalta oleellisissa kansalaisten vapausoikeuksissa. Poliittiset oikeudet on jaettu kolmeen osioon, joissa kaikissa vielä tarkempia tarkastelun kohteita. Nämä kolme osiota vaaliprosessi, poliittinen pluralismi ja osallistuminen sekä hallinnon toimivuus on pisteytetty siten, että Kenia on saanut kaikissa näistä noin puolet maksipisteistä. Tämä tarkoittaa sitä, että Kenialla on kaikissa kategorioissa merkittäviä puutteita, mutta missään niistä tilanne ei ole demokratian kannalta toivoton. Freedom Housen tulokset ovat samansuuntaiset myös kansalaisvapauksien osalta, joita on neljä erillistä kategoriaa: Uskonnon- ja ilmaisunvapaus, yhdistysoikeudet, oikeusvaltioperiaate sekä henkilökohtainen riippumattomuus ja yksilön oikeudet. Näistä parhaimmat arvot pisteiden valossa saavat yhdistymisen vapaus sekä vapaus ilmaista itseään ja harjoittaa uskontoaan. Vastaavasti oikeusvaltioperiaatteessa on suuria puutteita kuten merkittävät ruuhkat oikeuskäsittelyissä sekä vaikeudet seksuaalivähemmistöjen oikeuksien takaamisessa. (Freedom House 2018b.)

Democracy Perception -indeksissä valtiot on asetettu järjestykseen kansalaisten kyselytutkimukseen antamien vastausten pohjalta. Kansalaiset arvoivat sitä, miten tehokkaasti

valtiot tuottavat demokraattisia tuloksia. Lähestyn pro gradu –tutkielmassani Kenian demokraattista järjestelmää saman tyyppisestä näkökulmasta. Democracy Perception -indeksin kyselyssä on kartoitettu vastausta neljään demokratian ulottuvuuteen: poliittinen osallistuminen, hallituksen toiminta, ilmaisunvapaus sekä informaationvapaus. Tässä varsin tuoreessa¹⁵ kyselytutkimusprojektissa näihin neljään aiheeseen on kysytty näkemyksiä kansalaisista viidessäkymmenessä maassa – Kenia mukaan lukien. Nämä neljä kysymystä ovat: ”Pystyvätkö kaltaisenne ihmiset mielestänne vaikuttamaan politiikkaan?” ”Oletteko sitä mieltä, että maanne hallitus toimii intressienne mukaisesti?” ”Voitteko vapaasti ilmaista mielipiteenne julkisesti, vaikka suurin osa ihmisistä ei olisi kanssanne samaa mieltä?” ”Tuntuuko teistä, että seuraamanne uutispalvelut tarjoavat tasapainoista ja neutraalia tietoa?” Neljä viidestä kenialaisesta ei tämän kyselyn toisen kysymyksen perusteella usko, että hallitus ajaisi heidän etujaan, mikä tarkoittaa, että hallituksen ei katsota toimivan erityisen responsiivisesti. Toisaalta kolmeen muuhun kysymykseen kansalaisilla on paljon maltillisempi näkemys. Noin puolet vastaajista vastasi myöntävästi jäljellä oleviin kysymyksiin. (Democracy Perception Index 2018, 4–7.)

DPI eroaa siis Freedom Housen ja EIU:n indekseistä siten, että siinä kysytään suoraan kansalaisista heidän näkemyksiään demokratian tilasta – kuten tässäkin Pro Gradu –tutkielmassa käytetyssä aineistossa. Freedom Housen ja EIU:n indeksit taas perustuvat asiantuntija-arvioihin. EIU:n indeksiä on arvosteltu siitä, että se vaikuttaa perusteellisesti luodulta, mutta sitä ei voida todentaa tai asettaa kyseenalaiseksi. Vuosittain julkaistavat indeksit laaditaan konsultoimalla asiantuntijoita, jotka antavat numeerisia arvoja eri kysymyksiin. Indeksien rakentamiseen osallistuneet asiantuntijat pysyvät kuitenkin anonyminä. Näiden lukumäärä, kansallisuus, vaikutusvalta tai edes osaamisalat eivät ole tiedossa. (Tasker 2016.) Tämän perusteella on mielenkiintoista ja osin kyseenalaista, kuinka EIU loppujen lopuksi on päätynyt kaksi desimaalia tarkkaan pisteytysjärjestelmään. Niin tarkka pisteytys antaa olettaa erittäin tarkkoja analyysyjä. Ylipäänsä kaikkiin eri indekseihin on suhtauduttava varauksella, sillä niitä on erilaisia ja eri tahojen rahoittamina. Jokainen indeksi voi tuottaa valitsemillaan metodeilla haluamiaan lopputuloksia. Instituutioilta vaadittaisiin suurempaa läpinäkyvyyttä indeksien luonnissa, jotta näiden luotettavuuden vertailu olisi mahdollista.

¹⁵ Tutkimus on tehty kesäkuussa 2018 (Democracy Perception Index 2018).

Taulukko 1. Kenian demokratian laatu kolmella indeksillä mitattuna.

Indikaattori	Indeksi		
	Economist Intelligence Unit	Freedom House	Democracy Perception Index*
Kokonaisarvio demokratiasta	5,11 / 10	48 / 100	-
Vaaliprosessi, pluralismi ja poliittinen osallistuminen	4,43 / 10	7 / 14	54 %**
Hallinnon toimivuus	6,67 / 10	5 / 12	20 %
Poliittinen kulttuuri	5,63 / 10	-	-
Kansalaisvapaudet	4,41 / 10	4 / 7	(49 %)**
Tiedotusvälineiden vapaus	-	2 / 4	52 %
Ilmaisunvapaus	-	3 / 4	46 %
Yhdistysoikeudet	-	7 / 12	-
Oikeusvaltioperiaate	-	5 / 16	-
Henkilökohtainen riippumattomuus ja yksilön oikeudet	-	7 / 16	-
Demokratia Keniassa	Hybridijärjestelmä (<i>Virheellisen demokratian ja autoritäärisen järjestelmän yhdistelmä</i>)	Osittain vapaa	Osittain vapaa (<i>Käyttää Freedom Housen luokittelua</i>)

Tietoja: *Prosenttilukemat kertovat, kuinka suuri osa vastaajista katsoo Kenian suoriutuvan indikaattorin osoittamasta toiminnasta vähintään kelpollisesti. **Lukema koskettaa vain poliittista osallistumista. ***Lukema on keskiarvo, joka on laskettu tiedotusvälineiden- ja ilmaisunvapauden perusteella.

Lähdeaineistot: EIU Democracy Index 2017; Freedom House 2018a; Democracy Perception Index 2018.

Taulukossa 1 esitetään yhteenveto edellä läpikäytyistä indekseistä. Kolmea erillistä indeksiä vertaamalla saadaan luotettavampi kuva Kenian demokratian tämänhetkisestä tilasta. Taulukosta voidaan havaita, että EIU ja Freedom House ovat pitkälti samoilla linjoilla Kenian demokratian tilasta. Järjestöjen kokonaisarviot ovat varsin lähellä toisiaan, vaikka eritellymmissä indikaattoreissa on eroja muun muassa hallinnon toimivuuden kannalta. Erityisen heikolta hallinnon toimivuus näyttää Democracy Perception Indesin perusteella, jonka mukaan vain 20 prosenttia kenialaisista luottaa hallinnon toimivuuteen. Kansalaisvapauksien suhteen jokainen indeksi on jokseenkin samoilla linjoilla. Näiden kolmen erillisen tulkinnan perusteella demokratisoitumisen eteen on tehtävä Keniassa lujasti töitä, jotta demokratiakehitys ei ainakaan taantuisi, saati voisi ajatella, että Kenia luettaisiin EIU:n skaalalla täydeksi demokratiaksi tai Freedom Housen mukaiseksi vapaaksi demokratiaksi.

3.2. Perustuslailliset pyrkimykset uuspatrimonialismin kitkemiseksi

Tässä luvussa tarkastellaan, kuinka luvussa 2.3.2. esiteltyt uuspatrimoniaaliset vallan ulottuvuudet vaikuttavat Keniassa ja kuinka uusitun perustuslain avulla näitä ulottuvuuksien vaikutuksia on pyritty hillitsemään sekä demokratisoimaan valtiota.

Uuspatrimonialismi näkyy Keniassa klientelisimin pitkinä perinteinä Alwyn & Schechin (2004) tutkimuksen tuloksissa. He ovat vertailleet kouluttautumismahdollisuuksia ja opetukseen kohdennettuja resursseja Kenian provinssien välillä. He havaitsivat merkittävää epäoikeudenmukaista valtioresurssien jakoa eri provinssien välillä, joka ilmeni niin opetuksen laadussa kuin sen saatavuudessa. Nämä yhteiskunnalliset epäoikeudenmukaisuudet ovat keskittyneet koilliseen sekä rannikon provinssiin, jotka ovat perinteisiä ja tänäkin päivänä ensisijaisesti somali- ja swahili-heimojen asuinalueita. Vastaavasti tutkimuksessa käy ilmi, että Kenian Keskisessä ja Rift Valley -provinssissa on kaikista korkeimmat oppilasosallistumismäärät (enrollment rates) kaikilla koulutusasteilla. Näissä eniten resursoituissa provinseissa on niin ikään enemmän kouluja kuin muissa provinseissa. Muissa provinseissa vanhemmilla ei ole samalla tavalla varaa tai mahdollisuutta lähettää lapsiaan parempiin kouluihin, infrastruktuuri on heikkolaatuisempaa ja opettajat ovat vähemmän päteviä. Epätasapainoinen opetukseen kohdennettu resursointi provinssien välillä ja sitä myöten etnisten ryhmien välillä heijastuu kansallisissa kokeissa – tuloksista on selvästi nähtävissä, mistä provinssista oppilaat ovat kotoisin. (Alwy & Schech 2004, 272–273.) Tätä eriarvoistavaa allokointia voidaan selittää klientelismillä. Kenian kaikki presidentit ovat tulleet pelkästään Kikuyu ja Kalenjin heimoista, joiden perinteisiä kotiseutuja juuri Keskinen ja Rift Valley-provinssit ovat (Africa Studies Center 2018). Tämä selittää, miksi näiden heimojen vahvan kannatuksen alueille on allokoitu ja kertynyt aikojen saatossa enemmän valtion resursseja kuin muihin provinseihin. Nämä ongelmat eri provinseissa opetuksen piiriin pääsemisessä, pätevien opettajien jakautumisessa ja muissa opetuksellisissa ja kasvatuksellisissa resursseissa ovat tasa-arvokysymyksiä. Kun demokratia mielletään tasa-arvoa tuottavaksi järjestelmäksi, on selvää, että Kenian demokratisoituminen on pahasti kesken. Klientelismi poliittinen osallistumisen mallina on näin demokratiaa rappeuttava tekijä. Voidaan myös olettaa, että klientilismiin perustuen muidenkin valtion resurssien kuin opetukseen ja koulutukseen tarkoitettujen resurssien kohdentaminen on vinoutunut eriarvoistaen provinseja sekä syrjien etnisiä ryhmiä, jotka mielletään oppositiomielisiksi.

Keniassa nousee ajoittain julkisuuteen merkittäviä korruptioskandaaleja. Skandaalit osoittavat, että kenialainen korruptio on pääosin kotoperäistä ja lisäksi erittäin tavallista. Muun muassa vuonna 2010 Kenian kansallinen viljely- ja tuotantolautakunta (NCPB) kadotti lähes yhdeksän miljoonaa euroa rahaa epäselvissä viljan osto- ja jakelukaupoissa. Tuorempi tapaus on vuonna 2018 paljastunut valtava 67 miljoonan euron arvoinen petos, jossa Kenian kansallisen nuorisjärjestön (NYS) toiminnassa paljastui valtavia väärinkäytöksiä. Lisäksi vuoden 2018 aikana kansallinen voima- ja valaistusyhtiö (KPLC) on irtisanonut 23 työntekijää perustuen vilpillisiin korjaustyösopimuksiin. (Rodrigues 2018.) Kenia on Transparency Internationalin vuoden 2017 valtioita arvioivassa korruptioindeksissä sijalla 143/180 pistein 28, maksimin ollessa 100. Viiden vuoden tarkastelujaksolla tämä on paras tulos, kun alimmat pisteensä, 25, se sai vuonna 2015. (Transparency International 2018.) Näin ollen on perin selvää, että korruptio nähtynä uuspatrimoniaalisena ulottuvuutena näyttäytyy institutionalisoituna epämuodollisuutena, mutta myös luottamuspulana sekä demokratiaa heikentävänä tekijänä.

Keniassa presidentit ovat profiloituneet huomattavasti neutraalimmin kuin monessa muussa Afrikan valtiossa ja presidentti on vaihtunut rauhanomaisesti kolmesti. Yksin vallanvaihdos tapahtui yksipuolueaikakaudella. Vallanvaihdos ei tapahtunut tuolloin kuitenkaan vaaleilla, vaan presidentti Jomo Kenyattan kuoltua valta siirtyi Daniel arap Moille vuonna 1978. Kuitenkin Keniassakin presidentti on ollut samankaltainen ”Big Man” -johtaja kuin muuallakin haalien valtiovaroja omiin tarkoituksiinsa. Keniassa presidentti Jomo Kenyattan perheen ja lähipiirin liiketoimet alkoivat kukoistaa 1960-luvun lopulla jopa niin, että nämä toimijat tunnettiin Itä-Afrikan vaikutusvaltaisimpana ja tehokkaimpana yksityistä etua ajavana ryhmänä. Kenyattan seuraaja Daniel arap Moi jatkoi edeltäjänsä jalanjäljissä. Virkaanastumisensa jälkeen parissa vuodessa hän oli ottanut osaa kaikkiin valtion tärkeimpiin Aasiaan liittyviin liiketoimiin ja investoinut yksityishenkilönä kaikkiin talouden eri aloihin. Hänen omaisuutensa koostui maaomistusten lisäksi liikenne- ja rengasalan, öljynjakelun, elokuvateollisuuden, ruoan, pankkitoiminnan ja maa- ja vesirakentamisen omistuksista. Presidentti salli omien bisnesten lisäksi vain välttämättömät ulkomaisten sijoitusten ja maahantuojien välittäjät sekä kourallisen muita toimijoita, jotka kävivät läpi sokkeloisen ja salaisen Kenian byrokraatian. Nämä toimivat ainoastaan presidentin hyväksynnän puitteissa. (Bayart 1993, 88.) Vuonna 2002 Moita presidenttinä seuranneen Mwai Kibakin hallinto omaksui hyvin nopeasti klientelistisen etno-alueellisen puolueellisuuden osana toimintaansa samoin kuin edeltäjänsä. Kibakin hallinto ei taistellut järjestelmän korruptoituneisuutta vastaan, vaan korruptiosta tuli entistä endeemisempää Kibakin hallinnossa, josta myöhemmin

paljastui monia skandaaleja, joissa presidentin lähipiiri oli osallisena. (Nasong'o & Murunga 2007, 9–10.)

Keniassa otettiin käyttöön uusi perustuslaki vuonna 2010. Sen pyrkimyksenä on ollut heikentää uuspatrimoniaalisten ulottuvuuksien vaikutusta valtiohallintoon. Perustuslaki lupaa vähentää hallinnon korruptiota, mutta myös tasata valtasuhteita. Kenia presidentiaalisena valtiona on taannut vallassa olevalle presidentille erittäin laajat valtaoikeudet. Vuoden 2007 huonosti menneiden vaalien ja niiden jälkipyykin seurauksena perustettu pääministerin virka opposition pääehdokkaalle ei mainittavasti edistänyt yhteistyötä hallituksen ja opposition kesken, eikä uusi perustuslaki vielääkään tee pääministeristä vastavoimaa presidentille. Presidentin valta kuitenkin supistuu, samalla kun parlamentin vahvistuu uusien sääntöjen myötä, jotka ohjaavat presidentin mahdollisuuksia nimittää hallituksensa ministerit. Lisäksi presidentin valtaa on pyritty vähentämään purkamalla hallinnon keskittyneisyyttä. Tätä varten vuosikymmeniä Kenian maantieteellisenä jaotteluna toimineesta kahdeksasta provinssista luovuttiin ja ne korvattiin 47 piirikunnan muodostamalla aluehallinnolla, jolla on laajat perustuslailliset toimivaltuudet koskien lainsäädäntöä ja toimeenpanoa. (Akech 2010, 22; Kramon & Posner 2011, 90; Laakso 2011, 106, 114.)

Presidentin laajat valtaoikeudet yhdistettynä Kenian hallinnossa vallitsevaan korruptioon on ollut eittämättä vahingollista niin valtion kehitykselle, kuin kansalaisten uskalle hyvän hallinnon toteutumiseksi. Vaikka Kenia on ottanut merkittäviä edistysaskeleita kohti demokratian toteutumista 1990-luvun alussa toteutetuista reformeista alkaen, on korruptio edelleen valtava ongelma. Keniassa korruptio koetaan ensisijaisesti institutionaalisenä ongelmana. Toisin sanoen se nähdään mielivaltaisena vallankäyttönä erityisesti säädösten ja lakien osalta – vastakohtana perustuslailliselle järjestykselle (Akech 2011, 341). Vaikka korruption kontrolloinnissa ja ehkäisyssä ei niinkään ole kyse muodollisten sääntöjen sisällöstä kuin niiden täytäntöönpanosta, uusittu perustuslaki on pyrkinyt kehittämään yhteiskuntaa tällä saralla. Perustuslain myötä on muodostettu uusi riippumaton eettinen- ja korruptionvastainen toimikunta. Sen toiminnan takaa joukko säädöksiä, jotka suojaavat komissiota epäasianmukaiselta poliittiselta puuttumiselta ja vaikuttamisyrittäyksiltä. (Kramon & Posner 2011, 97.) Uudessa perustuslaissa on kiinnitetty erityistä huomiota myös valtion sisäiseen heterogeenisyyteen. Siinä rajoitetaan ihmisten mielipiteenvapautta, jos sillä edistetään etnisellä yllyttämällä tähtäävään vihamielisyyteen. (Kenian perustuslaki 2010, § 33 (2).)

Uusi Perustuslaki on tarjonnut paljon kaivattuja periaatteita ja mekanismeja tehokkaammalle julkishallinnon sääntelylle. Kuitenkaan perustuslaki yksinään ei pysty riittävästi lisäämään hallituksen tilivelvollisuutta kansalaisille. Tämä johtuu siitä, että hallituksella on käytännössä paljon valtaa tavallisten lakien ja säädösten puitteissa, mikä mahdollistaa toimeenpanovallan käyttäjille, lainsäätäjille ja juridisille toimijoille mahdollisuuden käyttää laajaa harkintavaltaa. Tämä harkintavalta on yleisesti korruption kyllästävä. Tästä ristiriidasta johtuen Keniassa on muodostunut tarve yhdenmukaistaa voimassa oleva lakisääteinen järjestys uusimman perustuslain arvojen ja periaatteiden mukaiseksi ja toisaalta rohkaista kansalaisia vaatimaan hallituksen saattamista tilivelvollisen asemaan. (Akech 2010, 22; Akech 2011, 394.) Tämän onnistuminen olisi omiaan lisäämään kansalaisten arvostusta valtiosääntöä ja toisaalta kasvattaa hallinnon legitimitettä.

3.3. Kenian etnisten ryhmien poliittisuus

Tässä alaluvussa paneudutaan Kenian monisyyteen etnisyyden kyllästävä poliitiikkaan. Huomionarvoista Kenian poliittisen järjestelmän ja kansalaisten kokemusten ymmärtämiseksi on tiedostaan, että Kenian itsenäistymisen aikaan hetkellisen kansallistunteen jälkeen eri etnisten ryhmien etuja ajavat puolueet politisoituivat etnisyyden pohjalta, mikä on ollut itsenäisyyden ajoista näihin päiviin merkittävä kansalaisia poliittisesti mobilisoiva voima. Keniassa etnisyyteen perustuva poliittinen peli ja vaalien yhteydessä tapahtuneet vakavat konfliktit implikoivat valtioinstituutioiden heikosta suorituskyvystä. Keniassa on tunnusomaista, että etnisen ryhmän edustajat tukevat ja äänestävät yleensä ”oman etnisen ryhmänsä” puoluetta. Itsenäisessä Keniassa hallitukset ovat muodostuneet tähän mennessä etnisten ryhmien Kikuyu ja Kalenjin johdolla. (Kagwanja & Southall 2009; Mohamed 2017.) Kenian monitahoinen, ristiriitainen ja osin päällekkäinen poliittinen etninen järjestäytyminen kiteytetään usein neljän suuren ”poliittisen etnisen ryhmän” Kikuyun, Luon, Kalenjin ja Luhyan väliseksi vuosikymmeniä kestäneeksi kilpailuksi valtiiovallasta, mutta pinnan alla on monia muitakin ristiriitautottuvuuksia (Kagwanja & Southall 2009, 265–267; vrt. Posner 2005, 262–269).

Kenia itsenäistyi pitkäaikaisesta siirtomaaisäntämaasta Iso-Britanniasta 1963, josta tuotiin ja omaksuttiin uuteen seuraavana vuonna perustettuun itsenäiseen Kenian tasavaltaan poliittinen järjestelmä. Keniassa koettiin avoin, mutta lyhyt monipuoluejärjestelmän aikakausi

itsenäistymisvaiheen aikaan. Juuri ennen itsenäistymistä vuonna 1963, ja uudelleen pian itsenäistyneessä Keniassa järjestettiin monipuoluevaalit vuonna 1966. Jälkeenpäin nämä vaalit on nähty ennen kaikkea uuden itsenäisen valtion suureen vaikutusvaltaan pyrkivien valtiomiesten välisenä valtakamppailuna sekä etnisenä valtataistona etnisten ryhmien kesken. Tämä muodostui yleiseksi poliittisten valtakamppailujen muodoksi Keniassa. (Posner 2005, 262.) Kun vaalit hävinneen oppositiopuolueen toiminta kiellettiin, Keniaan muodostui *de facto*¹⁶ Kenya African National Union (KANU)-puolueen hallitseva yksipuoluejärjestelmä vuonna 1969. Puolue säilytti asemansa valtapuolueena yhtäjaksoisesti yli 40 vuotta aina vuoden 2002 vaaleihin saakka. (Tordoff 1984, 103; Laakso 2011, 105–106.)

Yksipuolueaikakaudella poliittista kilpailua ei käyty laajojen alueellisten toimijoiden välillä kuten vielä aiemmissa monipuoluevaaleissa, vaan paikallisesti etnisissä ryhmissä (Posner 2005, 264). Kun Keniassa palattiin monipuoluejärjestelmään vuonna 1992, nämä ensimmäiset monipuoluevaalit yli kahteenkymmeneenviiteen vuoteen olivat samalla paluu laajempiin alueellisesti ja etnisyyden pohjalta muodostettuihin alliansseihin, jollaiset olivat hallitsevia ennen yksipuolueaikakautta. (Tordoff 2002, 234–235; Meredith 2011, 400–404 ja Throup & Hornsby 1998, 339.)

Keniassa monipuoluejärjestelmän vallitessa järjestettyjä vaaleja ovat sävyttäneet vakavat yhteenotot etnisesti jakautuneiden osapuolten välillä. (ks. esim. Wrong 2009). Laakso (2011) on huomionut, että Keniassa vaalien yhteydessä sekä niiden seurauksena aiheutuneissa levottomuuksissa on ollut merkittävää, että väkivaltaisuuksien rintamalinjat ovat vaihdelleet. Vuoden 1992 monipuoluevaaleissa Länsi-Kenian paimentolaisryhmät ja maan suurin etninen ryhmä Kikuyut ottivat yhteen. (Laakso 2011, 105 ja Mulli 1999, 75.) Seuraavien vuoden 1997 vaalien yhteydessä puhjenneissa väkivaltaisuuksissa eivät ottaneet yhteen samat osapuolet kuin viisi vuotta aiemmin, vaan näiden vaalien aiheuttamat levottomuudet koettiin ensisijaisesti rannikkoseudun alkuperäiseen kantaväestöön kuuluvien etnisten ryhmien ja sinne Kenian keskiosista muuttaneiden ryhmien välisenä valtataisteluna. (Laakso 2011, 106 ja Oyugi 2000, 11.)¹⁷

¹⁶ *De jure* yksipuolueasetelma vahvistettiin vuonna 1982 (Tordoff 2002, 103).

¹⁷ Kenialaisen Standard Median mukaan poliittinen valtataistelu ”alkuperäisten” ja rannikolle muuttaneiden etnisten ryhmien välillä on edelleen osa rannikolla vallitsevaa politiikkaa, mutta avoimilta etnisiltä konflikteilta on välttytty (Sanga 2014).

Vuoden 2007 lopulla pidettyjen vaalien lopputulos on kyseenalaistettu laajasti (ks. esim. Wrong 2009). Niiden myötä istuva presidentti uusi mandaattinsa opposition asettaman vastaehdokkaan ja selkeän ennakkosuosikin sijaan. Tuloksia seuranneissa viikkoja jatkuneissa laajoissa väkivaltaisuuksissa ottivat tällä kertaa yhteen ensisijaisesti vastaehdokasta kannattaneet Luo-ryhmän edustajat sekä istuvan presidentin kannattajat. (Laakso 2011, 105–106.) Vuoden 2013 vaaleissa vältyttiin laajamittaisilta väkivaltaisuuksilta ja koko prosessin läpivienti tehtiin uskottavasti vaalien vastatessa monia demokraattisten vaalien vertailuarvoja, joihin Kenia on sitoutunut (Commonwealth Observer Group 2013).

3.3.1. Etniset ryhmät

Nykyisen Kenian väestön sanotaan koostuvan 42 etnisestä ryhmästä¹⁸, joiden osuudet koko väestöstä vaihtelevat suuresti suurimpien ryhmien Kikuyun, Luhyan ja Luon osuuksien edustaessa noin puolta koko populaatiosta. Kamba ja Kalenjin kattavat reilun kymmenen prosenttia kokonaisväestöstä. Loput kansalaisista kuuluvat pienempiin ryhmiin. (Mulli 1999, 75; World Atlas 2018.)

Kenian etnisessä valtataistossa monipuolueaikakaudella vallalla ollut trendi, jossa vaaleja varten on muodostettu monietnisiä alliansseja, jotka rakentuvat yhden tai useamman ”poliittisen etnisen ryhmän” ympärille. Joka kerta voittajakoalitio on ollut se, joka on hankkinut puolelleen enemmistön näiden neljän ryhmän kannattajista. Taulukkoon 2. on koottu yhteen tietoja Kenian itsenäisyyden ajan vaaleista ja hallituksen muodostaneista etnisistä koalitioidista. Taulukosta on nähtävissä, että jokainen Kenian presidentti on kohonnut valtaan sellaisen vahvan koalition siivittämänä, jonka takana on ollut vähintään kaksi ”poliittista etnistä ryhmää.” Tämä on luonut Keniaan tietyn kaavamaisen lähestymistavan politiikkaan. Vallassa ollessaan istuvan presidentin menestys tai epäonnistuminen, mutta myös hallitusten legitimitetti ja vakaus on pitkälti mitattu presidenttien kyvyllä kasvattaa ja ylläpitää näiden laajojen monietnisten koalitioiden kannatusta (Kagwanja & Southall 2009, 267.)

¹⁸ 42 on yleisimmin esiintyvä, mutta melko mielivaltaisen luku. Etniset ryhmät ovat dynaamisia, jolla tarkoitetaan, että ne ovat epämääräisiä, kiistanalaisia ja kulttuuripolitiikan tuottamia muuttuvia aikaansaannoksia (Berman 1998, 311–312; ks. myös Lynch 2014). Esimerkiksi yksi merkittävimmistä etnisistä ryhmistä Keniassa, Kalenjin muodostui 1950-luvulla yhdeksän etnisen ryhmän yhteenliittymänä. (Kagwanja & Southall 2009, 266).

Taulukko 2. Vaalit ja monietniset puoluekoalitiot Keniassa 1963–2017

Presidentti	Vaalit	Puolue ja merkittävimmät etniset koalitiot	Vaikutus demokratiaan/vakauteen
Jomo Kenyatta (Kikuyu)	1963	KANU (Kikuyu & Luo)	Itsenäisyys, suhteellinen vakaus
	1969	KANU (Kikuyu, Kalenjin)	Autoritäärisyys, suhteellinen vakaus
	1974	KANU (Kikuyu, Kalenjin)	Autoritäärisyys, suhteellinen vakaus
Daniel arap Moi (Kalenjin)	1979	KANU (Kalenjin, Kikuyu, Luhya)	Legitiimi hallinto, suhteellinen vakaus
	1983	KANU (Kalenjin)	Autoritäärisyys, vastarintaa
	1988	KANU (Kalenjin)	Autoritäärisyys, vastarintaa
	1992	KANU (Kalenjin, Maasai, Turkana, Samburu)	Vaalien jälkeisiä väkivaltaisuuksia, epävakautta
	1997	KANU (Kalenjin, Maasai, Turkana, Samburu)	Vaalien aikaan väkivaltaisuuksia, epävakautta
Mwai Kibaki (Kikuyu)	2002	NARC (Kikuyu, Luo, Luhya)	KANU:n vaalitappio ja vaalien jälkeinen vakaus
	2007	PNU (Kikuyu, Meru/Embu, Luhya, Kisii)	Vaalien jälkeisiä väkivaltaisuuksia, epävakautta
Uhuru Kenyatta (Kikuyu)	2013	Jubilee Alliance (Kikuyu, Kalenjin, Luhya)	Ryhmiä välinen sovinto, suhteellinen vakaus
	2017	Jubilee Party (Kikuyu, Kalenjin)	Vaaleja edeltäviä väkivaltaisuuksia, suhteellinen vakaus

Lähdeaineistot: Kagwanja & Southall 2009; Mosoku & Njagih 2012; Mamdani 2013; Nyambura 2017; EIU Democracy Index 2017

Kuten taulukosta 2. käy ilmi etnisten ryhmien keskinäiset voimasuhteet ovat vaihdelleen Kenian politiikassa suuresti. Keniassa Kikuyun onnistui luoda itsestään hallitseva ryhmä itsenäistymisen jälkeen poliittisen ja taloudellisen johtoroolinsa nojalla, jota ei laajemmin kyseenalaistettu, sillä Kenian itsenäisyyteen johtanut niin sanottu Mau-mau-kapina¹⁹ brittiläistä siirtomaavaltaa vastaan oli suurelta osin Kikuyu-johdettu. Kenian ensimmäinen presidentti Jomo Kenyatta oli myös Kikuyu. Hän perusti kansallisen puolueen KANU:n. Siitä ei kuitenkaan muodostunut kansallista ideologisesti perusteltua järjestöä vaan klientelistinen resurssienjakamisjärjestelmä Kikuyujen eduksi. Valtiota ei nähty neutraalina hyvinvoinnin

¹⁹ Mau-mau-kapina oli sotilaallinen konflikti vuosien 1952 ja 1956 välillä, jonka Kikuyujen muodostama kapinaliike hävisi Iso-Britannian johtamille joukoille, mutta toimi lähtölaukauksena Kenian itsenäistymiselle. (Atieno-Odhiambo 2002, 225, 236.)

välittäjänä toimien eri etnisten ryhmien yläpuolella, vaan valtio oli palkinto, jota tavoiteltiin. Kun Daniel arap Moi seurasi Kenyattaa vuonna 1978 presidenttinä ja KANU-puolueen johdossa, valtio palkintona siirtyi äkkiä Kikuyulta Kalenjin:lle ja muille Moita tukeville etnisille ryhmille vuosikymmenten ajaksi. Poliittinen eliitti onnistui muodostamaan Kikuyun, Luon ja Luhyan johdolla varteenotettavan vaihtoehdon KANU-puolueelle vuoden 2002 vaaleissa. Tämän myötä valtiolta siirtyi jälleen Kikuyun komentoon. (Laakso 2011, 106; Fukuyama 2014b, 493; Mohamed 2017.) Neljästä poliittisesta etnisestä ryhmästä Kikuyu ja Kalenjin ovat olleet pitkässä juoksussa huomattavasti vaikutusvaltaisemmassa asemassa kuin Luo ja Luhya. Toistaiseksi Luo-presidentti tai puolue ei ole onnistunut voittamaan kansallisia vaaleja, mikä on herättänyt voimakkaita vaalivilppiepäilyä, sekä laajamittaisia levottomuuksia ja tyytymättömyyttä vallitsevaa poliittista järjestelmää kohtaan monessa muussakin etnisessä ryhmässä kuin Luossa. (Wrong 2009; Kagwanja & Southall 2009; Atieno-Odhiambo 2002, 240–244.)

Keniaassa etnisuus ei ole miltei koskaan erillään politiikasta, mutta on hyvä tiedostaa, että se ei myöskään ole kategorisesti politiikan pohjavire. Etnisyyden ilmentymät edellyttävät väistämättä muitakin sosiaalisia ulottuvuuksia. Nykyaikaisen valtion yhteydessä etnisuus esiintyy varallisuutta ja poliittista valtaa kerryttävänä ulottuvuutena. Poliittinen tribalismi on siis koettu vähemmän poliittisena voimana itsessään kuin kanavana, jonka läpi vaurauden, vallan tai aseman hankkiminen ilmaistaan. Esimerkiksi Luon ja Kalenjin historian saatossa muodostunut katkeruus Kikuyua kohtaan on suoraan linkitetty vallanjaon epätasaiseen jakautumiseen ja alueellisesti epätasa-arvoiseen taloudelliseen kehitykseen. (Bayart 1993, 55.)

Kenialaiset eivät puhu etnisyydestä julkisissa tilaisuuksissa, kahvipöydissä tai kaduilla. Tribalismin kenialaiset mieltävät olevan tavallinen osa jokapäiväistä elämää pitäen sisällään tribalismin moninaiset mahdollisuudet, mutta myös sen aiheuttamat esteet kansalaisten toiveiden täyttämiseksi ja koko yhteisön hyväksi. Kenialaiset eivät arvosta poliitikkoja ja etnisyyttä politiikan ohjaajana korkealle. Lähtökohtaisesti poliitikkojen ajatellaan olevan korruptoituneita ja ajavan vain omia etujaan. Ainoa ero on siitä, mihin etniseen ryhmään he kuuluvat, eli kenen etuja he ajavat. Usko valtioltaan ja poliitikkoihin on Keniaassa heikkoa etnisesti ryhmästä riippumatta. (Atieno-Odhiambo 2002, 230; Koivisto 2016, 46; Mohamed 2017.) Voidaan kuitenkin väittää, että uuspatrimoniaalisten ulottuvuuksien myötä eri etnisiin ryhmiin kuuluvat kenialaiset kokevat valtiohallinnon legitimitetin ja demokratian hyvin eri tavoin ja myöskin eri aikoina, riippuen siitä, onko oma ryhmä ollut voittavassa koalitiossa ja

saanut ohjattua valtion resursseja oman ryhmän hyödyksi. Toisaalta uusien sukupolvien myötä on odotettavissa, että tämä Keniaan muotoutunut malli on muuttumassa. Esimerkiksi edellisten vaalien aikaan yhteisö- ja mikroblogin palvelu-Twitterissä ja muilla sosiaalisen median alustoilla oli suuressa suosiossa aihetunniste #TribelessyouthKE. Se on nuorten kenialaisten aloite muuttaa vallalla olevaa tribalistista politiikkaa. (Nyambura 2017.) Tällainen muutos olisi omiaan edistämään demokratian kehitystä ja vakautta Keniassa.

3.3.2. Poliittinen toiminta FPTP-järjestelmän puitteissa

Kenian etnisyyteen pohjautuvat puolueet kamppailevat valtiovallasta first-past-the-post-vaalijärjestelmän puitteissa. Etnisen ryhmän suuruudella ja alueellisella edustavuudella on valtava merkitys Keniassa puoluepolitiikan näkökulmasta, sillä käytössä oleva FPTP-enemmistövaalitapa edistää suurten puolueiden ja etnisten ryhmien valtaa. Vaalitapa on epäedullinen vähemmistöille, koska ne eivät saavuta missään vaalipiirissä enemmistöä. (IDEA 2005, 36–38; Warioba 2011, 23–27; Laakso 2011, 115.)

FPTP-järjestelmän katsotaan yleensä noudattavan Duvergerin lakina tunnettua teoriaa. Sen mukaan enemmistövaalitapa johtaa kaksipuoluejärjestelmään, siinä missä suhteellinen (tai kaksivaiheinen enemmistövaalitapa) johtaa monipuoluejärjestelmään. (Duverger 1965, 31–34.) Vaikka Keniassa valtapuolue on vaihtunut monipuoluejärjestelmän aikana, kaksipuoluejärjestelmä ei ole vakiintunut, vaan puoluekoalitiot ovat muovautuneet ja puolueet yhdistäneet voimansa lähinnä vaaleja varten. Tämä on haitannut tilivelvollisuuden toteutumista, sillä sanktiointi, eli kelvottomien päättäjien tahi huonosti toimivan puolueen tiputtaminen vallasta seuraavissa vaaleissa ei ole ollut mahdollista todellisen kilpailun puuttuessa. Kenian monipuolueaikakaudella vaalikiilpailuun osallistuneiden koalitioiden ryhmittymät ovat vaihdelleet vaaleista toiseen, eivätkä kansalaiset ole voineet vaikuttaa siihen, mitkä puolueet ja etniset ryhmät muodostavat koalition seuraavissa vaaleissa.

Toimiakseen optimaalisesti FPTP-järjestelmä edellyttää tiettyä määrää epävarmoja paikkoja (marginal seats) vaalipiireissä, joissa molempien merkittävien puolueiden tai koalitioiden ehdokkaalla on edellytyksiä saada oma ehdokkaansa valituksi. (Lodge & Gottfried 2011, 3.) Vaikka FPTP-järjestelmä marginalisoi kolmansia puolueita sekä rohkaisee äänestäjiä välttämään näiden äänestämistä, vaalijärjestelmä voi voimaannuttaa yllättäen sekä tarjota vaa'ankieliasemaa jopa erittäin pienille vähemmistöille pelkästään maantieteelliseen

sattumaan perustuen. Tämä on ristiriidassa demokratian mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumisen kannalta. Kuten myös se seikka, että epävarmojen paikkojen vaalipiireissä äänestäjillä on aidompi mahdollisuus olla valitsemassa omat edustajansa ja heillä on huomattavasti suurempi vaikutus koko vaalien tulokseen. Poliittiset puolueet kampanjoivat erityisesti kohdistamalla voimavarojaan näille alueille. On perustelua väittää, että Keniassa tämä ajaa klientelististen isäntä–renki -suhteiden solmimiseen ja lupauksiin materiaalisista eduista näille alueille, joissa suurimmat etniset ryhmät sekä puoluekoalitiot kilpailevat kannattajien ja vähemmistöryhmien äänistä. Näin poliittiset toimijat lujittavat poliittista epätasa-arvoa asettamalla äänestäjät eriarvoiseen asemaan ja toisaalta ruokkimalla epämuodollisten instituutioiden kuten korruption ja klientelisin suosiota heikentäen kansalaisten luottamusta demokraattiseen järjestelmään ja muodollisten instituutioiden toimivuutta.

Oucho (2002) on kartoittanut Keniassa tapahtuneita konflikteja ja hänen päätelmänsä on, että etnisyys on yhtä lailla hallinnollisten linjojen, vaalipiirien sekä kehityssuunnittelun ydin Keniassa (Oucho 2002, 44). Iso-Britannian siirtomaavalta muodosti Kenian hallinnolliset yksiköt, jotka kohtalaisesti seurailivat etnisiä rajoja. Ne kuvaavat jossain määrin edelleen Kenian etno- ja geograafisia olosuhteita. Tämä käy ilmi taulukon 3. ristiintaulukoinnissa afrobarometriaineiston kuudennen kierroksen vastaajien sijoittumisessa Kenian kahdeksan provinssin ja yhdeksän suurimman etnisen ryhmän välillä. Siirtomaa-aikakaudella Kenia halottiin kahdeksaan provinssiin, ja edelleen pienempiin hallinnollisiin alueisiin etnisten ryhmien ja pienempien yksiköiden mukaan. Kuten aiemmassa alaluvussa todettiin, provinseista hallinnollisina alueina luovuttiin perustuslakiuudistuksen yhteydessä, mutta yhä tänä päivänä etniset ryhmät vaikuttavat melko keskittyneesti näillä perinteisillä alueillaan: Luo ja Kisii ensi sijaisesta Nyanzassa, Luhya läntisen, Kikuyu keskisen, Somali koillisen ja Mijikendan rannikon provinssin alueella. Kamba sekä Meru / Embu ovat keskittyneet itäiseen provinssiin. Rift Valley-provinssissa suurin ryhmä on Kalenjin, mutta alueella asuu myös muita etnisiä ryhmiä. (Alwy & Schech 2004, 267.)

Taulukko 3. Ristiintaulukointi Kenian provinssien ja etnisten ryhmien välillä.

Etninen ryhmä	Provinssi								
	Nairobi	Keskinen	Itäinen	Rift Valley	Nyanza	Läntinen	Koillinen	Rannikko	Yhteensä
Kikuyu	17.9% (88)	57.6% (283)	1.6% (8)	18.3% (90)	0.6% (3)	0.8% (4)	0.2% (1)	2.9% (14)	100.0% (491)
Luo	15.8% (41)	0.8% (2)	0.0% (0)	8.1% (21)	66.8% (173)	3.1% (8)	0.0% (0)	5.4% (14)	100.0% (328)
Luhya	11.6% (38)	1.8% (6)	0.9% (3)	18.3% (60)	3.4% (11)	61.9% (203)	0.0% (0)	2.1% (7)	100.0% (328)
Kamba	15.8% (41)	3.5% (9)	69.2% (180)	1.5% (4)	0.4% (1)	0.4% (1)	0.0% (0)	9.2% (24)	100.0% (260)
Kalenjin	1.1% (3)	0.8% (2)	0.4% (1)	90.9% (240)	0.4% (1)	6.4% (17)	0.0% (0)	0.0% (0)	100.0% (264)
Kisii	9.2% (14)	0.0% (0)	0.7% (1)	14.5% (22)	72.4% (110)	2.6% (4)	0.0% (0)	0.7% (1)	100.0% (152)
Meru/Embu	3.4% (5)	4.0% (6)	91.9% (137)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.7% (1)	100.0% (149)
Mijikendan	1.0% (1)	0.0% (0)	1.9% (2)	1.0% (1)	0.0% (0)	0.0% (0)	0.0% (0)	96.2% (101)	100.0% (105)
Somali	5.6% (7)	0.8% (1)	9.7% (12)	3.2% (4)	0.0% (0)	0.0% (0)	77.4% (96)	3.2% (4)	100.0% (124)
Yhteensä	11.2% (238)	14.5% (309)	16.1% (344)	20,7% (442)	14,0% (299)	11,1% (237)	4,5% (97)	7,8% (166)	100,0% (2132)

Tietoja: Sulussa oleva lukema osoittaa vastaajien määrän.

Lähdeaineistot: Afrobarometer 2017.

Etnisen ryhmän suuruudella ja alueellisella edustavuudella on valtava merkitys Keniassa puoluepolitiikan ja vaalipiirijakojen näkökulmasta. Kuten todettua, Keniassa etnisillä ryhmillä on ”omat puolueet”, joita lähtökohtaisesti äänestävät. Esimerkiksi vuosina 1992 sekä 1997 pidetyissä vaaleissa noin 90 prosenttia Keskisen ja Rift Valley-provinssin Kikuyu-painotteisista vaalipiireistä tukivat kahta Kikuyu-valtaista puoluetta. Vastaavasti KANU-puolueen ehdokkaat saivat noin 90 prosentin kannatuksen Kalenjin-ryhmän ”kotivaalipiireissä”. Yksi oivallinen esimerkki etnisten ryhmien alueellisen edustavuuden merkityksestä on pitkän aikavälin tarkastelu. Vuoden 1992 vaaleissa kahdessa Luo-vaalipiirissä Luo-ehdokas sai 91 ja 95 prosenttia annetuista äänistä. Nämä olivat lähes täysin vastaavat luvut kuin mitä vuoden 1966 ja 1969 vaaleissa vastaavissa vaalipiireissä sai silloisen Luo-puolueen ehdokkaat. (Posner 2005, 267–268.)

Keniassa vaalipiirit ovat kiinteä osa poliittista peliä ja vaalipiirien rajat perustuvat etnisyyteen tiettyjä heimoja ja ryhmittymiä suosien toisten kustannuksella. Keniassa siirtomaavallan jälkeiset hallitukset ovat lujittaneet etno-poliittista rakennetta järjestämällä vaalipiirit etnisten rajojen mukaan omia tarkoituksiaan suosien. Rakenne on säilynyt kenialaisessa politiikassa ja provinssitasoin hallinnossa näihin päiviin saakka. Tästä syystä etniset ryhmät ovat ryhmittyneet yhteen siten, että Kenian eri alueet ovat eriytyneet toisistaan. (Alwy & Schech 2004, 267.) Niin kutsuttu Gerrymandering, eli vaalipiirirajojen siirtely tarkoitushakuisella tavalla, on ollut selvästi havaittavissa oleva ilmiö usealla vuosikymmenellä (Hornsby 2011, 512–513). Yksi gerrymanderingin uusi ilmenemismuoto tästä nähtiin vuoden 2007 vaalien ja väkivaltaisuuksien jälkeen, kun osa kansanedustajista vaihtoi vaalipiiriä ja väisti syytökset väkivaltaan yllyttämisestä. (Kamungi & Klopp 2007, 53; Mungai 2007, 84–85. Hornsby 2011, 454 ja 768; Laakso 2011.)

Demokratian ja yhteiskuntarauhan kannalta ongelmia syntyy, mikäli vähemmistöt eivät voi edustajien myötävaikutuksella osallistua kansalliseen päätöksentekoon ja tuntevat asemansa tai peräti olemassaolonsa uhatuksi. Alueellisesti keskittyneille vähemmistöille olisi tärkeää, että vaalipiiri-jaot olisivat mielekkäitä myös suurissa kaupungeissa, joissa on paljon eri etnisiä ryhmiä. Tämä ei Keniassa toteudu. (Hornsby 2011, 454.) Alueellisen jaon politisoituminen luo jännitteitä, koska poliittisesti yhtenäiset alueet voivat leimautua hallituksen vastustajiksi ja hallitus voi toimillaan rangaista niitä (Laakso 2011, 115–116.) Tämä ongelma korostuu uuspatrimoniaalisessa Keniassa.

Tässä luvussa olen kuvaillut sitä, kuinka Kenian poliittisen järjestelmän muotoutuminen ja käytännön politiikan valtasuhteet pohjautuvat voimakkaasti etnisyyteen. Tällä on oletettavasti merkitystä myös siihen, että sillä mihin etniseen ryhmään kansalainen kuuluu, on vaikutusta siihen, kuinka demokratia mielletään. Keniassa hallinnon legitimizeetti on asetettu kyseenalaiseksi monien vaalien yhteydessä, mistä ilmentymänä ovat esimerkiksi useiden vaalien seurauksena aiheutuneet väkivaltaisuuudet sekä luvussa 3.1. esitetyt indeksit koskien Kenian demokratian heikkoa tilaa. Täten voidaan olettaa, että kaiken kaikkiaan kansalaiset etnisestä ryhmästä huolimatta eivät ole erityisen tyytyväisiä vallitsevaan poliittiseen järjestelmään, vaikka muutoksia ja kehitystä onkin tapahtunut: Vuonna 2002 kenialaiset äänestivät neljä vuosikymmentä jatkuneen vakiintuneen vallan loppumisen puolesta ja vuonna 2005 kansanäänestyksessä kansalaiset kaatoivat perustuslakihankkeen, joka johti sen uudelleenvalmisteluun ja myöhemmin aiemmin kuvaillun uuden parannetun perustuslain

hyväksymiseen. Molemmat esimerkit, kuten myös Twitter-aihetunniste #TribelessyouthKE valaisevat muutosta yhteiskunnassa, jossa tavallisilla kansalaisilla on itsevarmuutta saada aikaan tarvittavia muutoksia. Valtion demokratisoitumiseksi on tärkeää ylläpitää tällaista joukkovoimaista aloitteellisuutta. Siinä piilee demokratisoitumisen mahdollisuudet Keniassa. (Nasong'o & Murunga 2007, 9, 15.)

4. AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1. Aineiston esittely

Käytän tässä Pro Gradu -tutkielmassa aineistona yleisafrikkalaisen ja sitoutumattoman tutkimusverkoston Afrobarometrin keräämiä kyselyvastauksia kuudennen kierroksen Afrobarometrissa vuodelta 2017. Afrobarometri mittaa sosiaalista, poliittista ja taloudellista ilmapiiriä yli kolmessakymmenessä Afrikan maassa. Kenian osalta kuudennen kierroksen aineisto on kerätty käyntihaastatteluilla marras–joulukuussa 2014. Perusjoukkona oli täysi-ikäiset Kenian kansalaiset. Kansallisesti edustavat otannat on poimittu soveltaen ositettua-, ryväs- ja monivaiheista alueellista otantamenetelmää. (Afrobarometer 2017, 87.)

Aineiston edustavuus vastaa varsin hyvin kenialaista väestöjakaumaa alueellisesti ja myös etnisten ryhmien osalta. Alueellisuuden osalta on huomioitava, että Afrobarometrissä havaintoyksiköt on edelleen luokiteltu provinssien perusteella, vaikka ne muodollisesti eivät Keniassa enää ole osa poliittista järjestelmää. Tämä ei tutkielmani kannalta ole haitallista, vaan päinvastoin tarjoaa mahdollisuuden vertailla havaintoyksiköitä teoriapohjasta kumpuavien perustein, joiden mukaan suurin osa etnisistä ryhmistä edelleen asuu perinteisillä asuinalueillaan ja provinseissa. Keniassa on viimeksi selvitetty kansalaisten etniset tausta vuonna 2010 julkaistussa Kenian tilastokeskuksen selvityksessä. Tämä viittaa siihen, että raportin tiedot itsessään ovat vielä tätäkin vanhempia. Aineisto on etnisten ryhmien kannalta edustava Kikuyu ja Kalenjin -ryhmien tehdessä poikkeuksen. Kikuyu on yliedustettuna aineistossa. Ryhmän osuus koko väestöstä on 17,2 prosenttia, mutta aineistossa sen osuus vastaajista on 20,5 prosenttia. Tuoreemmissa arvioissa Kenian väestöjakaumista esimerkiksi Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA arvioi Kikuyun osuudeksi koko väestöstä 22 prosenttia. Arvio on vuodelta 2017, joka paljon lähempänä aineiston keruuvuotta 2014. Tämän

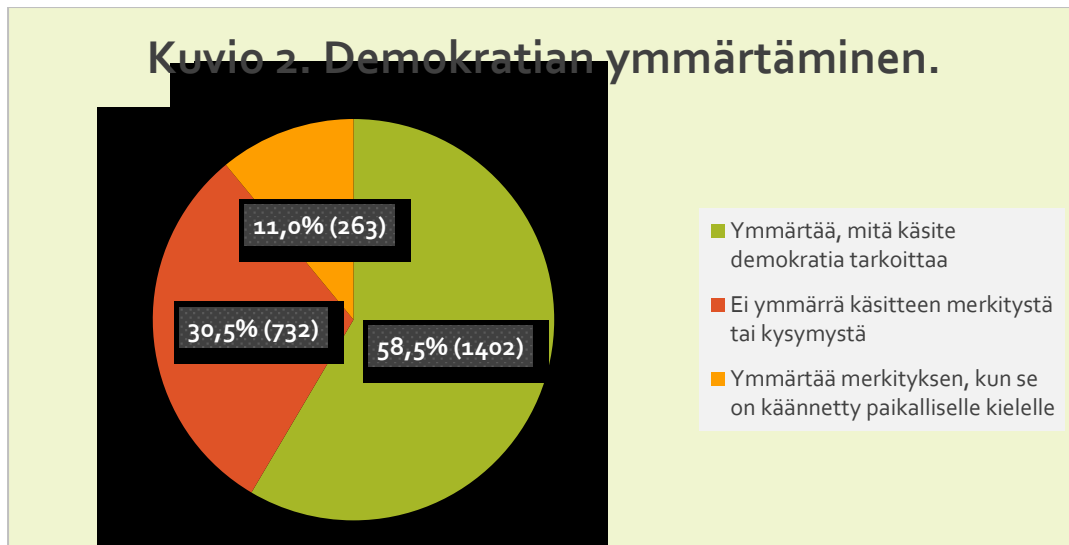
perusteella Kikuyu-ryhmän osuus aineistossa edustaa melko hyvin kenialaista väestöjakaumaa. Toisaalta Kalenjin-ryhmä on aineistossa aliedustettuna 3,4 prosenttiyksikköä. Tämä selittyy etnisen ryhmän erityisluonteella. Se on kielellisyyden pohjalta eri etnisiä ryhmiä yhteen kokoava kattonimitys usealle ryhmälle.²⁰ Tämän etnisen ryhmän suuruus tilastoinnissa ja aineistoissa riippuu käytetystä luokittelusta. Ratkaisevaa on kertovatko vastaajat kuuluvansa nimenomaan Kalenjiin vai johonkin tämän noin kymmenestä ”alaheimoista”. Näistä alaheimoista Afrobarometri-aineistossa on erikseen vaihtoehtoina Pokot ja Sabaot. Lisäämällä nämä analyysissä osaksi varsinaista Kalenjin-ryhmää otoksen edustavuus paranee, kun Kalenjin osuus on tällöin 11,0 prosenttia koko aineistosta, kun se Kenian tilastokeskuksen selvityksessä on 12,9 prosenttia. (Population Reference Bureau 2011, 6; Kenya National Bureau of Statistics 2010, 397–398; Afrobarometer 2017; CIA The World Factbook 2018.) Liitteessä 1. on vertailtu aineistoa saatavilla oleviin tilastoihin mainituilta osin.

Tutkielman aineistossa on 2397 haastatteluvastausta Kenian osalta. Tässä suhteessa aineiston otoksen koko on riittävä, jotta on mahdollista tehdä aineistosta yleistyksiä (Afrobarometer 2017). Aineiston edustavuuteen täytyy silti suhtautua varauksella pohdittaessa aineiston perusteella tehtäviä oletuksia koskien koko populaatiota. Edellä mainitut poikkeamat edustavuudessa koskien Kikuyu ja Kalenjin-ryhmiä on erityisesti otettava huomioon.

Tutkielman tutkimuskysymyksen kannalta on erittäin merkityksellistä selvittää kuinka hyvin kenialaiset tuntevat käsitteen demokratia ja mitä käsite heille tarkoittaa. Tätä voidaan tarkastella aineiston kuvailun kautta. Aineiston haastattelukysymyksissä on selvitetty, onko demokratia käsitteenä vastaajille tuttu ja mitä se heille merkitsee demokratia. Kuvio 2. kuvastaa vastausten jakaumaa kysymykseen, mitä demokratia sinulle merkitsee, jos mitään.²¹ Aineisto on kerätty kysymyksen osalta siten, että haastattelija on ensin kysynyt kysymyksen englanniksi käyttäen termiä ”democracy”. Jos vastaaja ei ole ymmärtänyt termiä, on se käännetty paikalliselle kielelle (Afrobarometer 2017, 22). Kuvioista nähdään, että 58,5 prosenttia vastaajista kertoo ymmärtävänsä demokratia-käsitteen merkityksen ja lisäksi termin kääntämisen jälkeen 11 prosenttia vastaajista kertoo ymmärtävänsä merkityksen. Kuitenkin miltei kolmannes havaintoyksiköistä (N=732) ilmoittaa, ettei ymmärrä demokratian merkitystä tai kysymystä myöskään paikallisella kielellä.

²⁰ Näitä ovat Nandi, Kipsigi, Tugen, Pokot, Elgeyo, Keiyo, Marakwet, Seibi, Dorobo, Terik ja Sabaot heimot. (Posner 2005, 261; Kalenjin-ryhmästä ks. esim. Lynch 2011.)

²¹ What, if anything, does “democracy” mean to you? (Afrobarometer 2017, Q29a).

Taulukossa 4. on edeltävän kysymyksen tarkentavat tulokset nähtävillä siten, että kysymyksen, mitä demokratia merkitsee sinulle – ensimmäisen, toisen ja kolmannen sanallisen vastauksen²², tulokset on aineistonkerääjien toimesta luokiteltu taulukon osoittamiin luokkiin. (Afrobarometer 2017, Q29e, Q29f & Q29g.) Aineistonkerääjät oli ohjeistettu olemaan antamatta vaihtoehtoja demokratian merkitykselle, vaan he kirjasivat ylös vastaajilta enintään kolme vastaajan mielestä olennaisinta sanallista vastausta demokratian merkitykselle. (Afrobarometer 2017, 22).

Taulukko 4. osoittaa, että niistä aineiston havaintoyksiköistä, jotka kertovat ymmärtävänsä demokratian merkityksen, suurin osa käsittää demokratian tarkoittavan kansalais- ja henkilökohtaisia vapauksia (Ensimmäisen sanallisen vastauksen N = 865). Se on suosituin vastaus niin ikään toisessa ja kolmannessakin sanallisessa merkityksessä. Toiseksi yleisimmässä tulkinnassa demokratiasta vastaajat mieltävät sen vaalidemokratiaksi (Ensimmäisen sanallisen vastauksen N = 217). Suosittuja tulkintoja ovat myös demokratia kansanvaltana (Ensimmäisen sanallisen vastauksen N = 151) ja kategoria: hallinta, tehokkuus, tilivelvollisuus ja oikeusvaltioperiaate (Ensimmäisen sanallisen vastauksen N = 91). Loput havaintoyksiköistä jakautuvat muihin kategorioihin siten, että kaikkiin tulee jokseenkin vähäinen määrä vastauksia. Taulukosta nähdään myös, että suuri enemmistö demokratian ymmärtäneistä vastaajista ilmoitti vain yhden merkityksen demokratialle. Kaikista vastaajista vain 30,1 prosenttia ilmoitti toisenkin merkityksen demokratialle ja kolmannen enää 11,7 prosenttia.

²² What, if anything, does “democracy” mean to you? First verbatim response, what, if anything, does “democracy” mean to you? Second verbatim response, what, if anything, does “democracy” mean to you? Third verbatim response (Afrobarometer 2017, Q29b, Q29c & Q29d.)

Taulukko 4. Mitä demokratia merkitsee vastaajalle? (luokitellut vastaukset)

Demokratian merkitys – luokitellut vastaukset	Ensimmäinen sanallinen vastaus	Toinen sanallinen vastaus	Kolmas sanallinen vastaus
Äänestäminen / vaalit / monipuoluejärjestelmä	9,1 % (217)	5,7 % (137)	1,2 % (29)
Kansalais- ja henkilökohtaiset vapaudet	36,1 % (865)	12,1 % (291)	5,4 % (129)
Kansanvalta	6,3 % (151)	1,2 % (29)	0,3 % (8)
Enemmistövalta	0,8 % (18)	0,7 % (16)	0,3 % (8)
Hallinto / tehokkuus / tilivelvollisuus /oikeusvaltioperiaate	3,8 % (91)	2,0 % (49)	1,1 % (26)
Päivänpolitiikka / Hallinta	0,7 % (17)	0,0 % (1)	-
Hallituksen vaihto / johtajuus / lait	0,3 % (7)	0,2 % (4)	0,0 % (1)
Rauha / yhtenäisyys / vallanjako	2,9 % (69)	1,5 % (37)	0,9 % (21)
Sosiaalinen ja taloudellinen kehitys	1,6 % (38)	1,2 % (29)	0,4 % (9)
Keskinäinen kunnioitus	0,3 % (7)	0,3 % (8)	0,3 % (7)
Yhteistyö	1,7 % (41)	0,4 % (9)	0,3 % (8)
Tasa-arvo / oikeus	2,6 % (63)	2,5 % (61)	1,0 % (24)
Valtion itsenäisyys / Kansan itsemääräämisoikeus	1,5 % (37)	0,8 % (20)	0,2 % (5)
Muut positiiviset merkitykset	0,8 % (20)	1,1 % (27)	0,1 % (3)
Muut negatiiviset merkitykset	0,2 % (5)	0,1 % (2)	-
Muut neutraalit ja tyhjät merkitykset	0,7 % (16)	0,1 % (2)	0,1 % (3)
Ei tiedä / ei ymmärrä kysymystä	30,7 % (735)	-	-
Ei enempää vastauksia	-	69,9 % (1675)	88,3 % (2116)
Yhteensä	100 % (2397)	100 % (2397)	100 % (2397)

Tietoja: Suluissa oleva lukema osoittaa havaintoyksiköiden määrän.

Lähdeaineistot: Afrobarometer 2017.

Niin aineiston kuvailu, menetelmällisten valintojen tekeminen kuin tulosten analysointi kulkevat jossain määrin käsi kädessä. Seuraavassa alaluvussa esittelen lähemmin muuttujien koodaamista koskettavia valintoja, jotka tapahtuvat osittain aineiston kuvailun kautta.

4.2. Menetelmälliset valinnat

Käytän tutkielmassani menetelminä lineaarista ja logistista regressioanalyysia. Menetelmiksi luetaan lisäksi ristiintaulukoinnit, joiden avulla kuvailen tutkielman aineistoa. Seuraavaksi esittelen tekemiäni ratkaisuja liittyen regressioanalyysiin ja niissä käytettävien muuttujien operationalisoimiseen. Menetelminä lineaarinen ja logistinen regressioanalyysi ovat samankaltaisia siinä suhteessa, että ne ovat monipuolisia ja joustavia useiden muuttujien välisten kausaalisuhteiden tutkimiseen. Menetelmien välillä on eroa ennen kaikkea siinä, että lineaarinen regressioanalyysi edellyttää analyysin riippuvan eli selitettävän muuttujan olevan

jatkuva. Logistisessa regressioanalyysissä riippuvan muuttujan täytyy olla dikotominen eli kaksiluokkainen. Menetelmien etuna voidaan pitää sitä, että analyysiin sisällytettävät selittävät eli riippumattomat muuttujat voivat olla niin jatkuvia kuin luokittelu- tai järjestysasteikollisiakin. Uudelleenkoodaamalla riippumattomat luokittelu- ja järjestysasteikolliset muuttujat niin kutsutuiksi dummy-muuttujiksi, voidaan regressioanalyysiin sisällyttää tällaisia muuttujia. Dummy-muuttujat voivat saada vain kaksi arvoa. Mikäli alkuperäinen muuttuja käsittää enemmän kuin kaksi luokkaa, täytyy analyysiin tehdä useampia kaksiluokkaisia dummy-muuttujia. Yksi asetetaan referenssi-tasoksi, johon muita vuorotellen verrataan. (Jokivuori & Hietala 2014, 35–36; 48.)

Tarkastelen lineaarisen regressioanalyysin avulla selittävien muuttujien lineaarista riippuvuutta muuttujaan, joka mittaa kansalaisten käsitystä Kenian demokraattisuudesta. Selittäväksi muuttujaksi olen operationalisoinut välimatka-asteikollisen seitsemänluokkaisen summamuuttujan. Summamuuttujaa käytetään tilanteissa, jossa usean käytännössä samaa asiaa mittaavan muuttujan arvot lasketaan yhteen ja saadaan yksi yhteinen mittari. Yhdistämällä kyselytutkimusaineiston kysymykset Q40: ”Kuinka suurelta osin Kenia on mielestäsi demokraattia”²³ sekä Q41: ”Kuinka tyytyväinen olet siihen, miten demokraattia Keniassa toimii”²⁴, loin summamuuttujan, joka yhdistää kansalaisten käsitykset demokraatian sisällöstä ja toimivuudesta yhdeksi Kenian demokraattisuutta kenialaisten silmissä mittaavaksi muuttujaksi.

Summamuuttujan tekemistä varten uudelleenkoodasin molemmat muuttujat neliluokkaisiksi muuttujiksi siten, että kysymykseen Q40 ”ei demokraattia” vastanneet saivat uudeksi arvoksi 0, ”demokraattia, jossa suuria ongelmia” vastanneet saivat uudeksi arvoksi 1, ”demokraattia, mutta pieniä ongelmia” sai uudeksi arvoksi 2 ja ”täysi demokraattia” sai uudeksi arvoksi 3. Vastaavasti kysymyksen Q41 muuttujat uudelleenkoodasin siten, että vastaukset ”Kenia ei ole demokraattia” sekä ”ei ollenkaan tyytyväinen demokraatian toimivuuteen” saivat arvon uuden arvon 0. Nämä on yhdistetty ensin mainitun vähäisten vastausten (N=19) vuoksi, jotta niin sanottu tyhjien solujen ongelma voidaan välttää. ”Ei erityisen tyytyväinen demokraatian toimivuuteen” saivat uuden arvon 1, ”kohtuullisen tyytyväinen demokraatian toimivuuteen” saivat arvon 2 ja ”erittäin tyytyväinen demokraatian toimivuuteen” saivat arvon 3. Muut vastaukset olen rajannut

²³ In your opinion, how much a democracy is Kenya today? (Afrobarometer 2017, Q40).

²⁴ Overall, how satisfied are you with the way democracy works in Kenya? (Afrobarometer 2017, Q41).

analyysin ulkopuolelle. Summamuuttujassa nämä uudet arvot lasketaan yhteen siten, että arvot voivat olla väliltä 0–6. Esimerkiksi vastaaja, joka on kysymykseen Q40 vastannut ”demokratia, mutta pieniä ongelmia” ja kysymykseen Q40 ”erittäin tyytyväinen demokratian toimivuuteen” saa summamuuttujassa arvon 5 (2+3). Seitsemänluokkaisena tätä summamuuttujaa voidaan pitää jatkuvana, jolloin se soveltuu riippuvaksi muuttujaksi analyysissä. Kaikkien tutkielmassani käytettyjen muuttujien uudelleenkodeaukset on avattu tarkemmin liitteessä 2.

Ongelmallista summamuuttujan luomisessa oli, että molempien kysymysten osalta niiden vastaajien lukumäärä, jotka ilmoittivat, etteivät ymmärrä kysymystä tai eivät osanneet vastata, oli varsin suuri: kysymyksessä Q40 516 ja kysymyksessä Q41 483 vastaajaa. Tämä käy ilmi taulukosta 5. jossa nämä summamuuttujan alkuperäiset muuttujat on ristiintaulukoitu. Vaikka nämä vastaajat on rajattu pois regressioanalyysistä, analyysiin sisällytettävien havaintoyksiköiden määrä on silti riittävä analyysin tekemiseksi, sillä nämä vastaajat ovat pitkälti samoja molemmissa kysymyksissä. Ristiintaulukoinnista nähdään, että korrelaatioanalyysin ulkopuolelle rajattujen vastausten osalta on todella suurta. 96,9 prosenttia ”en tiedä” kysymykseen Q41 vastanneista eivät myöskään ole joko ymmärtäneet kysymystä Q40 tai eivät ole osanneet vastata kysymykseen. Näin ollen lineaarisen regressioanalyysin riippuvan muuttujan osalta N on 1865, kun yksi puuttuva tieto on rajattu niin ikään analyysistä pois. Muutoinkin on merkillepantavaa, että kysymysten välinen korrelaatio on varsin suurta. Spearmanin tilastollisesti merkitsevä järjestyskorrelaatiokerroin on 0,743, joka viittaa varsin positiiviseen riippuvuuteen. Toisin sanoen Keniaa demokratiana pitävät ovat varsin todennäköisesti myös tyytyväisempiä demokratian toimivuuteen, kuin ne, jotka eivät niinkään koe Keniaa demokratiana.

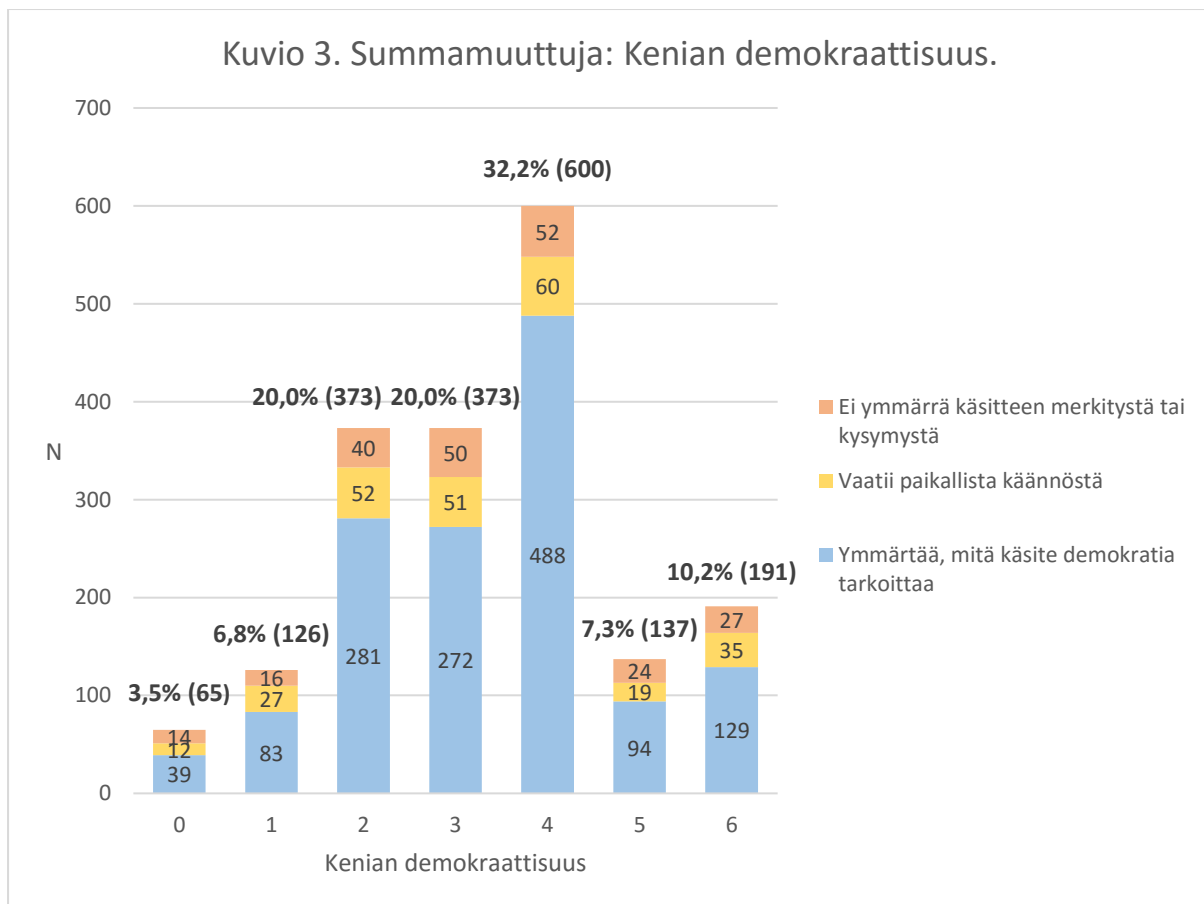
Taulukko 5. Ristiintaulukointi kansalaisten näkemysten Kenian demokraattisuuden ja demokratian toimivuuden välillä.

	Q40. Kuinka suurelta osin Kenia on mielestäsi demokratia?						
Q41. Kuinka tyytyväinen olet siihen, miten demokratia Keniassa toimii?	Q40 Ei demokratia	Q40 Demokratia, jossa suuria ongelmia	Q40 Demokratia, mutta pieniä ongelmia	Q40 Täysi demokratia	Q40 Ei ymmärrä kysymystä tai demokratian merkitystä	Q40 Ei tiedä	Yhteensä
Q41 Kenia ei ole demokratia	26,32% (5)	10,53% (2)	0,00% (0)	5,26% (1)	26,32% (5)	31,58% (6)	100,00% (19)
Q41 Ei ollenkaan tyytyväinen demokratian toimivuuteen	31,41% (60)	48,17% (92)	12,04% (23)	2,09% (4)	3,66% (7)	2,62% (5)	100,00% (191)
Q41 Ei erityisen tyytyväinen demokratian toimivuuteen	5,46% (32)	57,85% (339)	32,08% (188)	3,41% (20)	0,51% (3)	0,68% (4)	100,00% (586)
Q41 Kohtuullisen tyytyväinen demokratian toimivuuteen	1,33% (11)	20,84% (173)	67,83% (563)	8,67% (72)	0,48% (4)	0,84% (7)	100,00% (830)
Q41 Erittäin tyytyväinen demokratian toimivuuteen	2,44% (7)	5,92% (17)	22,65% (65)	66,55% (191)	0,0% (0)	2,44% (7)	100,00% (287)
Q41 Ei tiedä	0,83% (4)	0,83% (4)	1,04% (5)	0,41% (2)	33,13% (160)	63,77% (308)	100,00% (483)
Yhteensä	4,96% (119)	26,16% (627)	35,21% (844)	12,10% (290)	7,47% (179)	14,06% (337)	100,00% (2397)

Tietoja: Vastausten lukumäärä N suluissa, Spearmanin korrelaatiokerroin 0,743.

Lähdeaineistot: Afrobarometer 2017

Kuviossa 3. nähdään, kuinka havaintoyksiköt ovat jakautuneet uuden tarkasteltavan summanmuuttujan suhteen. Seitsenluokkaisen muuttujan jakauman mediaani on 3 ja keskiarvo 3,34, kun miltei kolmasosa havaintoyksiköistä (N=600) saa arvon 4. Kuvioista nähdään, että jakauma on hienokseltaan vasemmalle vino, mikä tarkoittaa, että analysissä mukana olevat havaintoyksiköt antavat Kenian demokraattisuudelle keskimäärin hienokseltaan enemmän korkeita kuin matalia arvoja. Kuviossa on lisäksi nähtävillä, kuinka uuden muuttujan vastaukset ovat jakautuneet kuvion 2. luokittelun mukaisesti. Uuteen selitettävään muuttujaan on antanut vastauksen 223 vastaajaa, jotka eivät tunne käsitettä demokratia, mutta ovat kuitenkin vastanneet kysymyksiin Q40 ja Q41 muuta kuin ”ei tiedä” tai ”ei ymmärrä merkitystä”. Nämä havaintoyksiköt ovat jakautuneet paljon tasaisemmin kaikkiin uuden summamuuttujan arvoihin kuin ne, jotka kertovat tuntevansa demokratian merkityksen.

Tietoja: Suluissa havaintoyksikköjen kokonaislukumäärä summamuuttujan arvojen suhteen. Havaintoyksiköitä on yhteensä 1865. Kuvion arvojen mediaani on 3, keskiarvo 3,34 ja keskihajonta 1,486.

Logistista regressioanalyysiä käytän sen selvittämiseen, kuinka sosiodemografiset tekijät vaikuttavat käsitteen demokratia ymmärtämiseen. Selittävänä muuttujana tässä regressioanalyysissä toimii kaksiluokkainen muuttuja, jonka olen uudelleenkoodannut Afrobarometrin kysymyksestä Q29a. Tämän kuvailut ovat nähtävissä aineiston esittelyä koskevassa luvussa ja kuviossa 2. Uusi selitettävä muuttuja saa kaksi arvoa siten, että arvon 0 saavat vastaajat, jotka kertovat, etteivät tunne käsitettä demokratia. Arvon 1 saavat vastaajat, jotka kertoivat tuntevansa käsitteen ja myös ne, jotka ymmärsivät käsitteen sen jälkeen, kun se oli käännetty paikalliselle kielelle.

Sekä lineaarisessa- että logistisessa regressioanalyysissä selittävinä muuttujina toimivat viisi sosiodemografista muuttujaa: ikä, sukupuoli, koulutustaso, asuinprovinssi ja etninen tausta. Selittävinä muuttujina lineaarisessa regressioanalyysissä toimivat lisäksi viisi demokratisoitumisprosessiin sisältyvää muuttujaa: vaaliprosessi, hallinnon toimivuus, oikeusvaltioperiaate, poliittinen osallistuminen ja kansalaisvapaudet. Denk & Silander (2011)

ovat analysoineen maailman valtioiden demokratisoitumista hyödyntäen Freedom Housen demokratia indeksiä. Heidän tuloksissaan keskeistä on, että lähes kaikki maailman valtiot, myös osa perinteisesti demokraattisiksi miellettyistä, koostuvat poliittisista instituutioista, jotka tarvitsevat lisää demokratisointia. Keskimäärin demokratioiksi miellettyissä valtioissa on yksi tai kaksi tällaista ongelmallista institutionaalista ulottuvuutta. Kenian tapaisissa valtioissa useampia, kuten taulukosta 1. nähdään. Maailmanmittakaavassa suurimpia demokratisoitumisen kehityskohtia löytyy hallituksen toiminnassa, oikeusvaltion toteutumisessa, henkilökohtaisessa riippumattomuudessa ja yksilön oikeuksien toteutumisessa. (Denk & Silander 2011.) Nämä analyysiin sisällytettävät demokratian institutionaalisia ulottuvuuksia käsittävät muuttujat mittaavan osittain samoja asioita kuin luvussa 3.1. esitelty Freedom Housen ja EIU:n indeksit. Lineaarisen regressioanalyysin tuloksia käsittelevässä luvussa eritellään tarkemmin yksittäisten riippumattomien muuttujien selitysvoimaa Kenian demokraattisuuden osalta. Tämä mahdollistaa myös vertailun ja tulkintojen tekemisen edellä mainittujen indeksien suhteen.

Regressioanalyysien tekemiseksi koodasin osan muuttujista uudelleen karttaakseni tyhjiin solujen ongelman sekä selkeyttämään tulosten tulkintaa. Sosiodemografisista muuttujista Koulutusmuuttuja on tulkintojen selkeyttämiseksi koodattu uudelleen kolmeen luokkaan dummyksi. Olen yhdistänyt kaikki keskiasteen jälkeiset tutkinnot ja opinnot yhdeksi ryhmäksi ”korkeasti koulutetut”. Keskiasteelta valmistuneet koodasin luokaksi ”keskiasteen koulutus”. Kolmanteen luokkaan ”ei peruskoulutusta” koodasin kaikki, joilla ei ole peruskoulutusta tai se on kesken. Sukupuolimuuttuja on dikotominen muuttuja, jonka luokkina ovat mies ja nainen. Ikämuuttuja on alkuperäisen aineiston mukainen jatkuva muuttuja, jossa vastaajien ikä on ilmoitettu elinvuosina vastaajien ikäjakauman alkaen 18-vuotiasta jatkuen aina 99-vuotiaisiin, kuitenkin siten, että ikäjakauman loppupäässä aivan jokainen ikävuosi ei ole edustettuna. Asuinprovinssia koskeva muuttuja on uudelleenkoodattu dummyksi siten, että analyysissä mukana aineistosta on kaikki kahdeksan Keniassa sijaitsevaa provinssia.²⁵

Tutkielmassa varsin relevantti sosiodemografinen riippumaton muuttuja on etninen tausta. Kenian osalta kuudennen kierroksen Afrobarometrissä vastaukset ovat jakaantuneet kahdeksantoista etnisen ryhmän kesken, joista yhdeksän on edustettuna yli sadalla havaintoyksiköllä. Aineistossa Kalenjinstä erikseen esiintyvät Pokot ja Sabaot -ryhmät ovat

²⁵ Nairobi, Keskinen, Itäinen, Rift Valley, Nyanza, Läntinen, Koillinen ja rannikon provinssi.

vähäisistä havaintoyksiköistään huolimatta huomioitu tarkastelussa, kun ne on sisällytetty osaksi Kalenjin-ryhmää. Muiden kuin yhdeksään suurimpaan etniseen ryhmään kuuluvien havaintoyksiköiden määrä on ainoastaan 220 (9,2 %). Yhteensä 45 vastaajalta vastaus puuttui kokonaan, oma etninen ryhmä ei ollut listalla, vastaaja identifioitui kansalaisuuden eikä etnisen ryhmän kautta tai kieltäytyi vastaamasta. Näin ollen Liitteessä 1. esitettävät yhdeksän suurinta etnistä ryhmää on ollut mielekästä ottaa mukaan tarkasteluun ja rajata loput havaintoyksiköt tarkastelun ulkopuolelle.

Regressioanalyysjä varten olin uudelleenkoodannut etninen tausta -muuttujasta 3-luokkaisen muuttujan analyysihin sisällytettyjen yhdeksän etnisen ryhmän ja Afrobarometrin kuudennen kierrosten etnisyyden pohjalta tapahtuvan syrjinnän mittaamista koskevan kysymyksen²⁶ välillä tehdyn ristiintaulukoinnin perusteella. Tämä on tehty, jotta voidaan selvittää syrjinnän kokemusten vaikutusta siihen, kuinka demokraattisena Keniaa pidetään. Opetuksen ja koulutuksen alueellisia eroja Keniassa tutkineet Alwy & Schech (2004) väittävät, että perimmäinen syy eriarvoisiin mahdollisuuksiin koulutustua pohjautuu klientelistiseen isäntä–renki -suhteeseen vallassa olevien etnisten ryhmien ja istuvan hallituksen välillä. Tämä johtaa siihen, että poliittinen ja taloudellinen valta ja niistä johtuva hyvinvointi jakautuu valtiossa varsin vääristyneesti suosien kulloinkin vallassa olevia etnisiä ryhmiä, joiden muut etniset ryhmät poissulkeva politiikka rajoittaa muiden ryhmien toimintamahdollisuuksia. Vallassa oleva etninen ryhmä hyödyntää valtion resursseja erityisesti kohdentaen niitä omalle etniselle yhteisölleen ja tämän liittolaisille. (Alwy & Schech 2004, 267 ks. myös Wrong 2009.) Tämän perusteella voidaan perustellusti väittää, että niissä etnisissä ryhmissä ja sellaisilla alueilla, joihin valtion resursseja on kohdistettu enemmän kuin muille, syrjinnän kokemukset ovat vähäisempiä. Siksi huomio kannattaa kiinnittää erityisesti etnisiin ryhmiin, jotka ovat merkittävässä määrin kamppailleet valtiovallasta. Taulukosta 2. nähdään, että tällaisia ovat erityisesti ”poliittiset etniset ryhmät”: Kikuyu, Kalenjin, Luhya ja Luo, joista kaksi ensimmäistä ovat olleet useimmin kiinni valtiovaltassa. Ristiintaulukoinnin tulokset on raportoitu taulukkoon 6. Näiden tulosten perusteella koodasin etniset ryhmät Kikuyu, Kalenjin sekä Meru/Embu yhdeksi luokaksi ”Vähiten syrjinnän kokemuksia”, Kisii, Kamba ja Mijikenda luokaksi ”Keskimääräiset syrjinnän kokemukset” ja Luo, Luhya ja Somali luokaksi ”Eniten syrjinnän kokemuksia”.

²⁶How often, if ever, are _____s [R’s Ethnic Group] treated unfairly by the government? (Afrobarometer 2017, Q88a).

Taulukko 6. Ristiintaulukointi kenialaisten etnisten ryhmien ja syrjinnän kokemusten välillä.

Etninen ryhmä	Kuinka usein on koettu syrjittää hallituksen toimesta?				
	Ei Koskaan	Joskus	Usein	Aina	Ei Tiedä
Kikuyu	59,1% (290)	29,9% (147)	5,3% (26)	3,7% (18)	2,0% (10)
Kalenjin	56,4% (149)	32,2% (85)	5,7% (15)	4,2% (11)	1,5% (4)
Meru / Embu	51,7% (77)	34,9% (52)	6,0% (9)	5,4% (8)	2,0% (3)
Kisii	46,1% (70)	34,2% (52)	7,9% (12)	7,9% (12)	3,9% (6)
Mijikendan	25,7% (27)	46,7% (49)	15,2% (16)	7,6% (8)	4,8% (5)
Kamba	32,7% (85)	44,6% (116)	10,0% (26)	10,4% (27)	2,3% (6)
Luhya	34,8% (114)	27,1% (89)	12,2% (40)	20,1% (66)	5,8% (19)
Luo	14,7% (38)	38,2% (99)	17,0% (44)	28,2% (73)	1,5% (4)
Somali	14,5% (18)	30,6% (38)	25,8% (32)	26,6% (33)	2,4% (3)
Yhdeksän etnisen ryhmän keskiarvo	37,3% (868)	35,4% (727)	11,8% (220)	12,7% (256)	2,9% (60)

Tietoja: Suluissa havaintoyksiköiden lukumäärä.

Lähdeaineistot: Afrobarometer 2017.

Etnistä taustaa mittaavaa 9-luokkaista muuttujaa ei ole itsessään sisällytetty varsinaisiin regressioanalyysihin, koska tämä muuttuja aiheuttaa multikollineaarisuusongelman. Se tarkoittaa voimakasta selittävien muuttujien keskinäistä korrelaatiota. Tulosten tarkkuuden säilymiseksi en sisällyttänyt molempia etnistä taustaa selittäviä muuttujia analyysiin, vaan syrjinnän kokemusten perusteella luokiteltu muuttuja ei aiheuttanut samanlaisia multikollineaarisuusongelmaa, joten se on sisällytetty analyysihin.

Muuttujien multikollineaarisuutta testataan, sillä multikollineaarisuudella voi olla vaikutusta niin regressiomallien selitysvoimaan kuin selittävien muuttujien tilastolliseen merkitsevyyteenkin. Tutkielman analyysijä varten testasin multikollineaarisuutta mittaavia indeksejä: Variance inflation factor – niin sanottua VIF-arvoa ja toleranssiarvoa. Ihannelilanteessa riippumattomat muuttujat eivät korreloi keskenään ollenkaan. Käytännössä kuitenkin laajasti käytössä olevat raja-arvot ovat sellaiset, että jos toleranssiarvo on yli 0,1 ja

VIF-arvo pysyy alle kymmenessä, niin todennäköisesti mallissa ei ole vakavaa multikollineaarisuusongelmaa. Suositeltavampaa kuitenkin on, että toleranssiarvot eivät alita arvoa 0,2 eivätkä ylitä arvoa 4, sillä jo näiden raja-arvojen ylittämisen voidaan katsoa olevan osoitus multikollineaarisuudesta. Tällaisia arvoja osoittavien muuttujien sisällyttämistä mukaan analyysihin tulee harkita tarkoin. (Jokivuori & Hietala 2007, 50 – 51; Field 2009, 297.)

Kollineaarisuusongelman testauksessa havaitsin, että molemmissa regressiomalleissa on mahdollisesti ongelma liian voimakkaassa selittäjien keskinäisessä korreloinnissa, kun 9-luokkainen etninen tausta muuttuja oli mukana testissä. Lineaarisen regressiomallini osalta VIF-arvojen keskiarvo on hivenen alle 3 ($A=2,986$) ja toleranssiarvojen keskiarvo 0,422. Näiden suhteen kollineaarisuusongelmaa ei todennäköisesti ole, mutta ongelmia on yksittäisten etninen tausta -muuttujan luokkien ja ison osan asuinprovinssimuuttujan luokkien suhteen. Etnisen taustan luokat Kikuyu, Luhya sekä Somali saavat selvästi muita luokkia matalammat toleranssiarvot (0,216, 0,203 ja 0,227) ja korkeammat VIF-arvot (4,631, 4,935 ja 0,227). Asuinprovinssin luokista Nairobi, Keskinen, Rift Valley, Läntinen ja Koillinen saavat toleranssiarvot (0,212, 0,209, 0,157, 0,184 ja 0,192) ja VIF-arvot (4,725, 4,779, 6,378, 5,443 ja 5,222). Logistisen regressiomallini osalta VIF-arvojen keskiarvo on maltillisesti hivenen yli 2,7 ja toleranssiarvojen keskiarvo 0,455. Samalla tavoin kollineaarisuusongelman mahdollisuus on olemassa, sillä etninen tausta -muuttujan luokka Somali ja asuinprovinssimuuttujan luokat Itäinen ja Koillinen saavat muita selittäviä tekijöitä huomattavasti matalammat toleranssiarvot (0,210, 0,200 ja 0,211) ja toisaalta korkeammat VIF-arvot (4,759, 5,009 ja 4,743). Tätä asuinprovinssien ja etnisten ryhmien keskinäistä korrelaatiota havainnollistaa myös taulukko 3. Josta nähdään, kuinka valtaosa kaikkien etnisten ryhmien edustajista vaikuttaa perinteisillä asuinalueillaan.

Kun 9-luokkaisen etninen tausta -muuttujan vaihtoi syrjinnän perusteella luokiteltuihin etnisiin ryhmiin, kollineaarisuutta mittaavien indeksien arvot paranivat huomattavasti. Lineaarisen regressioanalyysin osalta VIF-arvojen keskiarvoksi tuli 1,519 ja toleranssiarvojen keskiarvoksi 0,668. Yksittäisistä muuttujien luokista mikään ei saanut VIF-arvoksi yli 3 ja matalin toleranssiarvo oli 0,336 (vähiten syrjinnän kokemuksia -luokka etniset ryhmät syrjinnän kokemusten perusteella -muuttujasta). Logistisessa regressioanalyysissä VIF-arvojen keskiarvoksi jäi 1,665 ja toleranssiarvojen keskiarvoksi 0,643. Näiden testin perusteella selittävien muuttujien liiallista keskinäistä korrelaatiota ei ole.

Sosiodemografisten taustamuuttujien lisäksi olen uudelleenkoodannut kansalaisten käsityksiä demokratiainstituutioiden toimivuudesta mittaavat riippumattomat muuttujat tutkielmani lineaariseen regressioanalyysiin paremmin soveltuviksi. Uudelleenkoodasin vaaliprosessimuuttujan neliluokkaiseksi dummy-muuttujaksi sen perusteella, kuinka reiluiksi ja vapaiksi vastaajat ovat kokeneet edelliset kansalliset vaalit. Hallinnon toimivuus -muuttuja on niin ikään neliluokkainen dummy, jonka olen uudelleenkoodannut summamuuttujaksi kysymyksistä, jotka koskevat hallituksen kykyä hoitaa valtion taloutta, tarjota terveyspalveluja sekä järjestää koulutusta ja kitkeä korruptiota hallinnossa. Myös oikeusvaltiomuuttujan olen uudelleenkoodannut neliluokkaiseksi dummy-muuttujaksi, jossa luokat on jaoteltu sen perusteella, koetaanko ihmisiä kohdeltavan epätasa-arvoisesti lain edessä. Poliittista osallistumista mittaava muuttuja on uudelleenkoodattu dikotominen summamuuttuja kansalaisaktiivisuutta koskevista yksityiskohtaisista alakysymyksistä, jotka koskivat kansalaisten yhteydenottoja paikallishallinnon päättäjille, kansanedustajille ja valtion virkamiehille. Kansalaisvapaudet-muuttujan olen uudelleenkoodannut niin ikään kaksiluokkaiseksi dummy-summamuuttujaksi kahdesta ilmaisun- ja yhdistymisenvapautta koskevasta alakysymyksestä sen perusteella, kuinka vapaita ihmiset kokevansa olevansa sanomaan mitä ajattelevat ja liittymään haluamaansa poliittiseen organisaatioon. Lineaarisen regressioanalyysin selittävät muuttujat tulevat jokseenkin lähelle varsinaista selitettävää muuttujaa, mutta niiden selitysvoiman tarkastelu suhteessa riippuvaan muuttujaan lähemmin on tärkeää. Kansalaisten käsitysten selvittäminen näistä yksittäisistä demokratiaan liitettävistä instituutioista avaa yksityiskohtaisemmin sitä, millainen demokratia Kenia on. Analyysissä käytettävien riippumattomien muuttujien frekvenssejä ja on avattu liitteessä 3.

5. TULOKSET

5.1. Lineaarinen regressioanalyysi – kenialaisten demokraattisuuskäsityksiä selittävät tekijät

Lineaarisen regressioanalyysin tarkoituksena oli testata kansalaisten käsityksiä tutkielman teoriapohjasta kumpuaviin demokratiaan liitettäviin instituutioihin. Analyysissä riippumattomille dummy-muuttujille asetin referenssikategorian, johon muita muuttujan kategorioita verrataan. Sosiodemografisista muuttujista sukupuolen referenssikategoriaksi

asetin miehen, koulutustason referenssikategoriaksi keskiasteen koulutuksen, etnisen taustan referenssikategoriaksi keskimääräiset syrjinnän kokemukset ja asuinprovinssin referenssikategoriaksi asetin Nairobien provinssin, sillä se on vähiten minkään tietyn etnisen ryhmän provinssi, vaan kosmopoliittinen alue, jossa on havaintoyksiköitä kaikista yhdeksästä etnisestä ryhmästä. Näin ollen se voidaan nähdä luontevana standardikategoriana, johon muita verrata. Institutionaalisia ulottuvuuksia mittaavista selittävästä muuttujista referenssikategoriaksi valikoitui aina niin sanottu huonoin arvo. Vaaliprosessin referenssikategoriaksi asetin ”ei vapaat eikä reilut”, hallinnon toimivuuden referenssikategoriaksi ”todella huonosti toimiva hallinto”, oikeusvaltion referenssikategoriaksi ”aina epätasa-arvoista kohtelua” poliittisen osallistumisen referenssikategoriaksi ”ei yhteydenottoja” ja kansalaisvapauksien referenssikategoriaksi valikoitu ”ei vapaat kansalaisvapaudet”. Selittävänä muuttujana analyysissä on jatkuva muuttuja, joka tarkoittaa sitä, että mitä suuremman positiivisen arvon selittävä muuttuja saa, sitä demokraattisemmaksi tämän kategorian vastaajat Kenian mieltävät suhteessa referenssikategoriaan. Vastaavasti negatiiviset tulokset viittaavat heikompaan käsitykseen Kenian demokratiasta. Taulukossa 7. on esitetty lineaarisen regressioanalyysin tulokset.

Taulukko 7. Kenialaisten demokratiakäsityksiin vaikuttavat tekijät. Lineaarinen regressioanalyysi.

	Käsitys demokratiasta		
	Malli 1	Malli 2	Malli 3
<i>Taustamuuttujat</i>			
Vakio	3.027*** (0.139)	3.000*** (0.157)	1,879*** (0.228)
Sukupuoli (Ref. Mies)			
<i>Nainen</i>	0.015 (0.067)	0.012 (0.068)	0.015 (0.065)
Ikä	0.005 (0.003)	0.004 (0.003)	0.003 (0.003)
Koulutustaso (Ref. Keskiasteen koulutus)			
<i>Ei peruskoulutusta</i>	-0.169 (0.093)	-0.197 (0.098)	-0.121 (0.094)
<i>Korkea koulutus</i>	0.067 (0.080)	0.030 (0.080)	0.048 (0.075)
Asuinprovinssi (Ref. Nairobi)			
<i>Keskinen</i>	0.35** (0.127)	-0.142 (0.134)	-0.351** (0.130)
<i>Itäinen</i>	0.651*** (0.130)	0.449*** (0.130)	0.560*** (0.130)
<i>Rift Valley</i>	0.569*** (0.117)	0.254* (0.123)	0.036 (0.118)
<i>Nyanza</i>	-0.361** (0.136)	-0.120 (0.139)	0.031 (0.132)
<i>Läntinen</i>	-0.578*** (0.137)	-0.129** (0.143)	-0.275* (0.138)
<i>Koillinen</i>	0.197 (0.207)	0.707** (0.219)	0.205 (0.217)
<i>Rannikko</i>	-0.550*** (0.157)	-0.545** (0.169)	-0.433** (0.163)
<i>Etniset ryhmät</i>			
Etninen tausta (Ref. Keskimääräiset syrjinnän kokemukset)			
<i>Vähiten syrjinnän kokemuksia</i>		0.622*** (0.106)	0.193 (0.106)
<i>Eniten syrjinnän kokemuksia</i>		-0.453*** (0.111)	-0.272* (0.106)
<i>Institutionaaliset ulottuvuudet</i>			
Vaaliprosessi (Ref. ei vapaat eikä reilut)			
<i>Vaaleissa suuria ongelmia</i>			-0.002 (0.107)
<i>Vaaleissa pieniä ongelmia</i>			0.470*** (0.103)
<i>Vaalit täysin vapaat ja reilut</i>			0.898*** (0.108)
Hallinnon toimivuus (Ref. Hallinnon toimivuus todella huono)			
<i>Hallinnon toimivuus melko huono</i>			0.290* (0.141)
<i>Hallinnon toimivuus melko hyvä</i>			0.681*** (0.147)
<i>Hallinnon toimivuus todella hyvä</i>			1.177*** (0.193)
Oikeusvaltio (Ref. Ei tasa-arvoista kohtelua lain edessä)			
<i>Usein epätasa-arvoista</i>			0.117 (0.079)
<i>Harvoin epätasa-arvoista</i>			0.357*** (0.100)
<i>Ei koskaan epätasa-arvoista</i>			0.441*** (0.100)
Poliittinen osallistuminen (Ref. Ei yhteyden ottoja julkisille)			
<i>On ottanut yhteyttä</i>			-0.055 (0.075)
Kansalaisvapaudet (Ref. ansalaisvapaudet eivät toteudu)			
<i>Kansalaisvapaudet toteutuvat</i>			0.299* (0.123)
Adj. R ²	0,097	0,157	0,280
N	1860	1696	1573

Tietoja: Suluissa oleva arvo tarkoittaa estimaatin keskivirhettä. P-arvot on ilmaistu seuraavasti: *p < 0,05, **p < 0,01 ja ***p < 0,001.

Lineaarisen regressioanalyysin portaittain etenevän mallin avulla on mahdollista verrata yksittäisten muuttujien vaikutusta mallin selitysasteeseen. Analyysissä olin asettanut sosiodemografisiksi taustamuuttujiksi sukupuolen, iän, asuinprovinssin, koulutustason sekä

etnisen taustan. Muiden paitsi etnisen taustan selitystasetta testasin ensimmäisessä regressiomallissa. Nämä selittävät ainoastaan 9,7 prosenttia demokratiakäsityksen vaihtelusta. Toiseen malliin sisällytin mukaan syrjinnän kokemukset etnisen taustan mukaan. Tämä sosiodemografinen muuttuja on Keniassa merkittävässä asemassa, minkä vuoksi on mielekästä tarkastella kuinka voimakkaasti se vaikuttaa demokratiakäsityksen vaihteluun. Tämä muuttaja nosti mallin selitystasteen 15,7 prosenttiin. Kolmanteen malliin otin mukaan loput edellisessä luvussa esitellyistä selittävästä institutionaalisia ulottuvuuksia mittaavista muuttujista: vaaliprosessi, hallinnon toimivuus, oikeusvaltio, poliittinen osallistuminen ja kansalaisvapaudet. Nämä muuttajat nostivat mallin astetta selvästi yli 13 prosenttiyksikköä 28,0 prosenttiin.

Kolmannessa mallissa, jossa on mukana kaikki riippumattomat muuttajat, kenialaisten demokratiakäsityksiin tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavat sosiodemografisista muuttujista etninen tausta ja asuinprovinssi. Itäisessä provinssissa ($\beta = 0,560$) asuminen lisää tilastollisesti merkittävästi myönteisempiä käsityksiä Kenian demokraattisuudesta verrattuna Nairobien asuinpaikakseen ilmoittaneisiin. Vastaavasti Keskisessä ($\beta = -0,351$), Läntisessä ($\beta = -0,275$) ja Rannikon ($\beta = -0,433$) provinssissa asuminen heikentää tilastollisesti merkittävästi käsityksiä Kenian demokraattisuudesta verrattuna Nairobiin. Keniassa eniten syrjinnän kokemuksia kohdanneet etniset ryhmät ($\beta = -0,272$) pitävät tilastollisesti merkitsevästi Keniaa vähemmän demokraattisena kuin keskimääräisiä syrjinnän kokemuksia kohdanneet etniset ryhmät.

Institutionaalisia ulottuvuuksia mittaavista muuttujista kenialaisten demokratiakäsityksiin tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavat vaaliprosessi siten, että edellisiä vaaleja vapaina, mutta pieniä ongelmia sisältäen ($\beta = 0,470$) ja täysin vapaina ($\beta = 0,898$) pitävät Keniaa tilastollisesti merkitsevästi demokraattisempana kuin ne, joiden mielestä edelliset kansalliset vaalit eivät olleet vapaat eikä reilut. Hallinnon toimivuutta melko huonona ($\beta = 0,290$), melko hyvänä ($\beta = 0,681$) ja oikein hyvänä ($\beta = 1,177$) pitävät Keniaa tilastollisesti merkitsevästi demokraattisempana kuin ne, jotka pitävät Kenian hallinnon toimivuutta erittäin huonona. Oikeusvaltiomuuttujan osalta tilastollisesti merkitsevästi Keniaa demokraattisempana pitävät ne, joiden mielestä kansalaisten kohtelu lain edessä on harvoin epätasa-arvoista ($\beta = 0,357$) ja ne, joiden mielestä kohtelu ei ole koskaan epätasa-arvoista ($\beta = 0,441$) kuin ne, joiden mielestä kohtelu on aina epätasa-arvoista. Lisäksi se, että kokee kansalaisvapauksien toteutuvan Keniassa ($\beta = 0,299$) lisää tilastollisesti merkitsevästi myönteisempiä käsityksiä demokratiasta verrattuna siihen, jos ei koe kansalaisvapauksien toteutuvan Keniassa.

5.2. Logistisen regressioanalyysi – kenialaisten demokratiakäsitteen tuntemista selittävät tekijät

Logistisen regressioanalyysin tarkoituksena oli testata sosiodemografisten tekijöiden vaikutusta siihen, tuntevatko kansalaiset käsitteen demokratia. Asetin analyysissä selittäville dummy-muuttujille referenssikategoriat, siten että sukupuolen referenssikategoriana toimii nainen, koulutustason referenssikategoriana ”ei peruskoulutusta”, asuinprovinssin referenssikategoriana Rannikko ja etnisen taustan referenssikategoriana keskimääräiset syrjinnän kokemukset. Logistisen regressioanalyysin tulokset ovat esitettynä taulukossa 8.

Taulukko 8. Sosiodemografisten tekijöiden vaikutus siihen, tuntevatko kansalaisten käsitteen demokratia. (0 = Ei tunne merkitystä, 1 = Tuntee merkityksen). Logistinen regressio (OR).

Käsitteen ”demokratia” tunteminen	
<i>Muuttujat</i>	
Sukupuoli (Ref. Nainen)	
<i>Mies</i>	2.636***
Ikä	1.012**
Koulutustaso (Ref. Ei peruskoulutusta)	
<i>Keskiasteen koulutus</i>	3.876***
<i>Korkea koulutus</i>	38.421***
Asuinprovinssi	
<i>Keskinen</i>	2.127**
<i>Itäinen</i>	1.298
<i>Rift Valley</i>	2.128**
<i>Nyanza</i>	1.745*
<i>Läntinen</i>	1.438
<i>Koillinen</i>	1.103
<i>Nairobi</i>	1.911*
Etninen tausta (Ref. Keskimääräiset syrjinnän kokemukset)	
<i>Vähiten syrjinnän kokemuksia</i>	1.527*
<i>Eniten syrjinnän kokemuksia</i>	1.746**
Nagelkerke R²	0,302
N	2124
Merkitsevyystasot	*<0,05 **<0,01 ***<0,001

Kaikki mallissa olevat sosiodemografiset taustamuuttajat vaikuttavat analyysin tulosten perusteella tilastollisesti merkitsevästi siihen tuntee henkilö käsitteen demokratia vai ei, joskin asuinprovinssin luokista vain osa. Provinseista Keskinen (OR=2.127**), Rift Valley (OR=2.128**), Nyanza (OR=1.745*) sekä Nairobi (OR=1.911*) ovat asuinprovinssimuuttujan luokkia, joissa kaikissa on tilastollisesti merkitsevästi todennäköisempää tuntee demokratian merkitys kuin verokkiprovinssissa Rannikko. Myös sukupuoli vaikuttaa analyysin tulosten perusteella tilastollisesti merkitsevästi siihen, tuntee henkilö todennäköisemmin käsitteen demokratia vai ei. Miehillä on suurempi todennäköisyys tuntee käsite kuin naisilla (OR=2.636***). Ikä on niin ikään tilastollisesti merkitsevä muuttuja. Vanhempi tuntee demokratiakäsitteen merkityksen todennäköisemmin kuin nuorempi, vaikkakin todennäköisyys on erittäin pieni. (OR=1.012**). Koulutustaso vaikuttaa tulosten perusteella tilastollisesti merkittävästi siihen, tuntee henkilö todennäköisemmin käsitteen demokratia vai ei. Referenssikategoriaan ”ei peruskoulutusta” verrattuna keskiasteen koulutuksen saaneet tuntevat todennäköisemmin demokratiakäsitteen (OR=3.876***) ja korkeasti koulutetut vielä todennäköisemmin (OR=38.421***). Etninen tausta syrjinnän kokemusten perusteella on myöskin tilastollisesti merkitsevä selittävä tekijä. Kuuluminen ryhmiin ”vähinten syrjinnän kokemuksia” (OR=1.527*) sekä ”eniten syrjinnän kokemuksia” (OR=1.746**) nostaa todennäköisyyttä ymmärtää demokratiakäsitteen merkitys suhteessa referenssiryhmään ”keskimääräisiä syrjinnän kokemuksia”.

5.3. Keskeiset tulokset

Lineaarista regressioanalyysiä edeltävien aineiston kuvailujen tarkasteluista on nähtävissä, että vastaajat mieltävät Kenian keskimäärin enemmän demokraattiseksi kuin epädemokraattiseksi valtioksi. Tämä on nähtävissä edellä olevasta Kuviosta 3. Toisaalta kuviosta 2. nähdään, ettei huomattava osa vastaajista tunne termiä demokratia ylipäättään. Logistisen regressioanalyysin avulla oli mahdollista selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat tähän termin demokratia tuntemiseen. Analyysin perusteella erityisesti koulutuksen tasolla vaikuttaa olevan valtaisa merkitys käsitteen ymmärtämiselle, mutta lisäksi miehillä on jokseenkin parempi todennäköisyys demokratiakäsitteen tuntemiselle kuin naisilla. Taulukko 4. osoittaa, että kenialaiset, jotka kertovat tuntevansa demokratiakäsitteen, laajalti mieltävät sen tarkoittavan liberaalidemokratian mukaisia menettelyllisiä mekanismeja ja instituutioita sekä toisaalta yhdistävät siihen erilaisia yleisluontoisia positiivisia mielleyhtymiä.

Liitteessä 3. olevien demokratian institutionaalaisia ulottuvuuksia kuvailevien tilastojen perusteella aineiston vastaajien näkemykset näiden toimivuudesta jakautuvat varsin paljon. Siinä missä vaaliprosessin ja varsinkin kansalaisvapauksien suhteen vastaajat näkevät niiden toimivan enemmän hyvin kuin huonosti, oikeusvaltion osalta tilanne on päinvastainen. Hallinnon toimivuuden kansalaiset mieltävät kohtuulliseksi korkeimpien ja matalimpien arvojen jäädessä vähäisemmiksi. Myös suurella osalla niistä vastaajista, jotka ilmoittivat, etteivät ymmärrä käsitettä demokratia, on kuitenkin näkemys näiden erillisten demokratian ulottuvuuksien toimivuudesta.

Verrattaessa soveltuvien osin näitä liitteen 3. kuvailuja taulukon 1. kolmeen eri asiantuntija-arvioon Kenian demokratian tilasta, nähdään, että aineiston vastaajien näkemykset ovat osin samansuuntaisia. Aineiston vastaajien keskimääräinen arvio Kenian demokraattisuudesta on varsin lähellä EIU:n ja Freedom Housen indeksejä.²⁷ Oikeusvaltion osalta Freedom House arvioi Kenian tilanteen vielä huonommaksi kuin aineiston vastaajat. Hallinnon toimivuuden aineiston vastaajat mieltävät keskimäärin paremmaksi kuin Freedom Housen ja DPI:n indeksit, mutta heikommaksi kuin EIU:n indeksi. Suurin ero indeksien ja aineiston käsitysten välillä on kansalaisvapauksien toteutumisessa, sillä aineiston vastaajat kokevat niiden toteutuvan keskimäärin paljon paremmin kuin indekseissä.

Tutkielmani lineaarisen regressioanalyysin keskeisin tulos on se, että etniset ryhmät, ryhmien perinteiset asuinalueet sekä käsitykset demokratiasta kohtaavat Keniassa, joskaan näiden keskinäinen dynamiikka ja riippuvuussuhteet eivät täysin lineaarisia olekaan. Analyysin perusteella on oletettavaa, että eniten syrjintää kohdanneiden etnisten ryhmien edustajien mielissä Kenia ei näyttäyty yhtä demokraattisena kuin vähemmän syrjintää kohdanneiden. Tätä tulosta sekä etnisen ryhmän ja asuinalueen välisen suhteen merkitystä vankistaa havainto siitä, että läntisessä provinssissa Kenian ei katsota olevan niin demokraattinen kuin referenssikategoriana olleessa Nairobissa. Läntinen provinssi on taulukon 3. mukaan on varsin Luhya-valtainen, ja toisaalta Luhya on taulukon 6. mukaan yksi eniten syrjinnän kokemuksia omaavista etnisistä ryhmistä. Myöskään Rannikon Mijikendan-provinssissa Keniaa ei mielletä yhtä lailla demokratiaksi kuin Nairobissa. Vaikka Mijikendan olen luokitellut keskimääräisiä

²⁷ Kenian demokraattisuutta mittaavan summamuuttujan havaintoyksiköiden keskiarvo on 3,34 asteikolla 0-7, EIU:n indeksi 5,11/10 ja Freedom Housen 48/100.

syrjinnän kokemuksia kohdanneeksi ryhmäksi, on tämänkin ryhmän edustajat kokeneet varsin laajalti syrjintää. Toisaalta voidaan olettaa, että vähiten syrjinnän kokemuksia kohdanneet ryhmät eivät ole keskenään samankaltaisia, vaan etnisten ryhmien välillä on eroa siinä, kuinka demokratia Keniassa mielletään. Keskisessä provinssissa, joka on varsin Kikuyu-valtainen provinssi, Kenian ei niinkään katsota olevan demokraattinen kuin Nairobissa. Toisaalta Itäisessä provinssissa, jonka enemmistön muodostavat Kikuyun tavoin vähiten syrjinnän kokemuksia kohdannut Meru / Embu sekä Kamba, Kenia mielletään tilastollisesti merkitsevästi demokraattisemmaksi kuin Nairobissa.

Tutkielmani lineaarisen regressioanalyysistä saatujen tulosten perusteella voidaan lisäksi todeta voimakas korrelaatio. Demokratian eri instituutionaalisten ulottuvuuksien pitäminen toimivina lisää positiivisten näkemysten todennäköisyyttä Kenian demokraattisuudesta. Mitä reilumpina ja vapaampina edellisiä vaaleja vastaaja aineiston perusteella pitää sitä demokraattisemmaksi vastaaja Kenian mieltää. Samalla tavoin tilastollisesti merkitsevästi myös positiivisemmat käsitykset hallinnon toimivuudesta, oikeusvaltiosta sekä kansalaisvapauksista selittävät analyysissä demokratiamyönteisempiä käsityksiä Keniasta kuin referenssikategorioina olleet heikoimmat näkemykset demokraattisista instituutioista. Voimakkaimmin Kenian demokraattisuutta suhteessa heikkoihin käsityksiin demokratiainstituutiosta selittää positiivisimmat käsitykset hallinnon toimivuudesta sekä vaaliprosessin toimivuudesta. Demokratiainstituutioista kansalaisaktiivisuus ei selitä tilastollisesti merkitsevästi kansalaisten demokratiakäsityksiä. Myöskään sosiodemografisista taustamuuttujat ikä, sukupuoli tai koulutustaso ei tilastollisesti merkitsevästi selitä kenialaisten käsityksiä Kenian demokratiasta.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tarkoitus on ollut selvittää, millainen demokratia Kenian on. Olen lähestynyt tutkimuskysymystä tutkimalla, kuinka kenialaiset demokratiansa kokevat ja mikä selittää kokemusta, mutta myös selvittämällä, minkälainen Kenian poliittinen järjestelmä on. Tutkielmassani en löytänyt yksiselitteistä vastausta tutkimuskysymykseen, vaan Kenian demokratia näyttäytyy monitulkintaisena kokonaisuutena. Ylipäätään sille, mitä demokratialla tarkoitetaan, kenialaiset antavat todella moninaisia merkityksiä ja tulkintoja, eikä merkittävä

osa kansalaisista tunne käsitettä ylipäättään. Lisäksi kansalaisten käsitys siitä, kuinka demokraattinen yhteiskunta Kenia on, vaihtelee myös suuresti. Tutkielmani tulokset osoittavat kansalaisten olevan keskimäärin samoin linjoilla johdannossa esitetyn väitteen kanssa. Sen mukaan valtioinstituutiot eivät hyvä hallinnon periaatteet toimi vapaan demokratian edellyttämällä tavalla Keniassa. Pitkän aikavälin tarkastelu koskien Freedom Housen ja EIU:n asiantuntija-arvioita Kenian demokratiasta paljastaa Kenian demokratisoitumisen polkevan paikallaan. Näissä asiantuntija-arvioissa Kenia määritellään osittain vapaaksi demokratiaksi sekä virheellisen demokratian ja autoritäärisen järjestelmän yhdistelmäksi niin sanotuksi hybridijärjestelmäksi. Toisin sanoen Kenia on valtio, jossa on demokratian edellyttämiä instituutioita, mutta ne eivät toimi demokratian edellyttämällä tavalla.

Tutkielman alussa todettiin, että demokratia voidaan mieltää kuvailevana käsitteenä, siinä missä arvottavassakin normatiivisessa merkityksessä. Tutkielmani perusteella vaikuttaa siltä, että suuri joukko kenialaisia mieltää demokratian ensisijaisesti kuvailevana käsitteenä. Kenialaisten näkemys siitä, mitä demokratia on, ei näyttäisi pelkistyvän vain vaalidemokratiaksi tai Schumpeteriläiseksi kamppailuksi äänistä, vaan demokratialle annetaan paljon vaalidemokratiaa laajempia liberaaleja tulkintoja. Toisaalta demokratia näyttää tuottavan osalle kansalaisista lähinnä erilaisia positiivisia miellelyhtymiä. Tämä tukee väitettä, että demokratialla on nykypäivänä varsin myönteinen kaiku. Kuitenkin lisätutkimukset sen selvittämiseksi, mitä nämä ylipäänsä hyvää tuottavat tulkinnat demokratiasta Kenian kansalaisten keskuudessa tarkoittavat, on edellytys sille, että voidaan esittää toimenpide-ehdotuksia Kenian demokratisoimiseksi. Demokratia voidaan nähdä vain ihanteena ja hyvää tuottavana päämäärä, jota kohden pyrkii erittelemättä sen tarkemmin, miksi siihen tähdätään. Se kuinka demokratia käsitetään, vaikuttaa suuresti siihen, kuinka järjestelmästä voidaan saada demokraattisempi ja legitimiimpi kansalaisten mielissä.

Yhtenä Kenian demokratiaan merkittävästi vaikuttavana tekijänä voidaan pitää erästä Kenian yhteiskunnan erityispiirteistä: voimakas ja varsin politisoitunut sosiokulttuurinen pluralismi. Olen esittänyt, että etniset ryhmät ovat olleet eriarvoisessa asemassa Keniassa sen mukaan, ovatko niiden suosimat puolueet olleet osana voittavia hallituskoalitioita. Yksi lineaarisen regressioanalyysin ja koko tutkielman kiehtovimmista tuloksista on se, että eriarvoistuminen näkyy tutkimuksessani laajoina kokemuksina hallituksen harjoittamasta syrjinnästä niissä etnisissä ryhmissä, jotka eivät pitkässä juoksussa ole päässeet käsiksi valtiovaltaan. Lisäksi näiden etnisten ryhmien edustajat kokevat Kenian demokraattisuuden heikompana kuin

vähemmän syrjinnän kokemuksia omaavat ryhmät. Nämä tulokset tukevat tutkielman teoriaosiosta kumpuavaa väitettä, että saman yhteiskunnan sisällä elävien kenialaisten käsitykset demokratiasta vaihtelevat sen perusteella, mihin etniseen ryhmään nämä kuuluvat.

Pyrkiessäni selvittämään vastausta tutkimuskysymykseeni, millainen demokratia Kenia on, esiin nousee varsin relevantti jatkokysymys, miksi Kenian demokratisoituminen ei etene. Dahl (1998) on esittänyt tutkimuksissaan demokratisoitumisen edellytyksiksi muun muassa vaatimuksen heikosta sosiokulttuurisesta pluralismista, uskon demokratiaan sekä vahvan poliittisen kulttuurin (Dahl 1998, 145–165). Tämä sosiokulttuurista pluralismia koskeva vaade ei selvästikään toteudu Keniassa. Demokratiauskon osalta on huomioitava, että en tässä tutkielmassa selvittänyt pitävätkö kenialaiset demokratiaa tavoiteltavana asiointilana, saati parempana vaihtoehtona suhteessa vaihtoehtoihin järjestelemiin. Näiden seikkojen rajaaminen tutkielman analyysien ulkopuolelle eittämättä heikentää tulosten arvoa. Voihan olla, että kenialaiset eivät pidä demokratiaa arvossa, ja demokratisoitumisen edistymisen vaikeudet voivat osittain selittyä sillä, etteivät kansalaiset välttämättä edes halua Keniasta demokratiaa. En myöskään ole selvittänyt käytössä olevan FPTP-vaalitavan kannatusta kansalaisten keskuudessa. Näiden elementtien tutkiminen edelleen olisi merkityksellistä, jotta voidaan laajentaa ymmärrystä kansalaisten käsityksistä koskien demokratiaa ja sen arvoa.

Demokraattisen poliittisen kulttuurin kehittymistä Keniassa rajaavat uuspatrimoniaaliset vallan ulottuvuudet, joiden yhteiskunnassa vallitsevina syvärakenteina voidaan katsoa merkittävästi hidastavan demokratisoitumista. Niin korruptio, klientelismi kuin ”Big Man” -presidentialismi ovat tässä tutkimuksessa esitelty merkittävinä valtiohallintoon vaikuttavina tekijöinä. Kysymykseen siitä, heijastuvatko nämä ulottuvuudet kenialaisten käsityksiin demokratiasta, tässä tutkielmassa ei olla suoraan vastattu. Vaikka nämä ulottuvuudet ovat hankalasti operationalisoitavissa, klientelismien läsnäolo voidaan havaita lineaarisen regressioanalyysin tuloksista välillisesti. Tulokset koskien merkittäviä etnisiä jakoja ja heikkoja poliittisia instituutioita, sekä Keniassa tapahtuva resurssien epätasainen jakautuminen ja valtion heikko kyky tuottaa julkishyödykkeitä yhdistettynä ryhmien välisiin väkivaltaisuuksiin viittaavat klientelisitisten isäntä–renki -suhteiden merkittävään vaikutukseen yhteiskunnassa. Uuden perustuslain yksi tarkoitus on ollut vähentää uuspatrimoniaalisten vallan ulottuvuuksien vaikutusta valtiohallintoon ja yhteiskuntaan laajemmin. Kuitenkaan tämän tutkielman perusteella perustuslain käyttöönnotosta ei toistaiseksi ole seurannut havaittavaa demokratisoitumisen edistymistä.

Olen lähestynyt Keniaa yhtenä esimerkkitapauksena kehittyvien maiden demokratisoitumisen ja sitä rajoittavien tekijöiden näkökulmasta. Mitä nämä Kenian demokratiasta kertovat tulokset merkitsevät laajemmassa demokratisoitumisen viitekehyksessä kansalaisten, demokratian ja valtion välisille suhteille? Tässä tutkimuksessa olen osoittanut positiivisen korrelaation kansalaisten käsityksissä demokratian institutionaalisten ulottuvuuksien toimivuuden ja valtion demokraattisuuden välillä. Demokratisoitumista käsitelleessä luvussa tuotiin esiin, ettei demokratisoitumiselle pystytä esittämään yhtenäistä ja universaalia teoreettista viitekehystä, vaan eri ulottuvuudet vaikuttavat eri tavoin valtioista riippuen. Kuitenkin tämän korrelaation havaitseminen Keniassa on seikka, jonka yleistettävyyden testaaminen muissakin kehittyvissä maissa voisi parhaimmillaan osoittaa demokratisoitumisen kannalta olennaisia säännönmukaisuuksia kehittyvissä maissa. Täytyy pitää mielessä, että tutkimukseni analyysit eivät paljasta mitään tekijöistä, jotka vaikuttavat kansalaisten käsityksiin näistä demokratiaan liitettävistä instituutioista. Näiden tekijöiden selvittäminen tarjoaisi työkaluja demokratisoitumisen edistämiseksi Keniassa ja laajemmin kehittyvissä maissa.

Molempien tutkielmani regressioanalyysien selitysaste nousi jokseenkin korkeaksi, ja mallit paljastivat varsin paljon tilastollisesti merkitseviä riippuvuussuhteita. Samoin tutkielmassa käytetyn Afrobarometri-aineiston otoskoko ja edustavuus olivat Kenian osalta riittäviä, jotta analyysin tulosten pohjalta on periaatteessa mahdollista tehdä oletuksia koskien koko Kenian väestöä. Yleistysten tekemistä tulee kuitenkin harkita ja arvioida tarkkaan, sillä tutkielmani lineaariseen regressioanalyysiin vastasi joukko kenialaisia, jotka eivät tienneet tai ymmärtäneet demokratiakäsitetä ollenkaan. Tämän lisäksi aineiston heikkoudeksi voidaan lukea se, että demokratiakäsitysten luokittelu oli tehty aineiston kerääjien toimesta ilman, että kriteereitä ja luokittelumekanismia olisi ilmoitettu. Tämän vuoksi on syytä suhtautua varauksella tähän annettuun melko tarkkaan jaotteluun kansalaisten antamista merkityksistä demokratialle. On myös syytä huomioida, että tutkielman analyyseissä vastaajien varallisuutta tai tulotasoa ei huomioitu. Resurssien jakautumisella valtiossa on paljon merkitystä demokratian asteeseen (Vanhanen 2003, 183). Siispä tämän ulottuvuuden puuttuminen analyyseistä on merkittävä tutkimuksen rajoite.

Tässä tutkimuksesta en kiinnittänyt huomiota esimerkiksi Kenian talouteen, uskontoihin tai poliittisiin puolueisiin. Nämä ovat tekijöitä, jotka voisivat hyvinkin nostaa analyysieni mallien kokonaiselityksastetta. En myöskään tutkinut, kuinka ulkopuolinen vallankäyttö vaikuttaa

Kenian sisäisiin asioihin tai demokratisoitumiseen. Näiden seikkojen selvittäminen voisi tarjota uusia tulokulmia käsityksiin siitä, millainen demokratia ja laajemmin yhteiskunta Kenia on. Ylipäätään kehittyvissä Afrikan maissa tarvittaisiin paljon lisätutkimusta demokratisoitumisen edistämiseksi. Esimerkiksi Laakson (2011) mukaan puoluelaitoksen institutionalisoitumisen tutkiminen olisi tärkeää, sillä esimerkiksi opposition asema lainvalmistelussa on alue, josta Afrikasta ei vielä ole systemaattista tietoa (Laakso 2011, 114).

Lopuksi

Monissa kehittyvissä Afrikan maissa länsimaisen demokratiakäsitysten soveltaminen esimerkiksi monipuoluejärjestelmän muodossa ei ole edistänyt mainittavasti demokratiaa monipuoluejärjestelmän lyhyen olemassaolon aikana (Laakso 2011; Wrong 2009). Voidaankin kysyä, onko länsimaisten poliittisten järjestelmien ja demokratia-ajatusten kopiointi sellaisenaan afrikkalaisiin yhteiskuntiin mielekästä. Tällaisen toiminnan voidaan katsoa toimivan vain uusina iteraatioina samasta ongelmallisesta länsimaissa kehitettyjen teorioiden suorasta soveltamisesta, kuin mitä vahinkoa 1980-luvulla yksityistämisen- ja uusliberalisaatiohuumassa kansainvälisen valuuttarahaston johdolla tehtiin Afrikan taloudelle. (ks. esim. Berg 1981; Helleiner 1983; Dembele 2004; Skarstein 2010).

Pyrkimykset kehittyvien Afrikan maiden demokratisoimiseksi ja teorioiden soveltaminen käytäntöön täytyisi tapahtua enemmän afrikkalaisin ehdoin. Tämä edellyttää parempaa paikallisten erityspiirteiden ja käytänteiden tuntemusta. Esimerkiksi Keniassa yritetään vieläkin istuttaa monipuoluejärjestelmää ja saada se toimimaan nimenomaan FPTP-järjestelmän puitteissa, mikä edistää suurten puolueiden ja etnisten ryhmien valtaa. Kuitenkaan Durvergerin lain mukaista FPTP-järjestelmän muodostavaa kahden vahvan keskenään kilpailevan puolueen järjestelmää Keniaan ei ole muodostunut. On ajatuksia herättävää, että FPTP-järjestelmä ei ole ottanut toimiakseen Keniassa, kuten se toimii Iso-Britanniassa, josta vaalitapa Keniaan on tuotu. Näin ollen on mielekästä kysyä, onko FPTP:n perinteen jatkaminen monipuoluejärjestelmässä kannattavaa, jos sen halutaan toimivan tehokkaasti huomioiden vähemmistöjä ja marginaalisia etnisiä ryhmiä, eli luovan tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIINEISTO

Instituutioaineistot

Africa Studies Center (2018), “Kenya – Ethnic Groups”. East African Living Encyclopedia. University of Pennsylvania. Saatavissa: <https://www.africa.upenn.edu/NEH/kethnic.htm>, luettu 8.8.2018.

Afrobarometer (2017), “Data codebook for a Round 6 Afrobarometer survey in 36 African countries”. Tammikuu 2017. Saatavissa: <http://afrobarometer.org/data/merged-data>, luettu 30.10.2017.

CIA The World Factbook (2018), “Kenya”. Saatavissa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ke.html> luettu 10.9.2018.

Commonwealth Observer Group (2013), “Kenya General Elections”. Saatavissa: <http://thecommonwealth.org/sites/default/files/news-items/documents/KenyaCOGFinalReport.pdf>, luettu 12.2.2018.

Democracy Perception Index (2018), “Democracies are losing the hearts and minds of their citizens, world’s largest study on trust in government finds”. Saatavissa: <http://www.allianceofdemocracies.org/initiatives/the-copenhagen-democracy-summit/press-release-dpi/>, luettu 30.7.2018.

EIU Democracy Index (2017), “Free Speech Under Attack”. Saatavissa: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>, luettu 26.6.2018.

Erdmann, Gero & Ulf Engel (2006), “Neopatrimonialism Revisited – Beyond a Catch-All Concept” GIGA Research Program: Working Paper 16. Saatavissa: <https://www.giga-hamburg.de/>, luettu 8.8.2018.

Freedom House (2018a), “Freedom in the World 2018”. Saatavissa: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>, luettu 27.6.2018.

Freedom House (2018b), “Kenya: Profile”. Saatavissa: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/kenya>, luettu 27.6.2018.

Hydén, Göran (2010), “Political accountability in Africa: is the glass half-full or half-empty?” Working Paper 6. Lontoo: Africa Power and Politics Programme. Saatavissa: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08b08e5274a31e0000914/app-working-paper-6.pdf>, luettu 16.3.2018.

IDEA (2005), “Electoral System Design: The New International IDEA Handbook”. Käsikirja heinäkuu 2005. Saatavissa: <https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-system-design-new-international-idea-handbook>, luettu 18.7.2018.

Kenya National Bureau of Statistics (2010), “The 2009 Kenya Population and Housing Census Volume II – Population and Household Distribution by Social Economic Characteristics”. Elokuu 2010. Saatavissa: <https://www.knbs.or.ke/2009-kenya-population-and-housing-census-volii-population-and-household-distribution-by-social-economic-characteristics/>, luettu 10.9.2018.

Lodge, Guy & Glenn Gottfried (2011), "Worst of Both Worlds: Why First Past the Post no longer works". Institute for Public Policy Research Report. Saatavissa: <https://www.ippr.org/publications/worst-of-both-worlds-why-first-past-the-post-no-longer-works>, luettu 18.7.2018.

Maailmanpankki (2017), "The World Bank in Kenya: Overview." Viimeksi päivitetty 10.10.2017. Saatavissa: <http://www.worldbank.org/en/country/kenya/overview>, luettu 8.11.2017.

Population Reference Bureau (2011), "Kenyan Population Data Sheet 2011". Saatavissa: <http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2011/kenya-population-data-sheet-2011.aspx>, luettu 10.9.2018.

Teorell, Jan, Michael Coppedge, Svend-Erik Skaaning & Staffan Lindberg (2016), "Measuring Electoral Democracy with V-Dem Data: Introducing a New Polyarchy Index". V-Dem Working Paper 2016 25. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2740935>, luettu 28.6.2018.

Transparency International (2018), "Corruption Perceptions Index 2017". Saatavissa: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017#table, luettu 10.10.2017.

Ulkoministeriö (2016), "Kenian kaupallisen toimintaympäristön syksy". 5.10.2016. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=352467&nodeid=44879&contentlan=1&culture=fi-FI>, luettu 8.11.2017.

UNCTAD (2015), "Then and Now: Reimagining Africa's Future: Catalysing Investment for Transformative Growth". UNCTAD/OSG/2015/1 Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu. Saatavissa: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/osg2015d1_en.pdf, luettu 3.4.2018.

World Atlas (2018), "Largest Ethnic Groups In Kenya". 6.6.2018. Saatavissa: <https://www.worldatlas.com/articles/largest-ethnic-groups-in-kenya.html>, luettu 12.6.2018.

World Trade Press (2010), "Tanzania Society and Culture Complete Report". Raportti. Petaluma: World Trade Press. Saatavissa: <http://site.ebrary.com/lib/anthsoctitles/docDetail.action?docID=10389355>, luettu 15.8.2018.

Väitöskirjat

Warioba, Isabela Moses (2011), "The First-Past-The-Post electoral system versus proportional representation in Africa: A comparative analysis". Väitöskirja 31.10.2011 Mosambikissa. Saatavissa: [http://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/18651/Warioba_First\(2011\).pdf](http://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/18651/Warioba_First(2011).pdf), luettu 18.7.2018.

Kandidaatintutkielmat

Koivisto, Tuomas (2016), "Kansalaisten näkemys kansanedustajien vastuunalaisuudesta Keniassa ja Tansaniassa". Kandidaatintutkielma 22.4.2016 Tampereella.

Lait ja asetukset

Kenian perustuslaki (2010). Saatavissa: <http://www.kenyalaw.org/lex/actview.xql?actid=Const2010>, luettu 16.12.2018.

Sanomalehdet

Dembele, Demba Moussa (2004), "The International Monetary Fund and World Bank in Africa: A 'disastrous' record." Pambazuka 23.9.2004. Saatavissa: <https://www.pambazuka.org/governance/international-monetary-fund-and-world-bank-africa-disastrous-record>, luettu 30.10.2017.

Lynch, Gabrielle (2014), "Kenya has more than 42 tribes, so why is this still the magic number?" Daily Nation 12.9.2014. Saatavissa: <https://mobile.nation.co.ke/blogs/Kenya-has-more-than-42-tribes/-/1949942/2450876/-/format/xhtml/-/hiqqpe/-/index.html> luettu, 30.8.2014.

Mamdani, Mahmood (2013), "Kenya 2013: The ICC election." Al Jazeera 15.3.2013. Saatavissa: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2013/03/20133982222657687.html> luettu, 26.8.2018.

Mohamed, Hamza (2017), "Kenyan elections: The ethnicity factor." Al Jazeera 6.8.2017. Saatavissa: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/08/kenyan-elections-ethnicity-factor-170806081143385.html> luettu 26.8.2018.

Mosoku, Geoffrey & Moses Njagih (2012), "Raila, Kalonzo seal deal as Mudavadi joins Uhuru, Ruto." Standard Media 5.12.2012. Saatavissa: https://www.standardmedia.co.ke/?articleID=2000072150&story_title=Kenya-Raila,-Kalonzo-seal-deal-as-Mudavadi-joins-Uhuru,-Ruto, luettu 26.8.2018.

Nyambura, Zipporah (2017), "In Kenya, politics split on ethnic divide." Deutsche Welle 26.10.2017. Saatavissa: <https://www.dw.com/en/in-kenya-politics-split-on-ethnic-divide/a-37442394>, luettu 26.8.2018.

Rodrigues, Patricia (2016), "High-Profile Prosecutions Will Not Solve Kenya's Corruption Problem." Forbes 6.6.2018. Saatavissa: <https://www.forbes.com/sites/riskmap/2018/06/06/high-profile-prosecutions-will-not-solve-kenyas-corruption-problem/#2ddcd82c184e>, luettu 9.8.2018.

Sanga, Benard (2014), "Are outsiders slowly taking over leadership at the Coast?" Standard Media 25.1.2014. <http://www.standardmedia.co.ke/article/2000103126/are-outsiders-slowly-taking-overleadership-at-the-coast?articleID=2000103126>, luettu 24.8.2018.

Tasker, Peter (2016), "The flawed 'science' behind democracy rankings." Nikkei Asian Review 25.2.2016 Saatavissa: <https://asia.nikkei.com/NAR/Articles/Peter-Tasker-The-flawed-science-behind-democracy-rankings>, luettu 26.7.2018.

KIRJALLISUUS

Acemoglu, Daron, James Robinson & Thierry Verdier (2004), “Kleptocracy and Divide-and-Rule: Model of Personal Rule”, *Journal of the European Economic Association*. 2 (2–3): 162–192.

Acemoglu, Daron, Suresh Naidu, Pascual Restrepo & James Robinson (2014), “Democracy Does Cause Growth”. National Bureau of Economic Research Working Paper no. 20004.

Ágh, Attila (2018) “Decline of Democracy in the ECE and the Core-Periphery Divide: Rule of Law Conflicts of Poland and Hungary with the EU”, *Journal of Comparative Politics*. 11 (2): 30–48.

Akech, Migai (2010), “Institutional Reform in the New Constitution of Kenya”. International Center for Transitional Justice.

Akech, Migai (2011), “Abuse of Power and Corruption in Kenya: Will the New Constitution Enhance Government Accountability”, *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 18 (1): 341–394.

Alwy, Alwiya & Susanne Schech (2004), “Ethnic Inequalities in Education in Kenya”, *International Education Journal* 5 (2): 266–274.

Anckar, Carsten (2011), *Religion and Democracy: A Worldwide Comparison*. London & New York: Routledge.

Atieno-Odhiambo, Elisha Stephen (2002) “Hegemonic Enterprises and Instrumentalities of Survival: Ethnicity and Democracy in Kenya”, *African Studies*. 61 (2): 223–249.

Bayart, Jean- François (1993), *The State in Africa: The Politics of the Belly*. New York: Addison Wesley Longman Publishing.

Berg, Elliot (1981), *Accelerated development in sub-Saharan Africa: an agenda for action*. Washington D.C.: World Bank.

Berg-Schlosser, Dirk (2006) “Introduction”. Teoksessa: Berg-Schlosser, Dirk (toim.), *Democratization: The state of the art*, Opladen & Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers, 15–31.

Berg-Schlosser, Dirk (2015) “The Emergence of Democracy: Forces and Counter-forces”, *Government and Opposition*. 50 (3): 336–363.

Berman, Bruce J. (1998) “Ethnicity, Patronage and the African State: The Politics of Uncivil Nationalism”. *African Affairs*. 97: 305–341.

Bratton, Michael & Nicolas Van de Walle (1997), *Democratic Experiments in Africa: Regime Transitions in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bratton, Michael (2007), “Formal Versus Informal Institutions in Africa”, *Journal of Democracy*. 18 (3): 96–110.

Burnell, Peter (2008), “The Relationship of Accountable Governance and Constitutional Implementation, with Reference to Africa”, *Journal of Politics and Law*. 1 (2): 10–24.

Chirwa, Danwood Mzikenge & Lia Nijzink (2012), “Accountable government in Africa: Introduction”. Teoksessa Chirwa, Danwood Mzikenge & Lia Nijzink (toim.), *Accountable*

- Government in Africa: Perspectives from Public Law and Political Studies*. New York: United Nations University Press, 1–12.
- Dahl, Robert Alan (1971), *Polyarchy: participation and opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert Alan (1989), *Democracy and Its Critics*. New Haven & London: Yale University Press.
- Dahl, Robert Alan (1998), *On democracy*. New Haven and London: Yale University Press.
- Dahl, Robert Alan (2006) *On Political Equality*. New Haven & London: Yale University Press.
- Denk, Thomas & Daniel Silander (2011), “Problems in paradise? Challenges to future democratization in democratic states”, *International Political Science Review*. 33 (1): 25–40.
- Diamond, Larry (1989), “Beyond autocracy: Prospects for democracy in Africa”, *Beyond Autocracy in Africa*. Atlanta: Emory University.
- Diamond, Larry & Svetlana Tsalik (1999), “Size and democracy: The case for decentralization”. Teoksessa Diamond, Larry (toim.), *Developing democracy: Towards consolidation*, Baltimore, MD: The John Hopkins University Press, 117-160.
- Duverger, Maurice (1965), *Poliittiset järjestelmät*. Suomentanut Jussi Teljo. Helsinki: WSOY.
- Ekeh, Peter Palmer (1990), “Social Anthropology and Two Contrasting Uses of Tribalism in Africa”, *Comparative Studies in Society and History* 32 (4): 660-700.
- Field, Andy (2009), *Discovering Statistic Using SPSS (and sex and drugs and rock ‘n’ roll)*. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Fukuyama, Francis (2014a), “States and democracy”, *Democratization* 21 (7): 1326–1340.
- Fukuyama, Francis (2014b), *Political Order and Political Decay*. pp. 287-288.
- Galbreath, David (2012), “Securitizing Democracy and Democratic Security: A Reflection on Democratization Studies”, *Democracy and Security* 8. (1): 28-42.
- Girling, John (2002), *Corruption, Capitalism and Democracy*. London: Routledge.
- Graziano, Luigi (1973), “Patron-Client Relationships in Southern Italy”, *European Journal of Political Research*. 1 (1): 3–34.
- Grosz-Ngaté, Maria, John Hanson & Patrick O'Meara (2014), “Introduction”. Teoksessa Grosz-Ngaté, Maria, John Hanson & Patrick O'Meara (toim.), *Africa*. Bloomington: Indiana University Press, 1–6.
- Ghai, Yash (1988), “Constitution Making and Decolonisation”. Teoksessa: Ghai, Yash (toim.) *Law, Politics and Government in the Pacific Island States*, Suva, Fiji: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific, 1–53.
- Hadenius, Axel (1992), *Democracy and Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helleiner, G. K. (1983), “The IMF and Africa in the 1980s” *Essays in International Finance*. 152: 1–28.
- Hornsby, Charles (2011), *Kenya, A History Since Independence*. New York: I. B. Tauris Publishers.

- Huntington, Samuel P. (1984), "Will More Countries Become Democratic?" *Political Science Quarterly*. 99: 193–218.
- Huntington, Samuel P. (1991), *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman and London: University of Oklahoma Press.
- Ijiri, Yuji (1975), *Theory of Accounting Measurement*. Sarasota: American Accounting Association.
- Invernizzi-Accetti, Carlo & Fabio Wolkenstein (2017), "The Crisis of Party Democracy, Cognitive Mobilization, and the Case for Making Parties More Deliberative", *The American Political Science Review*. 111 (1): 97–109.
- Jackson, Robert H. & Carl Gustav Rosberg (1986), "Sovereignty and Underdevelopment: Juridical Statehood in the African Crisis", *Journal of Modern African Studies*. 24 (1): 1–31.
- Jokivuori, Pertti & Risto Hietala (2007), *Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo: WSOY.
- Jokivuori, Pertti & Risto Hietala (2014), *Määrällisiä tarinoita: monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Docendo.
- Kagwanja, Peter & Roger Southall (2009), "Introduction: Kenya – A democracy in retreat?" *Introduction: Kenya – A democracy in retreat?* 27 (3): 259–277.
- Kamungi, Prisca & Jacqueline M. Klopp (2007) "Failure to Protect: Lesson from Kenya's IDP Network", *Forced Migration Review* 28: 52–53.
- Klopp, Jacqueline M. (2002) "Can Moral Ethnicity Trump Political Tribalism? The Struggle for Land and Nation in Kenya", *African Studies* 61 (2): 269-294.
- Kpundeh, Sahr J. (2004), "Corruption and Corruption Control," Teoksessa Gyimah-Boadi, Emmanuel (toim.), *Democratic Reform in Africa: The Quality of Progress*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 121– 140.
- Kramon, Eric & Daniel N. Posner (2011), "Kenya's New Constitution", *Journal of Democracy*. 22 (2): 89–103.
- Laakso, Liisa (1997), "Afrikka ja politiikan kriisi", *Kosmopolis*. 27 (1): 5–22.
- Laakso, Liisa (2011), Poliittiset vapaudet kasvavat hitaasti. Teoksessa Teppo, Annika (toim.), *Afrikan Aika: Näkökulmia Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan*, Helsinki: Gaudeamus, 97–116.
- Lane, Eric & Michael Oreskes (2008), *The Genius of America: How the Constitution Saved Our Country, and Why It Can Again*. Nelson A Rockefeller Institute of Government.
- Lemarchand, René (1972), "Political Clientelism and Ethnicity in Tropical Africa: Competing Solidarities in Nation-Building", *American Political Science Review* 66: 68–90.
- Lerner, Daniel (1958), *the Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. Toronto: Collier-Macmillan Canada.
- Lijphart, Arend (2011), "Democratic Quality in Stable Democracies", *Society* 48 (1): 17–18.
- Lindberg, Staffan I. (2006), *Democracy and Elections in Africa*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

- Lipset, Seymour Martin (1960), *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday & Company.
- Lonsdale, John (1994), "Moral Ethnicity and Political Tribalism". Teoksessa Kaarsholm, Preben & Jan Hultin (toim.), *Inventions and Boundaries: Historical and Anthropological Approaches to the Study of Ethnicity and Nationalism*. Roskilde: Occasional Paper, 131–150.
- Lynch, Gabrielle (2011), *I Say to You: Ethnic Politics and the Kalenjin in Kenya*. Chicago ja Lontoo: The University of Chicago Press.
- Löytty, Olli & Anna Rastas (2011), Afrikka Suomesta katsottuna. Teoksessa Teppo, Annika (toim.), *Afrikan Aika: Näkökulmia Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan*, Helsinki: Gaudeamus, 23–38.
- Meredith, Martin (2011), *State of Africa: A History of the Continent Since Independence*. Simon and Schuster.
- Mozaffar, Shaheen, James R. Scarritt & Glen Galaich (2003), "Electoral Institutions, Ethnopolitical Cleavages, and Party Systems in Africa's Emerging Democracies", *The American Political Science Review* 97 (3): 379–390.
- Mulli, Lucy (1999), "Understanding election clashes in Kenya, 1992 and 1997", *African Security Review* 8 (4): 75–80.
- Mungai, Kibe (2007), "The Law and Leadership: The Post-Colonial Experience in Kenya". Teoksessa Njogu Kimani (toim.), *Good Governance and Development: Toward Quality Leadership in Kenya*. Nairobi: Twaweza Communications, 50–103.
- Nasong'o, Shadrak Wanjala & Godwin R. Murunga (2007), "Prospects for Democracy in Kenya". Teoksessa Murunga, Godwin R. & Shadrak Wanjala Nasong'o (toim.), *Kenya: The Struggle for Democracy*. London: Zed Books. 3–16.
- Oucho, John Oyaro (2002), *Undercurrents of Ethnic Conflict in Kenya*. Leiden: Brill Academic Publishers.
- Oyugi, Walter O. (2000), *Politicised Ethnic Conflict in Kenya A Periodic Phenomenon*. Addis Ababa.
- Paloheimo, Heikki (2006), Asenteet poliittisia instituutioita ja toimijoita kohtaan. Teoksessa Borg, Sami (toim.), *Suomen demokratiaindikaattori*, Oikeusministeriö, 128–153.
- Pateman, Carole (1970), *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pennock, Ronald J. (1952), "Responsiveness, Responsibility, and Majority Rule", *the American Political Science Review* 46 (3): 790–807.
- Pennock, Ronald J. (1979), *Democratic Political theory*. Princeton: Princeton University Press.
- Posner, Daniel N. (2005), *Institutions and Ethnic Politics in Africa*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Putnam, Robert (1993), *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Ringin, Stein (2007) *What Democracy Is For: on Freedom and Moral Government*. Princeton: Princeton University Press.

- Ringen, Stein (2008), “Robert A. Dahl: Defender of Democracy“, *Society* 45: 283–287.
- Robinson, Amanda Lea (2017), “Ethnic Diversity, Segregation and Ethnocentric Trust in Africa”, *British journal of political science*. 1–23.
- Schumpeter, Joseph (1992), *Capitalism, Socialism & Democracy*. London: Routledge.
- Setälä, Maija (2003), *Demokratian arvo: teorian, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Skarstein, Rune (2010), Smallholder agriculture in Tanzania – Can economic liberalization keep its promises? Teoksessa Havnevik, Kjell & Aida C. Isinika (toim.) *Tanzania in Transition: From Nyerere to Mkapa*, Dar es Salaam: Mkuki na Nyota Publishers, 99–130.
- Throup, David & Charles Hornsby (1998), *Multi-Party Politics in Kenya: The Kenyatta & Moi States & the Triumph of the System in the 1992 Election*. London: James Currey.
- Tordoff, William (1984), *Government and politics in Africa*. Bloomington: Indiana University Press.
- Tordoff, William (2002), *Government and politics in Africa*. Bloomington: Indiana University Press.
- Tripp, Aili-Mari (2000), “Political Reform in Tanzania: The Struggle for Associational Autonomy”, *Comparative Politics*. 32 (1): 191–214.
- Van de Walle, Nicolas (1999), “Economic Reform in a Democratizing Africa”, *Comparative Politics* 32 (1): 21–41.
- Van de Walle, Nicolas (2003), “Presidentialism and Clientelism in Africa’s Emerging Party Systems”, *Journal of Modern African Studies* 41 (2): 297–321.
- Vanhanen, Tatu (2003), *Democratizaion: A comparative analysis of 170 countries*. London: Routledge.
- Vanhanen, Tatu (2008), *Globaalit ongelmat*. Helsinki: Terra Cognita.
- Whitehead, Laurence (2006), Twenty-First Century Democratizations: Experience versus Scholarship. Teoksessa: Berg-Schlosser, Dirk (toim.), *Democratization: The state of the art*, Opladen & Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers, 111–133.
- Wrong, Michela (2009), *It’s Our Turn To Eat: The Story of a Kenyan Whistle-Blower*. New York: Harper Collins Publishers.
- Weiner, Myron. (1987), “Empirical Democratic Theory”. Teoksessa: Weiner, Myron & Ergun. Özbudun (toim.) *Competitive Elections in Developing Countries*, Durham NC: Duke University Press, 3–34.

LIITTEET

LIITE 1. Aineiston edustavuuden vertaaminen suhteessa tilastoihin.

Liitteessä on kaksi taulukkoa, joista ensimmäisessä verrataan Kenian väestön alueellista tilastoon perustuvaa jakaumaa tutkielmassa käytettävään Afrobarometri-aineistoon. Toisessa taulukossa on verrattu Kenian etnistä jakaumaan Afrobarometriin, siten että taulukossa on huomioitu kaikki ne yhdeksän etnistä ryhmää, joissa on yli sata vastaajaa. Edustavuuden kannalta huomiota herättävät yksiköt ovat taulukoissa korostettuina.

Kenian väestön alueellinen jakauma

Provinsi	Kenian väestö provinseittäin	Vastaajien osuudet aineistossa	Vastaajien lukumäärä aineistossa
Nairobi	8,0 %	10,3 %	248
Keskinen	11,4 %	13,0 %	312
Itäinen	14,8 %	14,9 %	357
Rift Valley	25,9 %	24,7 %	592
Nyanza	14,0 %	13,4 %	320
Läntinen	11,1 %	10,3 %	248
Koillinen	6,0 %	4,7 %	112
Rannikon	8,5 %	8,7 %	208
Yhteensä	99,7 %	100,0 %	2397

Lähdeaineistot: Kenya Population Data Sheet 2011; Afrobarometer 2017.

Kenian väestön jakauma suurimpien etnisten ryhmien perusteella

Etninen ryhmä	Kenian väestön etninen jakauma	Vastaajien osuudet aineistossa	Vastaajien lukumäärä aineistossa
Kikuyu	17,2 %	20,5 %	491
Luo	10,4 %	10,8 %	259
Luhya	13,8 %	13,7 %	328
Kamba	10,1 %	10,8 %	260
Kalenjin	12,9 %	9,5 %	227
Kisii	7,5 %	6,3 %	152
Meru/Embu	4,3 %	6,2 %	149
Mijikenda	5,1 %	4,4 %	105
Somali	6,2 %	5,2 %	124
Yhteensä	87,5 %	87,4 %	2095

Lähdeaineistot: Kenya National Bureau of Statistics 2010; Afrobarometer 2017.

LIITE 2. Regressioanalyysissä käytettävien muuttujien koodaukset.

Selitettävä muuttuja		Alkuperäinen kysymys	Uudelleenkodeaus
Lineaarinen regressioanalyysi	Välimuuttuja: Kenian demokratian sisältö	Afrobarometri kierros 6. Q40 Kuinka suurelta osin Kenia on mielestäsi demokratia? 1 = Ei demokratia 2 = Demokratia, jossa suuria ongelmia 3 = Demokratia, mutta pieniä ongelmia 4 = Täysi demokratia Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Ei demokratia (Vanha arvo 1) 1 = Demokratia, jossa suuria ongelmia (Vanha arvo 2) 2 = Demokratia, mutta pieniä ongelmia (Vanha arvo 3) 3 = Täysi demokratia (Vanha arvo 4)
	Välimuuttuja: Kenian demokratian toimivuus	Afrobarometri kierros 6. Q41 Kuinka tyytyväinen olet siihen, kuinka demokratia kaiken kaikkiaan Keniassa toimii? 0 = Kenia ei ole demokratia 1 = Ei ollenkaan tyytyväinen 2 = Ei erityisen tyytyväinen 3 = Kohtuullisen tyytyväinen 4 = Erittäin tyytyväinen Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Ei tyytyväinen demokratiaan (Vanhat arvot 0 & 1) 1 = Ei erityisen tyytyväinen (Vanha arvo 2) 2 = Kohtuullisen tyytyväinen (Vanha arvo 3) 3 = Erittäin tyytyväinen (Vanha arvo 4)
	Summamuuttuja: Kansalaisten demokratiakäsitys	Summamuuttuja Q40 + Q41 uudelleenkodeauksista	Jatkuva 7-luokkainen muuttuja, jossa arvot välillä 0–6. Laskettu yhteen havaintoyksiköiden kysymyksiin Q40 ja Q41 antamien vastausten välimuuttujien mukaiset arvot. (Q40 uudelleenkodeauksen arvo + Q41 uudelleenkodeauksen arvo) 0+0 = 0 0+1 = 1 0+2 = 2 0+3 = 3 1+0 = 1 1+1 = 2 1+2 = 3 1+3 = 4 2+0 = 2 2+1 = 3 2+2 = 4 2+3 = 5 3+0 = 3 3+1 = 4 3+2 = 5 3+3 = 6

Selitettävä muuttuja		Alkuperäinen kysymys	Uudelleenkoodaus
Logistinen regressioanalyysi	Demokratian ymmärtäminen	Afrobarometri kierros 6. Q29a Mitä demokratia sinulle merkitsee, jos mitään? 1 = Ymmärsi käsitteen ”demokratia” 2 = Tarvitsi käännökseen paikalliselle kielelle ymmärtääkseen 3 = Ei ymmärtänyt merkitystä edes käännökseen jälkeen	0 = Ei tunne käsitettä demokratia 1 = Tuntee käsitteen demokratia
Selittävä muuttuja		Alkuperäinen kysymys	Uudelleenkoodaus
Lineaarinen ja logistinen regressioanalyysi	Ikä	Afrobarometri kierros 6. Q1 Kuinka vanha olet?	Puuttuvat arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle
	Sukupuoli	Afrobarometri kierros 6. Q101 Vastaajan sukupuoli	0 = mies 1 = nainen
	Asuinprovinssi	Afrobarometri kierros 6. REGION Alue tai provinssi	0 = Nairobi (Vanha arvo 300) 1 = Keskinen (Vanha arvo 301) 2 = Itäinen (Vanha arvo 302) 3 = Rift Valley (Vanha arvo 303) 4 = Nyanza (Vanha arvo 304) 5 = Läntinen (Vanha arvo 305) 6 = Koillinen (Vanha arvo 306) 7 = Rannikko (Vanha arvo 307) Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle
	Koulutusaste	Afrobarometri kierros 6. Q97 Mikä on korkein koulutuksen taso, jonka olet saavuttanut? 0 = Ei muodollista koulutusta 1 = Ainoastaan epämuodollinen koulutus 2 = Jonkin verran peruskoulua 3 = Suorittanut peruskoulun 4 = Jonkin verran toisen asteen opintoja 5 = Suorittanut toisen asteen koulutuksen 6 = Toisen asteen jälkeinen tutkinto, ei yliopisto. esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinto 7 = Jonkin verran yliopisto-opintoja 8 = Valmistunut yliopistosta 9 = Yliopiston jatkotutkinto Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Ei peruskoulutusta (Vanhat arvot 0–2) 1 = Keskiasteen koulutus (Vanhat arvot 3–5) 2 = Korkea koulutus (Vanhat arvot 6–9)

Etninen tausta	Afrobarometri kierros 6. Q87 Mikä on etninen yhteisösi, etniskulttuurinen ryhmäsi tai heimosi? 300 = Kikuyu 301 = Luo 302 = Luhya 303 = Kamba 304 = Kalenjin 305 = Kisii 306 = Meru / Embu 307 = Maasai / Samburu 308 = Mijikenda 309 = Taita 310 = Somali 311 = Pokot 312 = Turkana 313 = Teso 314 = Sabaot 315 = Kuria 316 = Garre 317 = Borana Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Kikuyu (Vanha arvo 300) 1 = Luo (Vanha arvo 301) 2 = Luhya (Vanha arvo 302) 3 = Kamba (Vanha arvo 303) 4 = Kalenjin (Vanhat arvot 304, 311 & 314) 5 = Kisii (Vanha arvo 305) 6 = Meru / Embu (Vanha arvo 306) 7 = Mijikenda (Vanha arvo 308) 8 = Somali (Vanha arvo 310)
Etninen tausta syrjinnän kokemusten perusteella	Afrobarometri kierros 6. Q87 & Q88a Mikä on etninen yhteisösi, etniskulttuurinen ryhmäsi tai heimosi? Kuinka usein, jos koskaan, etnistä ryhmääsi on syrjitty hallituksen toimesta?	Uudelleenkkoodaus perustuu ristiintaulukointiin, jossa tarkastellaan kuinka usein vastaaja on kokenut syrjintää hallituksen toimesta (Taulukko 6). 0 = Vähiten syrjinnän kokemuksia (Vanhat arvot Q87 300, 304, 306, 311, 314) 1 = Keskimääräiset syrjinnän kokemukset (Vanhat arvot Q87 308, 303, 305) 2 = Eniten syrjinnän kokemuksia (Vanhat arvot Q87 301, 302 & 310)

Selittävä muuttuja	Alkuperäinen kysymys	Uudelleenkoodaus
Lineaarinen regressioanalyysi	Vaaliprosessi Afrobarometri kierros 6. Q22 Kuinka arvioisit edellisten kansallisten vaalien vapautta ja reiluutta kokonaisuutena? 1 = Ei vapaat eikä reilut 2 = Vapaat ja reilut, mutta suuria ongelmia 3 = Vapaat ja reilut, mutta pieniä ongelmia 4 = Täysin vapaat ja reilut Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Ei vapaat eikä reilut 1 = Vapaat ja reilut, mutta suuria ongelmia 2 = Vapaat ja reilut, mutta pieniä ongelmia 3 = Täysin vapaat ja reilut
	Hallinnon toimivuus Afrobarometri kierros 6. Q66a, Q66g & Q66k Q66a: Kuinka hyvin tai huonosti nykyinen hallitus mielestäsi hoitaa valtion taloutta? Q66g Kuinka hyvin tai huonosti nykyinen hallitus on mielestäsi edistänyt julkisia terveyspalveluita? Q66k Kuinka hyvin tai huonosti nykyinen hallitus taistelee korruptiota vastaan? 1 = Todella huonosti 2 = Kohtuullisen huonosti 3 = kohtuullisen hyvin 4 = Erittäin hyvin Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	Summamuuttuja: 'hallinnon toimivuus' 0 = Todella huonoa toimintaa 1 = Kohtuullisen heikkoa toimintaa 2 = Kohtuullisen hyvää toimintaa 3 = Erittäin hyvää toimintaa
	Oikeusvaltio Afrobarometri kierros 6. Q51b Kuinka usein sinun näkemyksesi mukaan ihmisiä kohdellaan Keniassa epätasa-arvoisesti lain edessä? 0 = Ei koskaan 1 = Harvoin 2 = Usein 3 = Aina Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	0 = Aina 1 = Usein 2 = Harvoin 3 = Ei koskaan

	Poliittinen osallistuminen	Afrobarometri kierros 6. Q24a, Q24b & Q24c Q24a: Oletko kuluneen vuoden aikana ottanut yhteyttä paikallishallinnon edustajaan/kunnan valtuutettuun tärkeän asian vuoksi tai kertoaksesi oman näkemyksesi? Q24b: Oletko kuluneen vuoden aikana ottanut yhteyttä kansanedustajaan tärkeän asian vuoksi tai kertoaksesi oman näkemyksesi? Q24c: Oletko kuluneen vuoden aikana ottanut yhteyttä valtion virkamieheen tärkeän asian vuoksi tai kertoaksesi oman näkemyksesi? 0 = Ei kertaakaan 1 = Kerran 2 = Muutaman kerran 3 = Usein Muut arvot rajattu tarkastelun ulkopuolelle	Summamuuttuja: 'kansalaisaktiivisuus' 0 = Ei yhteydenottoja (Vanha arvo 0 1 = On ottanut yhteyttä (Vanhat arvot 1–3)
	Kansalaisvapaudet	Afrobarometri kierros 6. Q15a & Q15b Q15a: Kuinka vapaa olet sanomaan mitä ajattelet? Q15b: Kuinka vapaa olet liittymään haluamaasi poliittiseen organisaatioon? 1 = En ollenkaan vapaa 2 = En erityisen vapaa 3 = Jokseenkin vapaa 4 = Täysin vapaa	Summamuuttuja: 'kansalaisvapaudet' 0 = Ei vapaa 1 = Vapaa

Lähdeaineistot Afrobarometer 2017; Käännökset omia.

LIITE 3. Lineaarisen regressioanalyysin riippumattomien muuttujien kuvailuja.

Muuttuja			
<u>Sukupuoli</u>	Kategoriat	N	%
	Mies	1201	50,1
	Nainen	1196	49,9
	N	2397	100
<u>Ikä</u>	N	2389	
	<i>Puuttuva tieto</i>	8	
	Jakauma	Pienin arvo 18, Suurin 99	
	Keskiarvo	36,1	
	Mediaani	33	
<u>Koulutustaso</u>	Kategoriat	N	%
	Ei peruskoulutusta	630	26,3
	Keskiasteen koulutus	1312	54,8
	Korkeasti koulutetut	454	18,9
	<u>Yhteensä</u>	<u>2396</u>	<u>100,0</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>	1	
<u>Asuinprovinssi</u>	Kategoriat	N	%
	Nairobi	248	10,3
	Keskinen	312	13,0
	Itäinen	357	14,9
	Rift Valley	592	24,7
	Nyanza	320	13,4
	Läntinen	248	10,3
	Koillinen	112	4,7
	Rannikko	208	8,7
	<u>Yhteensä</u>	<u>2397</u>	<u>100,0</u>
	<u>Etninen tausta</u>	Kategoria	N
Vähiten syrjinnän kokemuksia		904	37,7
Keskimääräiset syrjinnän kokemukset		740	30,9
Eniten syrjinnän kokemuksia		488	20,4
<u>Yhteensä</u>		<u>2132</u>	<u>88,9</u>
<i>Puuttuva tieto</i>		265	11,1

	Kategoria	Kategorian arvo	N	%
<u>Vaaliprosessi</u>	Vaalit ei vapaat eikä reilut	0	433	18,1
	Vaaleissa suuria ongelmia	1	383	16,0
	Vaaleissa pieniä ongelmia	2	640	26,7
	Vaalit täysin vapaat ja reilut	3	823	34,3
	<u>Yhteensä</u>		<u>2279</u>	<u>95,1</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>		118	4,9
	Keskiarvo		1,81	
	Mediaani		2	
	Keskihajonta		1,12	

	Kategoria	Kategorian arvo	N	%
<u>Hallinnon toimivuus</u>	Todella huono	0	167	7,0
	Melko huono	1	967	40,3
	Melko hyvä	2	1045	43,6
	Todella hyvä	3	132	5,5
	<u>Yhteensä</u>		<u>2311</u>	<u>96,4</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>		86	3,6
	Keskiarvo		1,49	
	Mediaani		2	
	Keskihajonta		0,71	

	Kategoria	Kategorian arvo	N	%
<u>Oikeusvaltio</u>	Ei tasa-arvoista kohtelua lain edessä	0	763	31,8
	Usein epätasa-arvoista kohtelua	1	841	35,1
	Harvoin epätasa-arvoista	2	360	15,0
	Ei koskaan epätasa-arvoista	3	359	15,0
	<u>Yhteensä</u>		<u>2323</u>	<u>96,9</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>		74	3,1
	Keskiarvo		1,14	
	Mediaani		1	
	Keskihajonta		1,04	

	Kategoria	N	%
<u>Poliittinen osallistuminen</u>	Ei ole ottanut yhteyttä	1815	75,7
	On ottanut yhteyttä	575	24,0
	<u>Yhteensä</u>	<u>2390</u>	<u>99,7</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>	7	0,3

	Kategoria	N	%
<u>Kansalaisvapaudet</u>	Kansalaisvapaudet eivät toteudu	209	8,7
	Kansalaisvapaudet toteutuvat	2106	87,9
	<u>Yhteensä</u>	<u>2315</u>	<u>96,6</u>
	<i>Puuttuva tieto</i>	82	3,4